

EEN LAATSTE WOORD AAN MIJN KINDEREN

en

DE WEG WELKE DE HEERE MET MIJ GEHOUDEN HEEFT

Door

Plonia Hoogenboezem - Biemond

Te

Waddinxveen

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG

Tweede versie 2012

INHOUD

- Toelichting
- Voorwoord
- Korte en eenvoudige beschrijving van de vrije genade Gods verheerlijkt in het toebrengen van een diep ellendig en onwaardig zondares
- 12 Gedenkstenen
- Wonderlijke lotgevallen en gebeurtenissen
  - Een weeskind aangenomen
  - Geboorte en zalig sterven van een dochtertje
  - Overlijden van haar man en terugkeer naar Bleiswijk
- Gedichten
- Brieven van Plonia Biemond aan Elisabeth Jacoba Zeeuw-Borst

TOELICHTING

Een laatste woord aan mijn kinderen, door Plonia Hoogenboezem-Biemonnd werd twee keer uitgegeven door Drukkerij "De Banier" te Rotterdam. De eerste uitgave verscheen ca. 1925. Ds. G. H. Kersten verzorgde deze uitgave en beval het lezen ervan hartelijke aan. Het boek verscheen alleen met de voorletters: P.H.B. te W. Bij velen bleef het lang onbekend - maar niet onbemind - wie de schrijver was. Ca. 1998 publiceerde het Kerkblad van de Oud Gereformeerde Gemeente een brief van Plonia Hoogenboezem, met een korte toelichting dat zij de schrijfster was van dit boek.

In 2000 verscheen bij Uitgeverij 'Middelburg' het boek met titel: *De stem van de tortelduif; uit het leven van Plonia Biemonnd*, aangevuld met enkele genealogische gegevens en een paar nagelaten brieven.

Plonia Biemonnd werd geboren te Bleiswijk, op een boerderij aan de rand van het dorp, aan de Hoekeindseweg 16, hoek Lijsterlaan. De naam van de boerderij was destijds *Hoop vleit de landman*. Plonia's ouders waren Jacob Biemonnd (1811-1897) en Lydia Klapwijk (1812-1894).

Plonia, geboren 20 juni 1834, was het derde kind, maar de eerste dochter, van 13 kinderen. Plonia trouwde in 1857 met Jacob Hoogenboezem, afkomstig uit Kethel (bij Schiedam). Na hun huwelijk gingen ze wonen in Waddinxveen op de hoeve *Graan voor Visch*, aan het Noordeinde 18.

Hun kinderen waren:

Jacob,

Plonia,

Maartje, gehuwd met Johannes van der Spek

Pieter,

Johannes; emigreerde naar Zuid-Afrika; overleed 1914.

Maria een pleegkind. Overleed waarschijnlijk vóór 1905

1 dochtertje, geboren 20-1-1871; overl. 1871.

Jacob Hoogenboezem overleed 24 november 1877. Na zijn overlijden verhuisde Plonia naar haar geboorteplaats Bleiswijk, dicht bij haar ouders. Uit de opgenomen brieven blijkt dat ze ook nog een bepaalde tijd bij haar dochter Maartje ingewoond heeft, te Rotterdam. Plonia overleed 21 februari 1905 te Bleiswijk.

De predikant waarvan Plonia schreef dat hij een middel in Gods hand was tot haar bekering, was ds. J. A. ten Bokkel-Huinink, te Berkel, 1851-1853.

In haar geschriften beschrijft Plonia hoe het zaligmakend licht in de Weg van verlossing trapsgewijs opging in haar ziel. Het valt op dat *de bewuste rechtvaardigmaking* anders toeging dan de manier waarop het de laatste 70 jaar over het algemeen wordt beschreven. Ondanks het feit dat Plonia haar rechtvaardigmaking anders beschrijft dan ds. Kersten dikwijls gewoon was te doen en dat zij bij een ander kerkverband behoorde, weerhield het ds. Kersten niet om deze bekeringsgeschiedenis aan te bevelen. Een duidelijk bewijs dat ds. Kersten andersdenkenden kon respecteren! Iets wat de laatste tijd regelmatig in twijfel wordt getrokken, o.a. omdat men hem niet gekend heeft.

Aanvulling:

In de eerste versie van deze digitale uitgave zijn enkele fouten geslopen in de toelichting. Hieronder volgt een correctie.

Jacob de Raadt, Langley, B.C., Canada schreef het volgende.

Volgens uw inleiding overleed Plonia Hoogenboezem op **21 februari 1905** maar volgens www.voorouder.nl pas 5 1/2 jaar later, op **4 september 1912**.

En het vroeg overleden dochtertje **Lidia** overleed op **1 augustus 1972**.

Maar ook - dat de zoon Johannes naar Suid-Afrika emigreerde van Bleiswijk af, met een gezin van 12 kinderen, in 1921.

Nog een onjuistheid. Het gaat over de brief die op bladzij 89 begint met de datum **1 januari 1889**. Die datum moet misschien als dubieus beschouwd worden. Waarom? Wel, in die brief verteld Plonia dat haar zoon **Pieter** in Amerika is.

Als u kijkt bij <http://www.voorouder.nl> kunt u zien dat **deze Pieter** hoogstwaarschijnlijk pas na het jaar 1900, waarin zijn zesde kind in Schiedam geboren werd, naar Amerika ging. Tenzij natuurlijk, en dat is ook best mogelijk, **Pieter op 1 januari 1889 als vrijgezel van 23 jaar in Amerika was en daarna terugkwam** en op 17 september 1890 trouwde, in de volgende tien jaar zes kinderen kreeg, waarmee hij en zijn vrouw later terugging naar de VSA en zich vestigde in Spokane Washington State, waar hun zevende kind Martine inderdaad geboren werd in 1905. Best mogelijk dat vrijgezellen naar Amerika gingen, terugkwamen naar Nederland en later wer die reis maakten. Maar eigenlijk onwaarschijnlijk, want dan zou dat wel in het in het boek "Een laatste Woord" vermeld zijn geweest. Men zou het dus moeten opklaren met andere feiten die in die brief van **1 januari 1889** genoemd worden (**als die datum correct is**).

1. Men zou bij voorbeeld moeten kijken bij **Plonia Hoogenboezem** die op 6 september 1859 geboren werd en op 1 januari 1889 dus nog geen 30 jaar oud was. Zou die gehuwde dame al 7 kinderen hebben, onder de 8 jaar oud, terwijl er al een kind overleden was (zie de brief van 1 april 1886)? Kan best, maar wel onwaarschijnlijk. Helaas is die inlichting (nog) niet beschikbaar op www.voorouder.nl Misschien is het wel alles achterhaalbaar met al de genealogische inlichting van vandaag.

2. Of men zou moeten kijken bij **Maartje Hoogenboezem** die op 11 mei 1863 geboren werd en op 1 januari 1889 dus nog geen 26 jaar oud was. Van haar weten we dat ze op 2 mei 1884 trouwde met **Marinus van der Spek**. Zou die al "**twee zoons en een dochtertje**" hebben gehad op 1 januari 1889? Dat kan best. Helaas, de inlichting ontbreekt ook (nog).

Voorwoord

Anno 1882.

En verlaat de leer van uw moeder niet. Spreuken 1:8b.

Lieve kinderen.

Reeds meermalen was het in mijn hart, een enkel lettertje op het papier te stellen, als een nalating voor u, mijn geliefde kinderen, en een betuiging van mijn hartelijke begeerten en mijn uiterste wil aangaande het heil van uw onsterfelijke ziel, om nu nog te vermanen, en, als ik gestorven zal zijn, nog tot u te spreken, en als mijn smekingen niet voor u kunnen opklimmen, tot de Heere, u alsdan nog te smeken en te bidden van Christus' wege: *laat, laat u met God verzoenen* (2 Kor. 5:20).

Door veel en velerlei heb ik mij hier altijd nog van terug laten houden. Dan zag ik op mijn onbekwaamheid; dan weer was ik bevreesd, dat ik er niet zuiver en alleen de eer van God en het geluk van uw zielen mee zou bedoelen en de stichting van mijn hart, en dat het niet in de gunst van God zou zijn, enz.

Maar nu is het eindelijk er toe gekomen, om onder biddend opzien tot de Heere, en onder inroeping van Zijn Heiligen Geest en bekwaammakende genade, iets ter neer te stellen. Ik durfde het niet langer laten; ten eerste, om de kortstondigheid mijns levens en ten andere, omdat de Heere wil, dat we zoowel met één, als met vijf of tien talenten zullen woekeren, en omdat de Heere machtig was, om Zijne kracht in mijn zwakheid te volbrengen, en gaven genomen heeft, om uit te delen aan wederhorigen, en omdat de Heere aan nietigen en ellendigen Zich wil verheerlijken en slijk gebruikt heeft, om der blinden ogen te openen. De Heere is een jaloers God op Zijn eer; Hij zal Zijn eer aan geen anderen geven, noch Zijn lof de gesneden beelden (Jes. 42:8). *Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zoude beschamen, en het onedele der wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en hetgeen niet is, opdat Hij, hetgeen iets is, teniet zou maken*, (1 Kor. 1: 27 en 28). Want de Heere wordt niet verheerlijkt dan in Zijn eigen werk. Och, mocht dan de Heere nog eens intrek nemen in onze harten, mijn waarde kinderen, en mocht Hij uit soevereine liefde en eeuwige verkiezing, naar Zijn vrijmachtig welbehagen, uit vrije ontferming en loutere genade, u van dood levend maken, zodat het met u mocht zijn, gelijk geschreven staat: "De doden zullen horen de stem des Zoons Gods, en zij zullen leven."

Och, dat de Heere uw blinde zielsogen mocht openen, opdat gij uw blindheid mocht leren zien, en uw ellende en jammerlijke armoede en naaktheid voor God mocht leren gevoelen en betreuren opdat gij u mocht laten raden, wanneer de Heere Jezus u zo liefelijk nodigt en toeroept: "Ik raad u, dat gij van Mij koopt goud, beproefd, komende uit het vuur, opdat gij moogt bekleed worden, en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde, en zalft uw ogen met ogenzalf, opdat gij zien moogt, (Openb. 3:18). Och, mocht de Heere u uw Godsgemis recht leren gevoelen en doen kennen, hoe gij in het Paradijs met alle nakomelingen Adams het lieve beeld Gods, hetwelk bestond in kennis, gerechtigheid en heiligheid, totaal verloren hebt, opdat er een hartlijk berouw en leedwezen over uw erfelijke en dadelijke zonde mocht gekend worden en hartelijke droefheid naar God. *Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt de dood* (2 Kor. 7:10).

Och, lieve kinderen, deze droefheid geve de Heere u dan, om veel verborgen plaatsjes te zoeken, want die zich afzondert, tracht naar iets begeerlijks (Spr. 18:1), en uw knieën te buigen en Zijn aangezicht te zoeken, terwijl Hij te vinden is en Hem aan te roepen, terwijl Hij nabij is (Jes. 55:6). De Heere van de hemel laat u nog roepen; versmaadt dan deze roepstem niet, *en verhardt u niet, maar laat u leiden, heden, zo gij Zijn stem hoort*. Het is de laatste waarschuwing en vermaning van uw moeder. Och, neemt haar ter hart. Zo menigmaal heb ik u gewaarschuwd en met liefde en ernst vermaand, maar o, indien je dan nog nooit naar mijn raad geluisterd hebt, maar al mijn liefderijke vermaningen versmaad hebt, och, gave God, dat deze letteren dan nog eens aan uw harten dienstbaar gemaakt werden, en dat mijn tranen en mijn gebeden dan nog eens herdacht en verhoord mochten worden.

O, het heeft mij zo menigmaal wakker gehouden, als het gewicht van zonde, dood en eeuwigheid en uw onbekeerlijkheid zwaar op mijn ziele drukte, zodat ik wel kon zeggen:

*Slaap weerhieltd Gij van mijn ogen,
'k Was verslagen, neergebogen.*

O, hoe menigmaal gingen dan in die stille nachten, als ik in diep gepeins was, mijn verzuchtingen naar de Heere uit, dat Hij Zich van uw erbarmen mocht. Wat was het niet een pleiten op Zijn lieve naam, dat die toch Ontfermer is, en dat Hij toch nooit tot den huize Jacobs gezegd heeft: zoek Mij te vergeefs, (Jes. 45: 19), maar dat Hij er toch om gebeden wilde zijn, opdat Hij het hun doe. Ja, hoe menigwerf zijn mijn verzuchtingen al opgeklommen tot de troon der genade, als ik van u zwanger was; eer je het levenslicht aanschouwde. Och, wat kostte het mij dan al een tranen, als ik er aan dacht, dat dát zaadje eens voor de wereld, de duivel en de zonde opgroeide, en eens nooit waarachtig tot God bekeerd werd, en dus tot de rampzaligheid zou worden verwezen in dien grote en doorluchtige dag, als wij rekenschap zullen moeten geven van al ons doen en laten; wanneer de Heere Jezus op de wolken verschijnen zal als Rechter, om een iegelijk te vergelden naar zijn werk." Want wij allen moeten geopenbaard warden voor de Rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen in het lichaam geschied is, hetzij goed, hetzij kwaad", (2 Kor. 5:19).

Och, mijn beminde en lieve kinderen, mocht het u gegund en gegeven worden, om al de roepstemmen, die de Heere u doet toekomen, toch ter hart te nemen. Mocht je al die kloppingen van uw consciëntie en al die indrukken toch niet veronachtzamen. Och, mocht de Heere u te sterk worden, opdat gij voor God in de schuld mocht vallen en de taal uws harten mocht zijn, met een zeker dichter te zeggen:

*Och! waar zal ik het wenden heen,
Met mijn schuld belaân;
Dat zuchten, schreien en gesteên
Over mijn misdaân?
Mijn schuld is zo groot,
'k Ben vervuld met zielsnood.
Ontferm lieve Heere, ach!
Erbarm U over mijn zielsellende.*

Dan was er hoop voor u, want de Heere is niet gekomen, om te roepen rechtvaardigen, maar zondaren tot bekering. Hij is gekomen, om te zoeken en zalig te maken, dat verloren is, (Luc. 19:10). Ja, lieve kinderen, voor vloek- en doemelingen heeft Hij troon en kroon verlaten. Och, mocht gij uzelf alzo leren kennen, als met vloek, en toorn en zonde beladen, en mocht gij zo voor Hem neerknielen, en uw Rechter om genade leren smeken. Hij zou niet vruchteloos tot Hem laten zuchten. Nee, want Zijn

oor is tot hunlieder geroep. Hij slaat gade het zuchten Zijner gevangenen. Hij geneest de gebrokenen van hart en Hij behoudt de verslagenen van geest. O, mocht de Heere u daartoe bewerken door Zijn lieve Geest, om Hem te zoeken, want wie de Heere zoekt vroeg en laat, mist nimmer 't nodig goed. En de Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende beloften des tegenwoordigen en des toekomenden levens, (1 Tim. 4:8).

Ja, lieve kinderen, al was er geen hemel tot beloning, en geen hel tot straf, dan zou ik u nog raden, om de dienst van Koning Jezus te kiezen, want het is zaliger onder Zijn heerschappij; het is een liefdedienst die ik u aanprijs. Nog nooit heeft niemand berouw van gehad, dat hij de keuze gedaan heeft, om zich te scharen onder de banier van Koning Jezus, wel, dat hij niet eerder tot die keuze gekomen is. Die er iets van geproefd en gesmaakt heeft, *die kiest liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte*, (Hebr. 11:25 en 26). O, mocht het de Almachtige behagen, om u hiertoe te brengen tot de gemeente, die zalig wordt en u deel te geven onder de geheiligden, opdat gij hier in deze woestijn geleid en geleerd moogt worden door die opperste Herder en Voleinder des Geloofs, en dat Hij u leide door Zijn raad en daarna opneeme in heerlijkheid, om met alle de gezaligden de kroon aan de voeten des Lams neer te werpen, en uit te roepen: "Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en de rijkdom en de wijsheid, en de sterkte en de eer en de heerlijkheid, en de dankzegging tot in alle eeuwigheid, Amen." (Openb. 5:12).

Ziedaar, lieve kinderen, nog een enkel woord van liefderijke en ernstige vermaning. Geve de Heere uit vrije ontferming, u een hart om het niet te versmaden, maar om er winst mede te doen voor de eeuwigheid, opdat het niet eenmaal tegen u getuige in de dag der dagen, want dan zal het vreselijk zijn, te vallen in de handen van de levenden God, (Hebr. 10:31). Ach, dat je dan de tijd mocht leren uitkopen, terwijl de dagen boos zijn. Want, hoe zul je ontvlieden, indien ge op zo een grote zaligheid geen acht gegeven hebt, (Hebr. 2: 3) en de tijd der genade, de dag der zaligheid verspild hebt in de zonde en ijdelheid. *Och, dat gij nog in dezen dag mocht leren bedenken, wat tot uw eeuwige vrede dient* (Lukas 20:42). Want de wereld met hare begeerlijkheid gaat voorbij, maar die 's Heeren wil doet, blijft tot in der eeuwigheid.

Mocht gij dan de wereld leren gebruiken als niet misbruikende, want de gedaante dezer wereld gaat voorbij. Och, het is hier alles maar voor een korte tijd. Het leven is maar een damp en de dood wenkt ieder uur. Zalig, driewerf zalig, als de dood u bereid mag vinden. *Waakt dan, want gij weet niet, in welke ure de dood komen zal. Hij zal komen, als een dief in de nacht*. Gelukkig, als gij Hem dan maar met een verlangend uitzien kunt inwachten; dat Hij geen koning der verschrikking, maar een blijde bode voor u is, om u over te voeren uit dit Mesech der ellende in het hemels Jeruzalem, om daar elkander weder te vinden, om nimmermeer te scheiden, maar met al de gezaligden het eeuwige *Hallelujah* aan te heffen, eeuwig en altoos.

Mocht 't mij gegeven worden, zo hoop ik later nog eens een en ander ter neer te schrijven, hoe de Heere mij, diep onwaardig, ellendig en nietig zondaar heeft believen te trekken uit de macht der duisternis en over te brengen tot Zijn wonderbaar licht.

Moge de Heere het nog gebruiken om u op te wekken tot Zijn zalige liefdedienst, en mocht diezelfde Geest, die mij aanvankelijk bewerkt heeft, u nog bewerken tot Zijn eer. Het is de wens en bede van mijn hart, dat de Heere deze geringe en eenvoudige

letteren nog daartoe mocht zegenen, opdat de vrucht hiervan nog als een handje vol koren mocht ruisen op de Libanon. De Heere zegene het alleen om de verdiensten van Zijn lieve Zoon, uit vrije genade. Neem het dan in liefde van mij aan, gelijk ik het u uit liefde nalaat en aanbied; en de Heere werke daartoe in uw harten.

Dit is de wens en bede van uw u liefhebbende Moeder.

*Komt, kinderen hoort naar mij;
Neemt mijn getrouwen raad in acht;
Ik leer, opdat g' uw plicht betracht,
Wat 's Heeren vreze zij.
Hebt gij in 't Leven lust,
In dagen, daar men 't goed in ziet,
Waar in men vrij is van verdriet,
Daar niets ons heil ontrust.*

*Houdt dan uw tong in toom;
Dat zij nooit schandlijk spreek, of smaal:
Dat nooit bedrog of logentaal
Op uw lippen koom'.
Betreedt het rechte spoor;
Veracht het kwaad, jaagt naar de vreê;
God ziet de vromen en hun beê
Geeft Hij altoos gehoor.*

Korte en eenvoudige beschrijving van de vrije genade Gods verheerlijkt in het toebrengen van een diep ellendig en onwaardig zondares.

Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben. 1 Tim. 1:15.

Daar ik in mijn vorig schrijven beloofd heb, u iets mee te delen van de vrije ontferming Gods, aan een der diepst onwaardigen bewezen, is het onder biddend opzien tot de Heere, om Zijn bekwaammakende genade en de invloeden van Zijn terugleidenden en indachtigmakende geest, dat ik hier een aanvang mee hoop te maken.

Het beliefdde de Heere, mij de 20 Juni 1834 het eerste levenslicht te doen aanschouwen. Kort daarna droegen mijn lieve ouders mij aan de Drie-enige Verbondsgod op in de doop, en mijn moeder heeft mij wel medegedeeld, op later leeftijd, dat zij zó bijzonder voor haar gemoed gesteld was, dat het als het ware was, of tegen haar gezegd werd, dat de Heere iets bijzonders aan mij wilde doen.

Nu, de Heere heeft ook, van mijn vroegste jeugd af aan, al bemoeienissen met mij gemaakt, zodat ik al zeer jong besef kreeg van de kortstondigheid en vergankelijkheid van het leven en van zonde, dood en eeuwigheid, en dikwijls dacht ik: wat zijn die mensen toch gelukkig, die bekeerd zijn; die behoeven niet bang te zijn voor de dood, en dan dacht ik wel eens: o, mocht ik toch ook eens bekeerd worden, en kon ik het treffen om dat gelukkige volk eens te horen spreken over Gods wegen en daden, dan was ik blij.

Ik herinner mij nog goed, dat er, toen ik zes jaren oud was, een vriend van mijn Vader uit Duitsland overkwam, L. genaamd.

"Wel", zeide vader, "L., hoe gaat het?"

"O, goed", zeide hij, "niets in ons en alles in Hem; zo komt men in 't nieuw Jeruzalem." En toen ging hij vertellen, wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Nu, toen luisterde ik met alle aandacht, doch het was altijd mijn toeleg, om dit zo te doen, dat mijn ouders er geen erg in zouden hebben, want ik was er altijd mee verlegen. Waar dat uit voortvloeide, weet ik zelf niet recht, en dan had ik ook wel eens ogenblikken, dat de liefde en vrede des Heeren in mijn kinderhart afdaalde, maar ik wist niet wat het was. O, dacht ik dan, wat is nu alles mooi en goed: ons huis, de bomen, het gras. En dit ben ik nooit vergeten. Dikwijls dacht ik, *wat dit toch zijn mocht*, maar het was met mij als met Samuel: ik kende de stem des Heeren niet, noch de werkingen van Zijn lieve Geest in het hart. Jaren daarna, toen ik het eens bijzonder goed voor mijn ziele had en de gemeenschap des Heeren mocht ondervinden, werd ik terug gewezen, hoe dat ik, als kind, ook reeds die zaligheid als bij ogenblikken in mijn kinderhart gesmaakt had en toen zei ik: "*wel lieve Heere, toen en toen hebt Gij al bemoeienissen met mij gemaakt en mij iets doen proeven van dien vrede Gods, die alle verstand te boven gaat.*"

Dikwijls had ik al indrukken, wat het toch te zeggen zou wezen, als de dood mij overviel en ik nog onbekeerd was, vooral, als ik op de dag weer gespeeld had en vergeten was, om aan de dood te denken en ondeugend was geweest. O, dan durfde ik soms 's avonds niet te gaan slapen, en ook wel eens niet te bidden, omdat ik het er zó slecht afgebracht had.

Ik weet nog wel, dat ik boos op mijn broertje geweest was, en dat toen die waarheid op mijn hartje kwam: *wie zegt, dat hij God liefheeft en zijn broeder haat, is een*

leugenaar. O, dacht ik, als ik God niet liefheb, zal ik ook wel nooit in de hemel komen. Dan wist ik niet, wat nu toch te doen, want ik wou altijd maar weer goed maken, hetgeen ik bedorven had, om zodoende mijn consciëntie tevreden te stellen, want ik wist nog geen andere weg.

Van hoogmoed had ik een afkeer; goud wilde ik niet dragen, want ik dacht: *dan ga ik zeker naar de hel.* Nog zeer jong zijnde, nam een buurmeisje mij mee, om op ons dorp eens naar de kermis te gaan kijken. O, daar stond ik op de kermis, en toen begon het te onweer en." O", zei ik, "breng mij toch gauw thuis." Ik was zo bang. Ik gevoelde, hier hoor ik niet. Zij bracht mij thuis. Ik zei niets tegen mijn moeder, maar toen het 's jaars daaraan weer kermis was, zei ik tegen moeder: "Ik ga niet naar de kermis", want ik was het nog niet vergeten, hoe bang ik het vorige jaar geweest was, en nooit heb ik weer een voet op de kermis gezet. Zo keerde de Heere mij om en bewaarde mij voor zoovele uitwendige zonden.

Toen ik elf jaren oud was, werd ik ziek. Toen was ik zo terneer gebogen en van de wereld afgetrokken. En als ik aan de dood dacht, dan schreide ik maar, en hoe of ik dit verborg, mijn lieve ouders zagen het wel en wisten niet, hoe zij mij wat zouden opbeuren, maar dan werd ik nog hoe langer hoe bedroefder.

Op een keer, dat ik op een eenzaam kamertje weer te bed lag, kwam mijn vader bij het ledikant zitten en zei: "Ach, mijn kind, waarom ben je zo treurig?" Ik antwoordde niets, maar dacht veel. Dan vroeg vader 't een, dan 't ander, maar ik zweeg stil. Vader vroeg, of ik soms over mijn zonde tobde, of dat ik bang was dat ik zou sterven, maar ik kon niets zeggen: ik durfde mijn hart niet te openbaren. Vader zei, dat de Heere Jezus ook kinderen wilde zaligen, en dat ik Hem maar moest zoeken, dat Hij bereidwillig was.

Nu, dacht ik, dan zal ik er maar veel om bidden en hopen, dat die lieve Jezus mij ook wel eens zal bekeren, en nu zocht ik dagelijks het verborgene, maar ik was altijd bevreesd, dat mijn ouders het merken zouden en ging dan, opdat zij er niet achter zouden komen, in een donkere klerenkast, en deed de deur goed dicht. Ik had horen lezen, dat die vroeg de Heere zoeken, Hem zullen vinden. O, daar schepte ik moed uit. Ik werd zo vroom. Ik las in de Bijbel, en 's morgens en 's avonds in het gebedenboek, genaamd "Het Gereformeerde Bloemhof." Ik boog dikwijls mijn knieën, en bad maar om bekeerd te worden, en spelen durfde ik haast niet meer. Deed ik bij een enkel geval het nog eens, dan stond ik later weer verlegen. Dan sloeg mijn consciëntie mij weer. O, dan was ik weer zo bang en bedroefd.

Het was toen winter. Ik mocht naar grootmoeder, die een bekeerde vrouw was, en veel sprak over die dingen, welke het koninkrijk Gods aangaan. O, daar was ik zo in mijn schik, want daar kwamen kinderen Gods en dan kon ik luisteren en dan des avonds werd er gelezen in goede boeken en dat was mijn lust. Dan was ik al blij, als de lamp aanging.

Mijn ooms lazen toen een boek, getiteld: "De wandel op de hemelweg." Dat waren samenspraken. O, hoe gaarne hoorde ik dat. Geen woord werd er gelezen, dat ik niet opmerkte, en grootmoeder verhaalde mij dan ook wel eens, hoe de Heere haar al zo jong bekeerd had. O, dacht ik dan, was ik zo gelukkig. Ja, het was soms zo aangenaam voor mijn gemoed, als grootmoeder dan zong een psalm of versje uit Groenewegen. O, als zij dan zong:

*'K ben met rijkdom overladen,
Wereldling, ik heb een schat;
'k Mag mij in de weelde baden,
Die geen wereldling bevat, enz.*

O, wat werd ik dan verliefd op dat zalig voorrecht, dat heil, dat er in de dienst van Koning Jezus is! Dan had ik liefst maar bij haar willen blijven, doch als mijn bepaalde tijd daar was, moest ik weer naar mijn ouders.

Ook herinner ik mij nog zeer goed, dat er, toen ik weer thuis was, twee neven van mijn vader overkwamen uit het Westland. De een was maar een jongeling, aan wie de Heere grote dingen had gedaan. Zijn hart was vol en zijn mond liep over van de daden des Heeren. O, toen kon ik weer luisteren. Des avonds ging het huisgezin naar bed, maar vader bleef met die neven nog op, omdat zij zo blij waren en overvloedig van de veelvuldige lof des Heeren. Nu, ik bleef ook op, dat kun je denken. Ik dacht aan geen slapen, maar zat in een hoekje te luisteren. De volgende dag stond vader buiten op de werf weer te praten met die neef, die jongen. Ik dacht: kon ik u maar beluisteren. Toen nam ik mijn zusje op de arm en ging met haar bij hen wandelen, om te horen, of zij weer over God en Zijn dienst spraken. Dit trok de aandacht van mijn neef, en het liet hem niet ledig. En eer hij vertrok, zei hij tegen vader, *dat de Heere mij zou toebrengen, ja, dat hij geloofde, dat de Heere al wat goeds in mij gelegd had*. Ik had dit niet gehoord, en zou het niet geweten hebben, maar het gebeurde op een zekere tijd, dat ik weer zo bedroefd en bezwaard daar henen ging, en moeder weer niet wist, hoe mij het best te troosten. 'De Heere zal Zich ook over u erbarmen', zei zij. *Je neef heeft het ook gezegd, dat er wat goeds in ligt voor de Heere*. Maar dit troostte mij weinig. Ik nam hier haast geen notitie van, hoewel het mij later, toen de Heere mij had toegebracht, weer in het geheugen kwam, doch ik was maar bevreesd, dat het met mij nog op een verkeerd einde zou uitlopen, omdat ik maar niet beter werd, en dat het mij meer ernst moest zijn, als het nog eens goed zou worden. Om dan de ernst in mijzelf op te wekken, las ik Lukas 16; van de rijke man, hoe hij zijn ogen opsloeg in de hel en hoe hij kermde en om een drupje lavenis smeekte, maar te laat, voor eeuwig te laat!

Niettegenstaande dit alles, mijn lust tot het goede werd minder, de zonde werd levendiger, de begeerlijkheden sterker, en, tot mijn schande en schaamte moet het gezegd, de wereld werd mij zo bekoorlijk, dat ik de verborgen plaatsjes begon te verlaten; de consciëntie sloeg ik zoveel mogelijk op de mond, en ik begon de Heere tegen te staan, en zoveel ik kon, verzette ik mij tegen Hem. Geheel kon ik de stemmen daar binnen eerst niet verdoven. O, hoorde ik, dat er een plotseling sterfgeval was, dan had ik het weer kwaad. Dan wenste ik, dat ik maar oud mocht worden, en dan nog bekeerd, eer ik stierf, want de wereld lachte mij zo toe en de duivel zei: "Als je maar bekeerd bent, eer je sterft." Ik wilde dus wel bekeerd worden, om zo de hel te ontgaan, maar nu nog niet. O, hoe verdwaasd is toch de mens van nature, om het leven der zonde te kiezen boven de gemeenschap Gods, de dood boven het leven!

Maar toen kwam eens een vriend van mijn ouders bij ons, en die had de Heere ter elfder ure nog bekeerd, en die zat uit zijn weg te spreken over het wonder Gods, dat de Heere aan zulk een als hij was, nog genade wilde bewijzen; die zijn beste krachten in de zonde had verspild. Die oude man berstte in tranen uit en zei: "Ja, nu ik voor de wereld niet meer deug, nu zou ik die versleten romp de Heere nog willen geven." O, wat was hij zielsbedroefd, dat hij niet eerder de Heere had leren zoeken, en zijn jeugdig leven aan de dienst der zonde gewijd had! Dit trof mij zodanig, dat ik toch niet meer durfde te wensen, om eerst oud te worden en dan bekeerd. Ik dacht telkens om die oude man. Dat kon ik niet vergeten. Ik dacht: "Nu, oude man, gij weet zeker niet, waarom gij dit vertellen moest, maar ik weet het wel."

Nu, voor enige tijd liet dit weer een indruk na, maar van lieverlede sleet dit weer. Ik had weer zulk een zin, om netjes de wereld te dienen, want de duivel is slim. Als hij mij mijn grote en grove zonden had voorgesteld, dan was mij dit te licht in 't oog gevallen en hij wist wel, dat ik daar nog te vroom voor was. Hij moest mij zoetjes aan verleiden. Nu, dat kreeg hij ook klaar. Hij en mijn zondig hart werden het goed eens, en de wereld deed ook het hare, zodat het er met mij zeer ellendig begon uit te zien. In plaats van kruipen naar de hemel, werd het rennen naar de hel. Ik werd hoe langer hoe onverschilliger en ijdel. Alle indrukken gingen teloor.

Daar gebeurde het op een nacht, dat ik in de slaap begon te dromen. En wat droomde ik? Dat ik sterven moest." O, wat nu", zei ik, "nu ben ik nog onbekeerd."

Toen zei er een in mijn droom tot mij: "Bid nog maar om genade."

"O, neen", zei ik, "nu is het te laat; ik heb de tijd der genade voorbij laten gaan." O, wat was het mij benauwd, te moeten sterven, en niet te kunnen sterven.

Ik deed niets als schreeuwen: "Te laat, te laat, voor eeuwig te laat"; en zo naderde het uur, dat ik sterven zou, want des middags om halfvier moest ik sterven. Nu, ik gilte en schreeuwde maar, en zoals ik in de hel zou storten, werd ik wakker, en merkte, dat het een droom was.

O, wat was ik blij, dat ik nog leefde in het heden, in de dag der zaligheid. Wat loofde en prees ik de Heere, dat Hij mij nog gespaard had, en wat bad ik, dat ik toch nu eens bekeerd mocht worden, en dat deze roepstem nog eens aan mijn hart dienstbaar gemaakt mocht worden, opdat die droom toch nooit verwezenlijkt zou worden! De volgende dag was ik nog maar bevreesd, dat mijn ouders het gehoord zouden hebben. Ik dacht, o, als zij mij maar niet vragen, waarom ik zo geschreeuwd heb, maar gelukkig vroegen zij mij niets en ik zei niets. Ik was er blij om, dat ik die nacht alleen boven geslapen had, want nu hadden zij het niet gehoord. Drie dagen was ik verslagen in het hart, sprak weinig, dacht veel. De lust tot de wereld lag aan banden. O, dacht ik, als ik nu nog niet anders word, wat zal het voor mij vreselijk zijn, als ik nog langer in de zonde voortga.

Maar helaas, langzamerhand verloor ik dezen indruk ook weer, en koos de dood weer boven het leven. Och, wat zijn wij toch diep gevallen, en dood in de zonde en de misdaden, en wat is het toch een wonder, als de mens bekeerd wordt. Wat heb ik het toch lang tegen de Heere uitgehouden. Hoe de Heere riep, ik verhardde mijzelf hoe langer hoe meer, en zei tot de Heere als met schreeuwende daden: "*Wijk van mij, want aan de kennis van Uw wegen heb ik geen lust.*" De zonden namen weer de overhand. Ik was vol van ijdelheid, met het hart in de wereld, en de wereld in het hart. Ik kreeg ook begeerte in mooie klederen, en goud, dat ik vroeger niet durfde dragen, en waar ik een afkeer van had, daar had ik nu zulk een zin in, en wist maar niet, hoe ik er het best zou aankomen, en mijzelf voor de wereld opschikken. O, wat een monster ben ik toch, om zo het vergankelijke voor het eeuwige te kiezen. Niets kon mij meer weerhouden. Ik ging door, en diende volop de zonde.

Dit ging zo voort, omtrent tot mijn 17^e jaar. Toen was er op een nabij gelegen dorp een Godvruchtig leraar gekomen door een wonderlijke besturing des Heeren. In het jaar 1850 ontstond daar een vacature. Nu werd er beroep op beroep gedaan, maar gedurig kwamen er dankjes. De kinderen Gods in die gemeente baden de Heere om een leraar, die een man was naar Gods hart, en de kudde mocht leiden met verstand. En de Heere merkte op de stem van hun gebeden, en gaf hen een knecht des Allerhoogsten, en nog wel op een wonderlijke wijze. Er was namelijk een ongelovige kerkenraad, die er zich weinig om bekommerde, welk een dominee zij kregen, als de

plaats maar weer vervuld was. Nu hadden zij weer een bedankje gekregen, en wisten niet goed, waarheen weder een beroep te zenden. Nu kwam er een dienstmaagd van een der Zuid-Hollandse eilanden over. Die had op bedoeld dorp haar familie. Deze ontmoette iemand van de kerkenraad en zei: "De dominee, waar ik dien, heeft een vriend. Als u die beroept, zal hij misschien wel komen; dat is een goede dominee." Nu, omdat het hoog tijd werd, dat zij weer beriepen, zouden ze die dan maar beroepen. Het zou toch luk of raak zijn, als deze het nu juist aannam. Zo gezegd, zo gedaan. Zeker werd het zo bestuurd, want hadden zij hem eerst gaan horen, zij zouden hem zeker niet beroepen hebben. Zo ontving zijn Eerwaarde dan het beroep, en na ernstig en biddend beraad, gevoelde hij zich gedrongen, om het aan te nemen. Toen 's Heeren volk dit vernam, en hoorde, dat zij nu een bekeerde leraar zouden krijgen, was er in hun tent een stem des gejuichs. Met verlangen en blijdschap werd naar zijn komst uitgezien. In het voorjaar van 1851 kwam hun predikant over. Net was ik die dag bij mijn grootouders, die ook in zijn gemeente woonden. Zij spraken bijna niet dan van hun leraar, zodat het mij zelf begon te vervelen. Ik dacht: nu, daar heb ik ook niet veel aan, de gehele dag die praatjes over die dominee, niet wetend, dat hij nog voor mij moest komen. Daar dacht ik niet eens over. Mijn hart wandelde liever de ijdelheid en de zonde na.

Nu, die leraar deed de volgende zondag zijn intrede en daar ging een naam en geroep van hem uit. En waarlijk, dit wekte de begeerte in mij op, om hem dan bij gelegenheid ook eens te gaan horen. Die gelegenheid kwam, en ik zou hem dan horen; niet uit belangstelling, maar meer uit nieuwsgierigheid. Nu, ik hoorde hem, en dat had die invloed op mij, dat ik dacht: nu, die man wil ik nog wel eens weer horen, want ik geloof, dat die man de waarheid zegt. Mijn consciëntie getuigde mede, en begon enigszins weer te ontwaken.

Nu, ik ging hem van tijd tot tijd eens horen. Op een zondagmiddag ging ik er weer naar toe. Een kind van de dominee was ziek; daar moest ik voor mijn moeder eens naar gaan vragen. Nu wist ik niet, dat er na kerktijd gezelschap bij die dominee aan huis was. Ik kwam aan de deur en vroeg uit naam van mijn moeder naar dat kind. Ik moest in huis komen, daar hielp niets aan; en een kopje thee drinken. Ik liet mij overhalen, en daar kwam ik in een kamer vol mensen. Nu werd ik zo verlegen, en ik dacht: o, als zij of die dominee maar niets vragen. Ik ging maar zo gauw als ik kon weer weg. Ik gaf de dominee de hand en groette hem, en zei, dat ik nodig weg moest." Maar", zei hij, "hoe heet je?" Ik zei mijn naam." Nu", zei hij, "je moet beloven dat je nog eens gauw weer zult komen." Nu, om dan toch maar van hem af te wezen, beloofde ik het en hij wenste mij toe, dat ik maar veel behoefte aan de Heere Jezus mocht hebben. Daarna liet hij mij gelukkig, zoals ik toen dacht, los en ik ging naar huis. Onderweg had ik al spijt, dat ik beloofd had, om weder te komen, want o, ik had er zo lelijk gezeten, of ik tussen de schroeven zat. Ik dacht gedurig maar over deze ontmoeting. Ik dacht: als die goede man mij beter kende, zou hij zeker zo vriendelijk niet tegen mij geweest zijn. Mijn consciëntie begon weer enigszins te kloppen. Ik ging gedurig weer bij hem naar de kerk, want ik geloofde dat hij de waarheid zei, en dan dacht ik gedurig weer aan hetgeen ik beloofd had, om nog weer eens bij de dominee aan huis te gaan. Maar ik werd zo geslingerd, want aan mijn belofte niet te voldoen, dat kon ik niet, en te gaan, durfde ik niet. Ik had er de vorige keer ook al zo benauwd gezeten, maar eindelijk besloot ik, om het dan toch maar te doen; dan was ik er af.

Ik ging er dan schoorvoetend heen, en zette mijzelf in een hoekje van de kamer neer, en de kamer liep vol volk. En toen wij even gezeten hadden, kwam de dominee in het midden. Er werd gezongen en gebeden en de dominee begon te spreken en zo eens

rond te vragen, of wij al kennis aan de Heere Jezus hadden, en of wij onszelf hadden leren kennen, en dan weer, hoe een ander het had gehad, sinds hij hem het laatst ontmoet had.

'O', 'dacht ik, als hij mij toch maar niets vraagt, want wat zal ik, zulk een ellendig voorwerp zeggen. Ik kan het toch niet zeggen, hoe ellendig ik ben'. Nu, hij kwam hoe langer hoe dichter bij mij en sprak een vrouw aan. Die zat haast vlak bij mij. En gedurig als hij mij aanzag, was ik al bevreesd, en dacht: hij zal mij aanspreken, en ik besloot al, als hij mij aansprak, om niets te zeggen. Ik dacht dat dit maar het beste zou zijn, want ik wilde die man niet bedriegen, en wil niet hebben, dat hij soms nog iets goeds van mij denkt. De vrouw antwoordde de dominee ook wel niet veel. Zij zei slechts, dat het er nog ellendig met haar uitzag, en dat zij een ellendig schepsel was. Toen wendde de dominee zich tot mij, en hij zei: *"Wel, hoe is het met u? Heb je al behoefte aan de Heere Jezus? Hebt je jezelf ook al zo ellendig leren kennen?"*

Maar wat hij ook zei, ik deed, zoals ik mij had voorgenomen. Ik antwoordde niets. Maar o, het was mij van binnen zo bang. Toen zei zijn Eerwaarde tot mij, dat hij het ook wel kon denken, dat ik zo ellendig niet was, maar dat ik zeker wel een goed vroom meisje was. Dat bleek wel, anders zou ik zulk een eind niet komen lopen naar de kerk.

Nu, toen kon ik het niet langer uithouden, en zei, in een diep gevoelig hart: "O dominee, u moest het eens weten." Hij zei: "Wat?" "Hoe slecht ik ben", antwoordde ik, en meer kon ik niet zeggen; zo vol was mijn gemoed. Toen sprak hij mij nog enige woorden toe, en liet van mij af. En, o wonder Gods! Hier werd de Heere mij te sterk. Ik kon het niet langer tegen de Heere uithouden. Onder het naar huis gaan werd het mij zo schrikkelijk benauwd. Het was mij, of ik de hemel geopend zag, en de Heere Jezus op de Rechterstoel. *Och, dacht ik, kon ik nu al niet spreken, als Zijn knecht mij aansprak en ondervroeg, wat zal het dan zijn, als ik voor de Heere verschijnen moet. Als ik nu al voor een mens moet verstommen, wat zal het dan zijn, als ik met God te doen krijg, voor Wiens ogen alles naakt en geopend is, Die weet, hoe ik het er voor Hem afgebracht heb, en er afbreng.*

Al mijn zonden kwamen mij als in een register voor de ogen, van mijn vroegste jeugd af. Ik wist geen raad. Zodra ik thuis kwam, zocht ik het verborgen. Ik viel voor God op de knieën, en riep uit: *"O God, wees mij, zondaar, genadig!"* En na mijn hart lucht te hebben gegeven, en vele tranen gestort te hebben, rees ik weer op. Ik droogde zo goed mogelijk mijn ogen af, en keerde in het huisgezin terug. Maar och, hoe hoogst moeilijk viel het mij, om dit te verbergen, en hoe blij was ik, dat niemand mij vroeg, wat er aan scheelde, en dat ik naar bed kon; niet om te slapen, neen, daar dacht ik niet aan, maar om te schreien en mijn zonden te betreuren, welke hemelhoog geklommen waren. Ik had de zonde ingedronken als water. Ik had de Springader des levenden waters verlaten, en in plaats van het aangezicht, had ik de Heere de nek toegekeerd. Ik had mijn hart verhard, dus zou ik in 't kwaad vervallen. Ik had duizend ponden schuld en geen penning om te betalen. Ik had de Heere aan mijn hart laten kloppen, en geweigerd, om open te doen, en nu zou de Heere naar mij ook niet willen hoor en, al smeekte ik om ontferming. De Heere wist toch wel, dat ik het niet oprecht meende, en het zou wel weer maar een morgenwolkje zijn. Het zou wel weer overgaan. O, en dan werd ik zo bang en schreeuwde maar: "Och, Heere, is er dan nu geen raad meer voor mij? Moet ik dan voor eeuwig naar de hel?" "O", zei ik "Heere, het is rechtvaardig. Ik heb niet anders verdiend." Hier leerde ik Gods recht te billijken, en Gode gerechtigheid toe te schrijven, en mij zelf veroordeelde ik tot in het diepste der hel. Ik kreeg Gods rechtvaardigheid en heiligheid enigermate te gevoelen en zag, dat Hij met mij

niet te doen kon hebben, want dat Hij te rein van ogen is, dan dat Hij het kwade kon zien. Och, waarheen zou ik het wenden. De dood kon mij elk ogenblik overvallen. Iedere dag dacht ik: *het zal nu de laatste wel zijn*. O, en dan schoot er niets voor mij over dan hel en verdoemenis. Het was mij soms, als ik alleen in het land was, of de aarde open zou splijten, en ik levend ter helle zou varen. Het zweet brak mij bij ogenblikken uit van de angst der hel, zodat het met de dichter, de taal van mijn hart was:

*Ik lag gekneld in banden van de dood,
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep de Heer' dus aan in al mijn nood.*

En dan die vloek der wet! Overal klonk het mij in de oren "Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in hetgeen geschreven staat in het boek der wet, om dat te doen", en dan weer: "Die in een struikelt, is schuldig aan alle." O, daar schoot voor mij geen hoop meer over. Ik was te slecht. Ik lag voor eeuwig onder vloek en toorn. Ik had teveel gezondigd, tegen licht en beter weten in, dus willens en wetens. Er schoot geen slachtoffer voor mij over. Och, wat een bange dagen en nachten bracht ik door!

*Ik had mijn tranen onder 't klagen,
Tot mijn spijsze dag en nacht.*

Nu, de duivel liet mij ook niet met rust. Die wilde mij ook gaarne houden. Hij liet niet na, vurige pijlen in mijn zwaar gewonde ziel te schieten, en mij te verschrikken. Nu had hij ook recht op mij gekregen. Ik was hem toegefallen en van God afgevallen. Daar moest een Sterkere komen dan hij is, om hem zijn vaten te ontroven, want ik lag in zijn boze netten verward, en was er nooit uitgekomen, als de Heere Jezus niet was gekomen, om de werken en de netten des satans te verbreken.

Dan, zei hij, *ik had te veel zonden*, Dan weer, dat ik het bidden gerust op kon geven, want dat ik mij niet behoefde te verbeelden, dat ik nog uitverkoren zou zijn. Dan zou ik zo ellendig diep bedorven niet wezen, en dan, bovendien heb je nog tegen de Heiligen Geest gezondigd. Nu, dat is zonde tot de dood. Daar is in eeuwigheid geen vergeving voor, en dan ben je nog veel te dom ook. Je verstaat de Bijbel niet, en God zegt in Zijn Woord: "Als het Evangelie bedekt is, is het bedekt in degenen, die verloren gaan." Je hebt nu wel enige indrukken, maar denk daarom niet, dat je van God bent aangeslagen; dat is maar door opvoeding. En dat je nu bij die dominee ter kerk gaat, en op het gezelschap komt, denk maar niet, dat je daardoor, zalig wordt. Nee, nee, dan zou je een beter mens moeten zijn, dat naar Gods geboden leefde, en zulk een gruwelijk goddeloos hart niet had, enz.

O, dan wist ik niet meer wat te doen. Dan werd mijn zielsnood zó hoog, dat ik soms plat op mijn aangezicht neerviel en uitriep: "Och Heere, help, help mij! ontferm U mijner. O God, genâ. O, eeuwig wonder, Heere, dat Gij mij nog draagt in Uw lankmoedigheid. Het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat ik nog niet vernield ben, en dat Zijn barmhartigheden nog geen einde hebben."

En als ik dan eens even een goede dunk van de Heere kreeg en geloofde dat Hij, niettegenstaande ik een samenknopsel van ongerechtigheid was, nog de Machtige was, dan had ik even verademing. Maar ach, dit duurde soms zo kort, en dan zonk in weer in moedeloosheid weg.

Dan kwam die oude slang weer op mij af, en zei: "Zie je nu wel, dat je niets vordert. Je wordt elke dag slechter. Je doet niets, dan de schuld dagelijks groter en meerder

maken. En wat een hart heb je! Het lijkt wel een modderpoel van zonden." En hier kon ik niets tegen inbrengen. Dan moet ik bekennen: ja, dat is zo.

Ik kreeg ook enigszins met mijn erfzonde te doen, en een gezicht er in, hoe ik in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren was. Nu moest ik uitroepen: *onrein, onrein, van de hoofdschedel tot de voetzool toe*. Ik kreeg ook een gruwel van mijn stinkende hoogmoed en farizeese eigengerechtigheid, zodat Davids taal de mijne werd:

*Door Uw gramschap fel ontstoken,
Is verbroken
Al mijn vlees en lichaamskracht.
Rust, noch vrede wordt gevonden,
Om mijn zonden,
In mijn beend'ren dag en nacht, enz.*

En dan, als ik al mijn zonden weer op mij voelde aanlopen, nam ik de Bijbel, sloeg hem biddend open, of ik er een woord van troost of bemoediging in mocht vinden, maar ach, ik geloofde niet, dat de beloften die ik opsloeg, voor mij waren. De dreigementen, die waren juist gepast voor mij. Ja, die zouden aan mij voltrokken worden.

En dan begon de wet mij weer zo te vervloeken en te donderen boven mijn hoofd, dat ik de zachte en lieflijke stem des Evangelies niet kon horen. En dan zei de duivel: "Het beste zal zijn, dat gij een einde aan uw leven maakt. Want zulk een leven is geen leven. Daar is geen mens geboren, die zulk een leven heeft als gij. God hoort u toch niet, God hoort de zondaars niet."

Maar ik zei: "Ja, maar dan ben ik direct in de hel. Nu leef ik toch nog in het heden. Wie weet, de Heere mocht Zich mijner nog eens erbarmen."

O, wat heeft hij mij dikwijls sterk daartoe aangevochten. Het was nog eens op zekere avond, dat hij tot mij zei, ik moest mij ophangen; dat was voor mij het allerbeste. Ik stond in de deur van een afgelegen schuur en het was, of ik de schuur ingetrokken werd. Het plaatsje en balkje werd mij als aangewezen. Gelukkig, dat er nog een Sterkere was dan de duivel, welke mij bewaarde; anders was hier zeker mijn einde geweest. Want ik had het zeer benauwd. En wat mijn benauwdheid nog verzwaarde: mijn hart was zóó geprangd en gesloten, dat ik niet éne zucht kon slaken. Eindelijk moest ik hier vandaan. Ik sloot de schuur en ging weg. Toen kwam ik in de stal. En zo als ik daar in was, kwamen deze woorden in mijn hart: "*Die gezond zijn, hebben de Medicijnmeester niet van node, maar die ziek zijn.*" Tegelijk viel ik op mijn knieën voor de Heere neer, en riep uit: "Ziek ben ik, Heere, dat weet Gij!" Hier kreeg ik al biddend weer een ademtochtje voor mijn ziel, en werd met een verborgen hand ondersteund.

Maar ach, mijn ziel was niet gered. O, mijn zonden moesten nog vergeven worden. Mijn schuld moest betaald worden. Ik moest in Christus geborgen zijn. O, dacht ik dikwijls: mocht ik mijn Rechter toch eens om genade leren smeken, en mocht mijn Rechter mijn Borg eens worden, mijn Vrij- en Voorspraak! Maar ach, dan was er weer een stem van binnen, welke altijd maar zei: 'gij hebt te zwaar en menigvuldig gezondigd. Denkt ge, dat er voor u nog genade is. Denkt het maar niet, want al uw bidden is niets waard, want ge meent het niet. Ge zijt niet oprecht. Het is alles bedrog, het zal wel weer overgaan. Je zult wel weder met de hond wederkeren tot zijn uitbraaksel, en met de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk. Alle bloesem is geen vrucht. Houd maar op met bidden en wenen, want je gaat toch met alles naar de eeuwige verdoemenis. Denk je, dat de Heere zulke huichelaars in de hemel wil

hebben?' Je hart is een moordkuil, net als de Heere zegt: "Doch de godlozen zijn als een voortgedreven zee, want die kan niet rusten, en hare wateren werpen lijk en modder op."

O, wat is het toch gelukkig als God Zijn hand aan een ziel legt, dat Hij onweerstaanbaar en krachtig is, want anders was mijn ziel nooit gered geworden. Want o, ik gaf het niet gauw op, om de Heere tegen te staan, en tegen te werken, en had het zeker nooit gedaan, als de Heere Zijn almachtige genade niet aan mijn ziel ten koste gelegd had. Maar nu kon ik het niet opgeven. Ik moest roepen. Het was met mij als met de blinden. Toen hun het zwijgen opgelegd werd, riepen zij te harder: "Zou Davids, ontferm U onzer." Mijn ziel moest gered worden. De nood drong mij. Ik moest Jezus hebben of voor eeuwig omkomen. Het was mij bij de ogenblikken een worstelen aan de troon der genade, en een bitter wenen en kermen, een niet kunnen loslaten."

O", zei ik, "lieve Heere, moet ik omkomen, het is rechtvaardig, maar ach, laat ik dan toch, als het U believen mag, aan Uw voeten sterven. Dat dan nog liever, dan weer in de zonde leven." Ik leerde toen enigszins die waarheid verstaan: "Bidt zonder ophouden."

O, als ik nog aan mijn 17^e verjaardag denk! Wat een dag van tranen en gebeden. O, die jammer en spijt, dat ik nu al zo lang de wereld, de duivel en de zonde gediend had. O, die verloren tijd, en die altijd verzwarende zonde, van tegen licht en beter weten gezondigd te hebben. Dat smartte mij. Wat was ik altijd maar bevreesd, dat hier geen vergeving voor was. En dan dacht ik, dat dit de zonde tegen de Heilige Geest was, en dus onvergeeflijk. En dat sloeg mij dan weer geheel terneer. Dan was het weer met mij buiten hope.

Zo werd ik van dag tot dag meer ontdekt aan mijn goddeloos hart. Ik wist niet, wat het was, omdat de Heilige Geest mij aan mijzelf bekend maakte. Daar had ik geen licht in. Ik dacht: als de Heere waarlijk aan mijn ziel arbeidde, dan zou ik beter worden, maar niet slechter. Ik kon niet geloven, dat een ander, en vooral een kind van God zulk een slecht hart omdroeg. Ik leerde het mijne kennen als dodelijk en arglistig.

Eens op een middag van een warme dag, dat ik vermoeid was, zei moeder: "Ga een poosje liggen. Dan kun je wat rusten." Ik dacht: och ja ik kan toch niet slapen, want ik was zo ontrust over mijn verloren toestand, dat aan slapen geen denken was. Ik had zelfs 's nachts wel niet willen slapen, maar werd dan dikwijls door de slaap overmeesterd, en dan was het nog maar een wonder, dat ik nog in het heden ontwaakte. Maar ik zei niets, en ging in een eenzaam kamertje met een boekje (*Lofzangen Israëls*) en sloeg op: "*Van een zoekende ziel, klagende Jezus achteraan.*" O, wat vond ik hier mijn harttaal, en toen ik kwam aan deze woorden:

*"Zou Jezus zó een snode,
Ja zó een monsterdier,
Zou Jezus zó een dode
Redden uit 't helse vuur?"*

berstte ik in tranen uit en riep: "Ja Heere, zo een als ik ben, zou U die nog redden?" Ik las weer verder. Het een woord na het andere zonk in mijn ziel, en daar las ik:

*"Mijn hart, dat krielt van zonden,
En is geheel onrein;
Vol striemen en vol wonden,
Dus is mijn hope klein."*

Dat was de taal van mijn hart. Hier ademde mijn bange ziel weer eens enigszins. Het was voor dat ogenblik, of er weer een klein lichtstraaltje in mijn hart opging. Maar ras verdween alle hoop. En nu werd het nog zo ellendig, als het nog niet geweest was. Nu kreeg ik zulk een ongevoelig hart. Ik kon niet meer schreien, niet meer zo hartlijk bidden. Ach, zei ik, wat nu. Nu zal ik met open ogen naar de hel toe moeten. Ik zei:

*"Ach! zal ik dan met d' ogen open,
Naar 't eeuwige verderf toe lopen?
Almachtig Koning, grijp mij aan,
En toon in mij Uw alvermogen.
Gij hebt er velen uitgetogen,
Die eeuwig stonden te vergaan."*

Als mijn zonden dan ook zo niet drukten als voorheen, dan riep ik maar: "ach Heere! doe mij mijn zonden toch eens recht gevoelen, en het jammervolle van mijn verloren toestand." Meende, dat ik dan wel hartelijker zou kunnen bidden, en dat het mij dan wel weer ernst zou zijn. Maar ach, ik wist niet, wat ik begeerde in mijn blindheid. Want toen de Heere mij enigszins mijn begeerte gaf, en mij op zekere avond iets van het gewicht van mijn zonden deed gevoelen en de angsten der hel mij aangrepen, lag ik als 'n worm in 't stof te kruipen. De toorn Gods brandde op mijn ziel, en de geopende hel brandde onder mij, zodat ik ieder ogenblik dacht, in de afgrond weg te zinken, en nu kon ik nog niet bidden of zuchten. Het was mij, of de hemel van koper was. Mijn moeder wist niet, wat mij scheelde. Zij was kort geleden van tweelingen bevallen, maar zij getuigde, niet zoveel smart geleden te hebben als ik die avond leed.

Eindelijk kwam ik zoover, dat ik van de vloer kon oprijzen, en naar boven gaan. En zodra ik boven was, viel ik op mijn knieën voor een stoel neer en o, daar mocht ik opening krijgen, en mijn hart uitstorten in tranen en gebeden. Nooit heb ik weer durven begeren, om het gewicht mijner zonden te gevoelen, want nu ik er iets van gevoeld had, was ik al bezweken. Wat zou het dan zijn, dacht ik, als ik het gewicht volkomen moest dragen, en ik gevoelde nu, dat God, buiten Christus, een verterend Vuur is, en een Gloed, bij Wie niemand wonen kan. En dat, als de Heere de Geest der gebeden niet over hem uitstort het gevoel zijner zonden hem niet kan leren bidden. Dus het was alleen de Heere Jezus, die mijn ziel redden kon. Nu, het bleef kermen, zuchten en schreien, en de weg van verlossing in Christus bleef voor mij verborgen. Het was mij, of ik nooit enig begrip had gehad van het zaligen van een verloren zondaar.

Als ik zondags naar de kerk en het gezelschap geweest was, (want dat bezocht ik trouw; bij Gods volk te zijn, was mijn lust, want met dat volk wilde ik leven en sterven; o, die had ik zielslief en schatte ze hoog, omdat zij zo bevoorrecht waren. Het was: *Zoete banden, die mij binden; aan het lieve volk van God*, en als ik dan naar huis ging, en alleen op de eenzame weg was, dan zei een stem van binnen: ik hoorde niet bij dat volk. Ik moest er maar niet meer heengaan, want dat zou mijn oordeel verzwaren. Dan werd ik weer zó beangst, en riep met zekere dichter uit:

*"Als ik dat eens overlegge,
Hier zo bij Gods volk te zijn;
O, wat zou dat zijn te zeggen,
O, wat nare zielepijn,
Als ik eeuwig Hem moet missen
In een grondeloos verderf
En een eeuwige duisternisse,*

*Daar men eeuwig levend sterft;
 Bij de duivelen en verdoemden,
 Daar ik nu niet leven kan;
 Daar men Jezus niet en roemde,
 Och, hoe stelde ik het dan!"*

En zo liep ik dan al zuchtende en schreiende voort, en nam mij dan voor, om mij maar niet meer onder 's Heeren volk te begeven, omdat ik er toch niet onder behoorde, en het mijn verdoemenis nog zou verzwaren. Maar de week was nog niet half om, of ik verlangde al weer naar de zondag, om naar de kerk en naar het gezelschap te gaan, want dat was mijn lust en mijn leven.

O, ik hoorde zo gaarne 's Heeren trouwe dienstknecht prediken, en was dan maar het best in mijn schik, als hij bezig was, om de mens door de schrik des Heeren te bewegen tot het geloof. Nu, daar was hij ook in 't geheel niet bevreesd voor, om op de berg Sinai te staan, en de donder der wet te laten horen, want hij was op zijn tijd *een zoon des donders, een Boanerges*, en dat had klem op mijn hart. Ik bad dikwijls, als ik op weg naar de kerk was maar dat de Heere geven mocht, dat hij het de onbekeerden nog maar eens uitdrukkelijk zeggen zou, wat hen te wachten stond, indien zij op hun godloze weg doorgingen.

O, wat smolt mijn stenen hart dan als was voor de Heere. Want dat was dan alles op mij toepasselijk: ik was goddeloos; ik was een verhard zondaar, ik zou voor eeuwig de toorn Gods moeten dragen, ik was alle onheil waardig. O, dacht ik, zou God zulk een nog redden van het eeuwig verderf. Dat zou dan in genade een eeuwig wonder zijn, als Hij Zijne grote daden nog roemen zou in mij. Maar ach, dan was ik maar weer zo bevreesd, dat ik niet oprecht was, en dan was het de uitroep van mijn hart:

*Och, zag ik maar mijn zonden,
 En mijn onwaardigheid.
 Gevoelde ik mijn wonden
 En mijn rampzaligheid,
 Och, was 't maar recht mijn zuchten,
 Och, was maar recht mijn smart;
 Och, was maar recht mijn vluchten,
 Och, was oprecht mijn hart.
 Och, was mijn werk maar waarheid,
 O, zocht ik Jezus recht;
 Mij dunkt, ik zie met klaarheid,
 Mijn werk is niet oprecht.*

O, dan liep ik als een bitter bedroefde en bezwaarde van geest. Maar dit liet mij door Gods genade niet ledig. Hoe moest ik mij telkens voor de Heere neerwerpen! Ik moest soms onderweg achter een hoop hooi neerknielen, om ontferming te smeken. Mijn arme ziel was verloren en moest behouden worden zou het wel zijn voor die nimmer eindigende eeuwigheid.

Het gebeurde nog eens op een andere keer, dat ik niet naar het gezelschap kon, dat ik uit de kerk dadelijk naar huis moest komen. O, wat speet mij dat, nu niet bij dat volk te kunnen zijn, want wat ik bij ogenblikken in mijn ziel ontwaarde, als ik bij dat lieve volk van God zat, kan ik niet onder bewoordingen brengen. Het zijn voor mij altijd uren geweest, die nog nimmer uit mijn geheugen gegaan zijn, en waarvan de

herinneringen mij nog altijd zoet en aangenaam zijn, zodat het voor mij een grote teleurstelling was, als ik er geen gebruik van kon maken. Nu, ik was ook zeer bedroefd, het huis voorbij te moeten gaan. En wat gebeurde er nu? Toen ik het huis even voorbij was, begonnen zij te zingen, en zoals ik meende, zongen zij Psalm 68: 2:

*"Maar 't vrome volk in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan onbepaald,
Door 't licht dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.
Heft Gode blijde psalmen aan,
Verhoogt, verhoogt voor Hem de baan
Laat al wat leeft Hem eren
Bereidt de weg, in Hem verblijd,
Die door de vlakken velden rijdt;
Zijn naam is Heere der heren."*

O, dacht ik, wat is dat volk toch gelukkig. Die kunnen zich in de Heere verblijden, en ik moet treuren, omdat ik Hem mis! En dan werd het mij maar weer een roepen en smeken om ontferming, en loosde ik niet dan klacht op klacht.

Ach, dacht ik, als ik onder het volk des Heeren nog maar de minste mocht wezen. Al was ik maar een lammetje in de kudde. Dan was de Heere Jezus toch mijn Herder. Dan zou mij niets ontbreken. En dan zag ik de sterrenhemel weer aan, en keek naar het kleinste sterretje en zei: *Och Heere! Dat kleine sterretje is toch ook een sterretje. Mocht ik maar de kleinste en geringste onder Uw kinderen zijn. Dan was ik toch ook Uw gunstgenoot.* En o, als ik dan thuis was, zocht ik maar weer verborgen hoekjes, en dan was het met de Kananese vrouw: *och Heere, ik ben een onreine hond, maar ach, lieve Heere, één kruimeltje dan maar van Uw tafel, één drupje uit Uw volheid.* En dan was het een worstelen en smeken om genade en geen recht. Doch altijd werd ik nog maar bestreden, dat er voor mij geen genade was. Ik had te veel de Heere tegengestaan en Zijn roepstemmen versmaad.

Eens op een dag had ik wel gaarne in het verborgene willen blijven, om mijn zonden te betreuren, en om genade te smeken. Mijn hart was verbroken, en mijn geest verbrijzeld. *Ik liet niet af mijn hand en oog, op te heffen naar omhoog.*

*"'k Schatte mij geheel verloren;
'k Mocht van geen vertroosting horen;
Als mijn ziel aan God gedacht,
Loosd' ik niet dan klacht op klacht."*

Zo was ik weer aan het worstelen om ontferming en kon de Heere niet loslaten. Het was een heilig dwingen, en zo kwam dit versje in mijn hart: Psalm 42:1:

*"'t Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar de Heer'
God des levens, ach! wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen;
In Uw huis Uw naam verhogen."*

O, dit was nu de taal van mijn hart. Herhaalde malen riep ik uit: *"Niet sterker Heere, o, niet sterker Heere, kan het hert van dorst schreeuwen, als mijn ziele tot U*

schreeuwt. mijn ziel dorst naar God, naar de levenden God." En wat een liefde en een vrede daalde er nu in mijn ziel af. Nu kon ik eens geloven, dat de Heere mijn smeekstem hoorde, en dat er ook voor mij nog een weg van ontkoming was in Christus Jezus, en dat voor mij. O, wat een blijdschap gevoelde ik nu in mijn ziel! Nu gevoelde ik, dat het zalig was, te hongeren en te dorsten naar de gerechtigheid van Christus. O, wat was het mij heerlijk, nu eens te kunnen geloven, dat de Heere aan mijn ziel arbeidde. Altijd had ik gezwegen en niet durven spreken, als ik onder het volk des Heeren was, maar nu moest ik spreken en vertellen, wat er tussen de Heere en mijn ziel was omgegaan. Wat waren zij verblijd, toch eens iets van mij te vernemen, en uit mijn mond te horen, dat de Heere de Weg der verlossing voor mij ontsloten had, en dat het mij nu om Jezus te doen was.

Wat gevoelde ik nu een dringende behoefte, om door Jezus gered en gezaligd te worden. Nooit had ik nog een versje kunnen opgeven op het gezelschap, maar nu moest ik een versje opgeven en gaf op het 3^e vers van Psalm 25:

*"Denk aan 't Vaderlijk meêdogen,
Heer', waarop ik biddend pleit
Milde handen, vriendlijk' ogen,
Zijn bij U van eeuwigheid.
Sla de zonden nimmer ga,
Die mijn jonkheid heeft bedreven;
Denk aan mij toch in genâ,
Om Uw goedheid eer te geven."*

Maar ach, wat viel het mij later tegen. Ik dacht, dat het nu zo gebleven zou zijn, maar hoe ras was ik deze goede gestalte weer kwijt. De kracht verloor ik weer. Ik kreeg er weer een gezicht in, dat ik in mijzelf verloren was en dat ik God miste, zodat het mij een roepen werd:

*Geef mij Jezus, of ik sterf.
Buiten Jezus is geen leven,
Maar een eeuwig zielsverderf.*

Wel had de verdoemelijkheid van de wet enigszins zijn kracht verloren, en de helse angsten waren ook niet zo hevig meer, maar mijn schuld stond nog open. Ik stond nog voor eigen rekening. Ik moest een Borg voor mijn ziel hebben, zou het wel zijn, en hier ging mijn hart naar uit. O, mijn hart was soms als brandende in mij van verlangen naar de Heere Jezus. In 't verborgene proefde en smaakte ik nu wel eens, dat de Heere goed is, en dat het zalig is, aan de voeten van Jezus zijn kommervol hart uit te storten. Ja, dan troostte de Heere mij met Zijn lieflijk woord. Het gebeurde, dat ik mezelf weer zó geheel verloren gevoelde, dat ik moest uitroepen: "*Verloren! Verloren!*" En toen kwamen deze woorden tot mijn ziel: *De Zoon des mensen is gekomen, om te zoeken en zalig te maken, dat verloren is.* Hier schepte ik weer moed, en riep uit: "*Nu Heere, verloren ben ik. Ach! zalig mij dan toch, als het U believeen mag. Och, delg mijn schulden uit met Uw dierbaar bloed.*" Maar het bleef altijd slechts een begeren. De toepassende daad miste ik. Daar mocht ik ook een levendig besef van omdragen, dat ik niet genoeg had voor de eeuwigheid, zodat het altijd maar een reikhalzend verlangen en uitzien was, dat de Heere eens tot mijn ziel mocht zeggen: "Ik ben uw heil", en dat ik met Hem verzoend, bevredigd en verenigd mocht worden. "*Heere*", zei ik "*al moest ik hier alles missen en maar in een strooien hut alleen wonen, en al moest ik nog zoveel lijden op aarde, als ik de Uwe en Gij de mijne maar zijn mocht.*"

*'t Was alles zonder uitbeding
Het Lam te volgen, waar het ging.*

*Al waren 't enkel zure wegen,
Mijn heil in Gods gunst gelegen."*

Doch de Heere hield Zich altijd nog maar verborgen. Ik mocht wel zalige uren hebben, en wel eens een vruchtje proeven van 's Heeren goed- en liefelijkheid. Maar dit is kort en ik bedroefde mij dan, als God weer van mij scheidde. En veel zalige tijden bracht ik ook door onder 's Heeren lieve volk, als ik vernam

*"Hoe 't zelfde werk en 't zelfde leven
Dikwijls bij hen was omgegaan,
Evenals 't mij was gegeven,
Dit deed mij verwonderd staan.
't Zeggen: "'k Ben met 's Heeren kind'ren
Eén van weg en één van hart"
Dit deed 't ongeloof vermind'ren
En 't stilde mijn smart.
Spraken zij hoe gans verloren
Elk zijn arme ziel zag staan,
Onder zonde, vloek en toorn,
Alzo was het ook met mij gegaan.
Was het, dat zij mij verhaalden,
Hoe zij arm en aan het end
Kwamen, toen hen God bepaalde,
Dit was mij niet onbekend.
Was het, dat zij mij vertelden,
Hoe dat alle hoop verdween;
Wat zij mij ook hier van meldden,
't Kwam zo innig overeen.
Spraken zij hoe dat zij zagen
Jezus was alléén van doen,
Om de Godheid te behagen,
En Zijn bloed tot zielrantsoen,
Riepen zij met heilig beven
"Geef mij Jezus, of ik sterf."
Jezus is mijn zieleleven,
Buiten Jezus het verderf.
Was hun bidden, roepen, wenen,
Om dien enigen Toeverlaat.
Was om Jezus al 't gesteen,-
Dát was uit mijn hart gepraat.*

O, dat volk was mijn volk, maar: hun God, mijn God, dat dorst ik niet zeggen. Dat was nu mijn begeerte en behoefte der ziel, om het eigendom des Heeren te zijn. "O", riep ik dikwijls uit, "mocht ik dat eens geloven, dat Gij mij met Uw dierbaar bloed gekocht had, en voor mijn schuld geleden hebt, en gestorven zijt, en voor mij hebt uitgeroepen: "Het is volbracht."

En dan had ik afwisselende standen. Dan geloofde ik, dat de Heere een goed werk aan mij begonnen was, en dan werd het mij weer hevig bestreden. En dan was het mij tien vrezende tegen éne hoop. O, zei ik dan in mezelf, ik zal nog een der dagen door de hand van dien helse Saul omkomen. En o, dan was het mij bange, zodat waterbeken van mijn ogen afvloten.

Het gebeurde, dat ik op een eenzame weg door het veld ging, al zuchtende en biddende. Ik was kerkwaarts geweest. Ik sloeg mijn kerkboekje open en zei: *"Och Heere, als ik dan nog maar weer eens een woordje troost mag vinden"*, en zoals ik het open deed, las ik

*"Zou God Zijn genâ vergeten?
Nooit meer van ontferming weten?
Heeft Hij Zijn barmhartigheen
Door Zijn gramschap afgesneên?
'k Zei daarna: "dit krenkt mij 't leven
Maar God zal verand'ring geven;
d 'Allerhoogste maakt het goed
Na het zure geeft Hij 't zoet."*

Toen ademde mijn bange ziel weer, en kon ik weer op de Heere hopen. Ik werd weer door 's Heeren arm ondersteund, en behoed voor bezwijken, en om geheel in moedeloosheid weg te zinken. Het was maar de ganse weg bidden en smeken, dat de Heere Zich toch aan mijn ziel mocht openbaren, en zo bleef ik maar wachten op de Heere. *"Och Heere"*, zei ik, *"wanneer zult Gij mijn ziel nog eens redden, en mijn schuld kwijschelden."* Maar de duivel gaf het ook nog niet op. Ik werd menigmaal bestreden, dat mijn werk geen waarheid was. Het was enkel bedrog. Ik zou nog met een leugen in mijn rechterhand voor God verschijnen, en voor eeuwig bedrogen uitkomen. En dan moest ik maar bidden: *"Bewaar mij Heere voor zelfbedrog, want, o Heere, wat zal het toch te zeggen zijn, te meen in te gaan en niet te kunnen; dan nog maar een huichelaar geweest te zijn."* *"O Heere"*, zei ik, *"dan zal het diepste der hel nog voor mij zijn. Och Heere, behoed mij"*, riep ik dan, en ook: *"Och, maak mij toch oprecht."* Het was nu, dat ik zo al smekende de Heere aanriep, en op gebogen knieën voor Hem mijn hart uitstortte, en Hem aanliep als een waterstroom en Hem mijn ganse hart openlegde, dat de Heere weer vertroostend in mijn diep gewonde ziel afdaalde, en mij dit versje in het hart gaf, Psalm 38:9:

*Maar wat klaag ik, Heer' der heren,
Mijn begeren
Is voor U in al mijn leed;
Met mijn zuchten en mijn zorgen,
Niet verborgen,
Daar Gij alles ziet en weet.*

Nooit had ik nog zo gevoeld, hoe hier troost voor mijn ziel in lag, dat God alwetend is. O, hoe wonderlijk was dat voor mijn ziel. Hoe menigwerf was Gods alwetendheid mij een schrik in de consciëntie geweest, als ik er aan dacht, hoe niets voor Zijn alziend oog verborgen is; hoe Zijn ogen zijn als vuurvlammen, die de ganse aarde en ook de diepste schuilhoeken van mijn hart doorlopen. En nu was het zo troostvol voor mijn hart. Nu was er weer een stille hoop in mijn ziel en 's Heeren Woord was mij zo troostrijk. Vooral in het Hooglied las ik gedurig en dan waren de uitgangen van mijn hart, om toch ook maar met die lieve Koning Jezus in een zalige ondertrouw te komen. *Al wat aan Hem was, was mij gans begeerlijk.* O, hoe dierbaar schatte ik Hem dan en hoe onmisbaar werd Hij mij. En wat liet de Heere dan bij tijden Zijn liefde in mijn ziel uit. Wat was het mij dan zoet en zalig in Zijn lieve gemeenschap te mogen verkeren. *"O"*, zei ik dan, *"is het begeren al zo aangenaam, Heere, en zielsverkwikkend, wat zal het genieten dan toch wel zijn!"* Dan was ik soms als krank van liefde tot Hem en verlangen naar Hem.

Ook heb ik veel troost mogen genieten onder het lezen van "De trappen des geestelijken levens" en de "Samenspraken van Vader en Zoon" van T. à Brakel, maar dan had ik weinig tijd om te lezen, en wat deed ik dan? Als ik 's avonds naar bed ging, bad ik, dat de Heere mij toch maar vroeg zou wekken, en dat deed de Heere ook. Ik was dan 's morgens al zeer vroeg wakker, en stond dan stil op, als al de huisgenoten nog sliepen, en las dan, en bad, en boog buiten in de stille morgenure, als alles nog in rust was, mijn knieën onder de blote hemel. En dat was mij dan zulk een zalig genot. Dat kan ik met geen pen beschrijven. O, als ik nog denk aan de zalige uren, en die alleenspraken met de Heere, is 't mij, of ik er nog door verkwikt word, en bij vernieuwing nog weer iets smaak van het zalige van de liefdedienst van Koning Jezus, en is het de taal van mijn hart: Psalm 119: 83:

*Wat vree heeft elk, die Uw wet bemint!
Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten.
Ik Heer'! die al mijn blijdschap in U vind,
Hoop op Uw heil met al Uw gunstgenoten.
'k Doe Uw geboôn oprecht en welgezind;
Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten.*

O, wat een eeuwig wonder, dat die hoge en majestueuze God nog met zulke hellewichten bemoeienissen wil maken, zulke vijanden van God en van vrije genade, die onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad; die nooit in alle eeuwigheid naar de Heere gezocht of gevraagd zouden hebben; dat de Heere die nog trekt en met Zijn opzoekende liefde hen zoekt, en hun stug en onbuigzaam hart vertedert, en een nieuw en onberouwelijke keuze in het hart werkt door Zijn lieve Geest, en Zijn beloften aan en in hen vervult! "Dit is het Verbond, dat Ik met hen maken zal, na die dagen", zegt de Heere, "Ik zal Mijn wetten geven in hun harten en Ik zal die inschrijven in hunne verstanden." Ach ja, hoe gaarne had ik toen in 's Heeren wet willen wandelen. Hoe dikwijls was het mijn bede: "*Och, dat mijn wegen gericht werden, om Uw inzettingen te bewaren.*" Dit was mijn lust en leven door genade geworden, om toch een eer van 's Heeren lieve Naam te zijn, en de begeerte van mijn hart was met een zeker dichter:

*"Ach Heer', wil mij eens geven,
Dat ik voor U mag leven,
En doen, wat Gij gebiedt,
Dat ik U vreze,
Steeds mag gehoorzaam wezen,
Dan wens ik anders niet."*

Het gebeurde ook nog eens op een anderen tijd, dat de mensen van deze wereld verzonnen hadden, om te Rotterdam een luchtballon op te laten gaan. De duivel zal hier ook het zijne niet laten ontbroken hebben. Die heeft ook zeer gaarne, dat de mens de kostelijke tijd verbeuzelt, en in de ijdelheid verspilt. Hij weet ook wel: verloren tijd keert nooit weer, dus doet hij zijn best, om de mens te verlokken; 't heden der genade in de zonde door te brengen, en hem af te houden van zijn waar geluk. Nu, de dag was aangebroken, en de bestemde tijd gekomen. De luchtballon ging op, en kwam over ons dorp, zodat bijna ieder uitliep, om toch de bal door de lucht te zien drijven, maar het liefste de Heere, zoveel vreze op en in mijn hart te leggen, dat ik niet durfde. Het klonk maar in mijn hart: "*Wend, wend uw oog van d' ijdelheden af.*" Nu, ik werd ook weerhouden. Ik bleef alleen in huis over, en of zij mij al riepen, het baatte niets. Ik had een begeerte naar een bestendiger goed. En wat gebeurde er nu? Dezelfde avond vertoonde zich de regenboog in de wolken zo mooi en zo klaar als ik mij bijna niet

herinneren kan, hem ooit weer gezien te hebben. Hier waren nu niet zoveel aanschouwers als 's middags naar die windballon. Ik stond slechts alleen op een afgezonderd plekje grond deze *boog des Verbonds* te bewonderen, en wat ik er al niet in aanschouwde, kan ik met geen pen beschrijven: de almacht en de trouw des Heeren, hoe er bij de Heere geen verandering was, noch schaduw van omkering, en hoe de Heere nu betoonde: "Ik de Heere worde niet veranderd; daarom zijt gij kinderen Jacobs, niet verteerd", en hoe de Heere maar te spreken heeft en het is er, en te gebieden, en het staat er. Gij kunt begrijpen, dat het hier niet alleen was een aanschouwen met het oog, maar het ging gepaard met een gevoel des harten. De Heere schonk mij hier weer eens een klein geloofje en verlevendigde de hoop van mijn ziel, om deel te krijgen aan dien God des Verbonds, Die trouw houdt in eeuwigheid, en een welgevallen heeft aan die Hem vrezen, die op Zijn goedertierenheid hopen.

Ik was de volgenden dag nog verwonderd over deze zaak. Ik had het gevoel in mijn hart er nog van, en werd bepaald bij deze opmerking: of de Heere mij iets beters in de wolken wilde doen zien dan die arme mensen, die daar zo hadden staan kijken naar de ijdelheid, en dat nu net op diezelfde dag. O, mijn ziele smolt weg, omdat ik zag, dat de Heere opnieuw nog weer bemoeienissen maakte met zulk een worm en walgelijk zondares, zulk onwaardig stof en as.

Acht of veertien dagen later kwam ik bij een tante, een bekeerde vrouw, die veel in het verborgen leefde en nabij de Heere verkeerde, waaraan ik mezelf zeer nauw verbonden gevoelde, en die ik hartlijk liefhad. Deze ging mij vertellen, hoe wonderlijk zij het kortelings voor haar gemoed had gehad op het gezicht van de boog des verbonds in de wolken; hoe zij de trouw van haar Drie-enige Verbonds-God hierin had mogen aanschouwen, en hoe de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, en de liefde Gods in haar hart afdaalde, zodat zij door wederliefde gedrongen werd, haar Goël te loven en te prijzen. Nu, zij kon hier met vrijmoedigheid spreken en Hem haar Verbonds-God noemen, want zij was in haar geloof bevestigd, zodat ik in haar schaduw niet staan kon. Ik had dit alles zeer aandachtig gehoord, en in verwondering neergezeten en begon nu te vertellen, hoe ik op diezelfde dag ook iets hiervan had mogen ondervinden, en onze harten smolten weg van het wonder Gods, hoe zij en ik hetzelfde hadden ondervonden op dezelfde tijd en op het gezicht van dezelfde regenboog.

Och, wat een wonder, dat de Heere toch zo goed is voor zulke doemelingen, die nergens recht of aanspraak op hebben, dan op hel en verdoemenis, en Die nog doet ondervinden

*"De Heere is groot, een heerlijk God;
Een Koning, die het zaligst lot
Ver boven alle goën kan schenken.
Het diepst van 's aardrijks ingewand,
Het hoogst gebergt' is in Zijn hand;
't Is al gehoorzaam op Zijn wenken."*

Zo moest alles medewerken ten goede voor ons, om nietige schepselen te ondersteunen, en nog weder teerkost op de reis te geven door dit Mesech der ellende.

Maar als dit genot weder voorbij was, stond ik altijd maar weer voor eigen rekening, en ik kon voor mijzelf niet voldoen, en mijn schuld stond altijd nog open. En dan kreeg het ongeloof dikwijls weer de overhand. En dan vocht de duivel mij weer zo aan, dat het alles bedrog was, en zei: "Als de Heere een hand van genade aan u gelegd had, zoudt ge wel beter zijn." Het beliefdde de Heere ook Zijn zalige invloeden des Geestes meer in te houden, om mij meer en meer aan mijzelf te ontdekken, welk een

monster ik van nature was. Ik leerde nu niet alleen mijzelf veroordelen om mijn zondige daden, maar omdat het gedichtsel van mijn hart boos was, zodat ik geen enkele goede zucht kon voortbrengen, en niet bekwaam was, van en uit mijzelf iets goeds te denken of te doen. Mijn gebeden en tranen werden mij zelfs zonde, zodat ik uitriep:

"Waarheen zal ik mij wenden?

't Is rondom vol ellende."

En nu kreeg ik een recht gevoel van mijn onmacht: hoe ik dood was van mij zelf in zonden en misdaden, en hoe dit eigen schuld was; hoe de Heere ons in het paradijs goed geschapen had, maar hoe ik met alle nakomelingen Adams alle kracht ten goede verloren had, en moedwillig en vrijwillig mij van al derzelver gave beroofd had en van God was afgevallen, en de duivel toegevallen, en alzo dat heerlijk beeld, hetwelk bestond in kennis, gerechtigheid en heiligheid, geheel verloren had, en hoe ik God miste. O, die tranen, die ik wel schreide, en die droefheid naar God werkte in mij een onberouwelijke bekering tot zaligheid, maar daar had ik geen licht in. Het was bij mij, gelijk Gods Woord elders zegt: "de morgenstond was gekomen en het was nog nacht in mijn ziel, ja soms wel een stikdonkere duisternis." O, ik moest Jezus hebben, of voor eeuwig omkomen, en van alles, wat de Heere aanvankelijk in mijn ziel gewrocht had, kon ik niets vasthouden, zodat ik red- en radeloos werd, en wel uitriep: "Hoe zal ik nog gered worden?" Ik dacht er soms wel aan, om het maar op te geven, maar wat dan? Tot de wereld terug, dat kon ik niet en dan gevoelde ik:

"In mij zijn gene krachten,

Mijn Jezus, o, mijn Heer',

Ik kan geen een gedachte

Besturen tot Uw eer."

Het was nu weer eens op een zondagmiddag, dat ik naar de kerk ging. Enige jongelieden van de wereld stonden aan de weg en bespotten en belachten mij. O, dacht ik, wat ben ik toch een ellendeling. Ik heb zo geen leven meer op de wereld. Ik moest nog maar terugkeren. Misschien zou ik in de wereld nog enig fortuin kunnen maken." Ja", zei de boze, "dat is het beste, want anders krijg je in de wereld nooit iets: geen man, geen huis, niets ter wereld. Dan zal je je leven lang een ballast zijn." Och, wat was het mij benauwd.

Maar toen ik zo een eindweegs voortgelopen was, riep de Heere mij als van de hemel toe, met kracht: "*Zoek eerst het koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden.*" En op dat woord werd mijn keuze weer zó levendig, dat ik uitriep: "*Ach, lieve Jezus, als ik U maar hebben mocht, dan was ik voor eeuwig rijk, en dan heb ik niets van de wereld nodig.*" Ik zei: "Weg wereld, weg schatten. Jezus moet ik hebben, en als ik Dien heb, heb ik alles. Dan ontbreekt mij niets meer." En waarlijk, onder dat bidden en zuchten mocht mijn ziel weer adem scheppen:

"Want bidden 't is zalig,

't Is nameloos zoet.

't Geeft wieken aan 't bang en verslagen gemoed,

Om hoopvol naar boven te zweven."

Zo werd mijn hoop weer vernieuwd, en mijn ziel weer gelaafd, zodat het weer een aankleven en aanhouden was, en ik zei met Groenewegen:

"Denkt: de Kananese vrouwe

Sloeg Hij in het eerst wel af;

*Maar hoe wist zij aan te houw'n
Totdat Hij haar bede gaf."*

En zo werd de toegang mij weer ontsloten tot de troon der genade, en kreeg ik weer vrijmoedigheid, om toe te gaan; om geholpen te worden ter bekwamer tijd en kreeg te geloven, dat, al vertoefde de Heere, dat ik maar te verbeiden had. Dat Hij gewisselijk komen zou, en niet achterblijven. Nu beliefdde het de Heere zo mij te vertroosten en weer een gave te schenken aan een wederhorige. Maar de Gever miste ik altijd nog, en daar was het mijn ziel, door genade, om te doen geworden. Nochtans was het mij groot, nog weer een blijke van Zijn liefde en gunst te smaken, en de Heere zegt ook niet te vergeefs in Zijn Woord: "Veracht de dag der kleine dingen niet." En dat deed ik ook niet. Zoolang ik de kracht ervan in mijn ziel mocht ondervinden, was mijn ziel verblijd in God, omdat Hij mijner nog gedacht, en dan durfde ik, wanneer ik bij 's Heeren kinderen in het gezelschap was, als zij mij vroegen, nog weer iets te antwoorden. En dit behoorde tot de zeldzaamheden in die dagen, want de veroordeling van mijn hart en het ongeloof sloten meest altijd mijn mond, als ik bij dat lieve volk was. Ik luisterde maar liefst, en mocht ik nog eens een enkel woord spreken, dan kwam de duivel mij zo aanvechten, en zei: ik had liever mijn mond moeten houden. Dat had mij beter gepast. En dan stemde ik daar spoedig mee in, zodat ik dikwijls zeer gesloten was.

Het gebeurde, dat ik weer zo stil was in 't gezelschap onder de vromen, en dat de dominee mij wel ondervraagde, maar ik had geen vrijmoedigheid, hem enig antwoord te geven, hoewel er veel in mijn hart omging, en mijn gemoed zeer verbroken was. "Nu" zei hij, "geeft dan maar eens een versje op uit uw hart, of hebt ge er geen?" Ook nu durfde ik niet te zeggen, dat ik dit niet had, en gaf op Psalm 130:3:

*"Ik blijf de Heer' verwachten;
Mijn ziel wacht ongestoord;
Ik hoop, in al mijn klachten,
Op Zijn onfeilbaar Woord.
Mijn ziel vol angst en zorgen,
Wacht sterker op de Heer',
Dan wachters op de morgen,
Den morgen. Ach! wanneer?"*

Ik kon nauwelijks meezingen. Zo vol was mijn gemoed, en zo gevoelig was ik hieronder. En nog te meer, toen de dominee mij toewenste, dat de Heere Zich aan mijn hart mocht openbaren, en een zegen over mij uitsprak, en vele troostrijke woorden daaraan toevoegde. O, wat was mijn ziel weer verkwikt, en wat was het mij daar goed geweest.

Later gebeurde het mij, dat ik des avonds weder op het gezelschap was. Het was winter en dus ook duister. Er werd gescheld. De dienstbode ging naar de deur, en daar stond een jong meisje uit een naburig dorp en vroeg, of ik hier was. De dienstbode zei: "Ja!" Toen vroeg zij, of zij met mij mede mocht gaan, als ik naar huis ging, want zij durfde alleen dien eenzame weg niet te gaan in het duister. Zij werd binnengelaten, om op mij te wachten, want ons samenzijn moest nog met psalmgezing en gebed geëindigd worden. Nu, ik kende dit meisje niet. Ik nam haar daarom eens goed op, en meende uit hare fraaie klederen en versierselen op te kunnen maken, dat zij geen lust in 's Heeren wegen had. Ik was er niets mee ingenomen, dat zij met mij ging.

Nu was er nóg een jong meisje op het gezelschap, van diezelfde plaats, hetwelk de Heere niet lang geleden krachtig staande had gehouden onder de prediking van onze leraar. In de namiddagkerk beliefdde het de Heere een pijl in haar hart te schieten,

zodat zij gewond was en behoefte gekregen had aan de Heelmeester Israëls en de balsem Gileads. Nu was zij een trouw bezoeker van het gezelschap geworden. Ik had een hartvriendin aan haar gekregen, en het was onze toeleg, om altijd samen heen te gaan, en dan hadden wij stof om te spreken uit onze verloren toestand. Wij hadden geen opzien tegen elkander, en waren zeer gul tegen elkaar. Wij hadden éne kwaal en wij hadden één Medicijnmeester nodig. "Nu", zei de vriendin, zodra wij de deur uit waren, tegen mij aan mijn oor: "wel, wat is dat jammer! Ach, wat spijt het mij, dat die meid nu met ons mee gaat. Ik hoopte zo, dat ik onderweg in de duistere avond nog eens een lichtstraaltje van de Heere zou genieten." Ik zei: "Ach ja, wat kunnen wij er aan doen. Het kan nu niet anders. Het spijt mij ook wel." En wij gingen met ons drieën de weg op. Eerst was het een heel eind weegs een stilzwijgen. Wij hadden geen vrijmoedigheid, om uit ons hart te spreken, zoals wij anders veel deden, maar wij werden er overheen gebracht, en kregen waarlijk, niettegenstaande wij dat wereldse meisje bij ons hadden, opening om elkander te vertellen, hoe het ons in het verborgene geweest was sinds wij elkander ontmoet hadden. Eerst luisterde dat meisje maar en zei niets, dus dat was naar onze zin, maar op eens viel zij mij in de rede en zei: "Ik hoor wel, dat je meer weet dan ik. Mag ik je eens iets vragen?"

Ik zei: "Ja wel."

Zij zei: "De jonge kindertjes, die sterven, gaan die naar de hemel of naar de hel?"

Ik zei: "Dat weet ik niet, maar mag ik nu ook eens iets vragen?"

Zij zei: "Ja."

"Ik zei: "Als je sterft, waar, gaat jij dan heen, naar de hemel of naar de hel?"

Zij antwoordde mij: "Dat weet ik niet."

"Wel", zei ik, "dan geloof ik, dat je daar meer belang bij zou hebben, om dat te weten. Je hebt toch een ziel te verliezen."

Nu, zij zei niets meer, de gehelen weg. En wij hervatten weer ons gesprek, en spraken zo vrij, alsof wij samen waren, tot wij op haar woonplaats kwamen. Hier verliet zij ons. Wij stonden nog even te praten en mijn vriendin vertelde mij nog eens gauw, dat die meid zulk een grootse, vijandige, wereldse meid was, want zij kende haar wel. Nu was ik nog wel half verlegen, dat ik zo gesproken had.

En o eeuwig wonder! Dit eenvoudig gesprek, deze weinige woorden beliefdde de Heere dienstbaar te maken aan 't hart van deze jonge dochter. Zij kon de hele nacht niet slapen, vertelde zij mij later, maar schreide de ganse nacht en bad de Heere maar, dat zij net mocht worden als wij, want zij geloofde, dat wij naar de hemel gingen. En wonder Gods: toen de morgen aanbrak, riep zij uit: "Nu weet ik wel, als ik zo sterf, waar ik zal aanlanden. Ik ga naar de hel. Ik ben verloren voor eeuwig." O, de wereld was haar te benauwd. Zij kon aan hare wastobbe niet blijven. Zij moest gedurig voor God neervallen en om genade smeken. Haar heer en juffrouw wisten niet, wat haar scheelde.

"Nu", zei zij, "wel dat ik voor eeuwig verloren ben." Zij was zeer luidruchtig en kon het ook niet verbergen. Zij liep bij haar burenen in, en zei: "O, wij moeten bekeerd worden, of wij zijn voor eeuwig verloren." Deze mensen wisten niet, wat haar mankeerde, want ik geloof niet, dat die haar begrepen. Voor hen was dat vreemde taal, die zij niet verstonden.

Haar verlangen was, om mij weer te ontmoeten. Zij deed er haar best voor, en ging nu voortaan ook naar de kerk en naar het gezelschap, en wachtte mij dan op, om met mij mede te gaan, en ging met mij spreken over haar zonden, en dat zij verloren was. Ik luisterde maar toe, en begon langzamerhand te geloven, dat zij door de Heere aangeraakt was. Zij droeg mij een hart vol liefde toe, en nu werden wij grote vriendinnen van elkander. Haar verandering liet ook een grote invloed na in het huis-

gezin, waar zij verkeerde, zodat het huis nu openstond voor 's Heeren volk, hetwelk hier nu met veel hartelijkheid ontvangen werd.

Nu gebeurde het, na verloop van enkele weken, dat op een zondagavond hier een gezelschap van vromen tezamen was. En nu had deze vriendin in die week een toestand voor haar gemoed gehad, dat zij geloofde en zag, dat de Heere haar van de weg naar het eeuwig verderf had afgebracht en haar voeten gezet had op het pad des levens. Haar hart was hier zó door verruimd, dat zij niet laten kon, het mede te delen, en te vertellen, wat God aan haar ziel gedaan had. Zij dacht, dat nu alles wel was. Nu sprak ik des avonds nog iemand, die daarbij tegenwoordig was geweest, en die zei tot mij, dat de dienstbode tot ruimte voor haar ziel gekomen was. O, wat stond ik als verslagen. Ik sprak niet veel, en toen hij van mij weggegaan was, ging ik naar bed, maar wat was ik blij, dat ik alleen boven was, en mijn gemoed voor de Heere kon uitstorten. O, wat een heilige jaloersheid was er in mijn hart. "*Och*", zei ik, "*och Heere, denk aan mij toch ook eens. Openbaar Uzelf toch ook eens aan mij. Ach Heere, ik heb er toch al zolang om gesmeekt.*" Ja maar, zei toen een stem in mijn hart, het is bij u het rechte niet, waarom zou de Heere anders u ook niet verhoren, zowel als haar, als je werk in waarheid was. Ik zei: "*Ach Heere, als het dan nooit waarheid geweest is, och, maak het dan, als het U mag behagen, toch eens waarheid. Och Heere, ik leef dan toch nog. Bekeer Gij mij dan tot U, dan zal ik bekeerd zijn. Trek mij, opdat ik U mag nalopen.*" En zo smekende en schreiende, stortte ik mijn hart uit, en het was de taal van mijn hart:

*"Och! was 't maar recht mijn zuchten,
 Och! was 't maar recht, mijn smart,
 Och! was 't maar recht, mijn vluchten,
 Och! was oprecht mijn hart.
 Och! was mijn werk maar waarheid,
 O, zocht ik Jezus recht;
 Mij dunkt, ik zie met klaarheid,
 Mijn werk is niet oprecht.
 Ja, 't schijnt nog buiten hope,
 Mijn hart en geest bezwijkt,
 Tot wie zal ik dan lopen,
 Als Jezus van mij wijkt,
 'k Wil Jezus niet verlaten,
 Ik werp mij voor Zijn troon;
 Wat zou mij 't leven baten,
 Geen Jezus tot mijn Kroon.
 Ik wilde liever sterven
 Aan Zijn genadedeur,
 Al zou 'k geen troost verwerven
 Och, dat mijn hart maar scheur.
 O, Jezus lief, genade,
 Genade en geen recht;
 Te groter Uw daden
 Al ben ik arm en slecht."*

Nu was het verlangen van mijn hart, om toch mijn vriendin te ontmoeten. En de gelegenheid kwam. En toen wij samen langs de weg gingen, vertelde zij mij, wat de Heere aan haar ziel gedaan had. "O", zei ik, "was ik ook zo gelukkig, maar ik vrees, dat het bij mij geen recht werk is; dat ik nog met alles bedrogen zal uitkomen." Zij zei:

"Nu, daar ben ik niets bevreesd voor, jij nog daar de Heere je al zoveel geschonken heeft. Wel, hoe kunt ge zo denken?"

"Ja maar", zei ik, "ik mis Jezus, ik heb geen Borg en met minder kan ik het niet doen. Ik sta voor eigen rekening. Ik kan zo niet sterven."

"Wel", zei zij, "geloof je dan niet, dat de Heere het u schenken zal."

Ik zei: "O, kon ik dat nog maar geloven, doch het ziet er bij mij zo duister uit. Ik weet niet, wat er van mij nog terecht zal komen."

"O", zei zij, "bid er maar veel om."

Ik zei: "Ach kon ik dat maar."

*"Ach, kon ik maar innig klagen,
En al mijn nood voor Jezus dragen."*

O, wat deed zij haar best, om mij te troosten, maar ik was nu nergens meer mee te troosten. Ik moest Jezus hebben. Jezus was 't alleen, die mij troosten kon. Nu, zij verliet mij, en ik ging al zuchtende en klagende weg.

*"Ik schatte mij geheel verloren,
En mocht van geen vertroosting horen."*

En zij ging ook biddend de weg uit (zoals zij mij later meedeelde). O, dat de Heere Zich mijner mocht ontfermen." O", zei zij, "Heere, geef mij dan maar wat minder te genieten, en geef haar dan toch ook wat. Zij is zo bedroefd." O, wat is het toch waarheid, dat liefde niet afgunstig is, en de Heere gaf haar te geloven, dat Hij mijner zou gedenken en van vrede tot mijn ziel zou spreken, en toen zij mij weer ontmoette, vertelde zij mij dat, denkende dat dit mij nu wel erg verblijden zou, maar dat hielp ook al niet.

Zij zei: "*Nu, je zult het zien*", want zij dacht, dat ik haar niet geloofde, maar ik kon uit haar, geloof niet leven. Ik moest het zelf weten. En zo tobde ik al voort. Het werd bij mij geheel onmogelijk." Och", zei ik dan: "*lieve Heere, het is buiten hope. Het is onmogelijk aan mijn zijde, maar ach, bij U zijn alle dingen mogelijk. Gij zijt toch gekomen, om een afgesneden zaak te doen op aarde. Ik weet toch geen anderen weg. Gij zijt toch de weg, de waarheid en het leven. Tot Wie zou ik anders heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens.*"

En o, als ik dan nog eens pleiten kon op Zijn beloften, en manen op Zijn Woord, dat was mijn ziele goed, gelijk de Heere zegt: "De Heere is goed dengenen, die Hem verwachten, der ziele die Hem zoekt." Maar ach, vroeger kon ik daar dan zo weer in leven, maar nu was het, zo genoten, zo weg gesloten, en dan zat ik weer in stof en as en kon mij nergens mee troosten of verblijden. Dan kon ik weer nergens inkomen. Alles was toegemuurd.

Toen was het op een zondag, dat de Heere mijn ziel zo verkwikte en vertroostte, dat ik weer eens zingen kon. Ik had zulke goede gedachten van de Heere Jezus. Ik dacht: wie weet, of de Heere vandaag mijn ziele niet redt, en ik zei in mijn hart:

*"Heeft Hij u ooit uitgesloten?
Iemand voor het hoofd gestoten?
Hij is al te goede Heer'.
Ei, kom waag het, ei kom waag het!
En val voor Zijn voeten neer."*

Des avonds liep ik op een eenzame plaats te zingen:

*"s Heeren goedheid kent geen palen;
God is recht, dus zal Hij door
Onderwijzing hen die dwalen,
Brenge in het rechte spoor*

*Hij zal leiden 't zacht gemoed,
In het effen recht des Heeren;
Wie Hem need'rig valt te voet,
Zal van Hem Zijn wegen leren."*

Hoe zalig was het mij, nog eens zo gelovig te verkeren en de liefde Gods, in mijn hart uitgestort, te gevoelen. Ik bleef zo in die gestalte de gehele avond en sliep zo in, maar toen ik des morgens ontwaakte, was ik dat aangename gevoel weer kwijt. Alles ontbrak mij weer. Mijn Zielsvriend was weggegaan, zodat het er diep ellendig uit zag. Was er des avonds gejuich geweest, nu was er des morgens gewezen. Ik was troosteloos en moedeloos. Ik nam mij nu voor, om het maar geheel op te geven, en er maar niet meer om te bidden, "want", zei ik in mijn hart, "het baat mij niets."

Ik was als ontledigd van alles. Wat de Heere mij geschonken had, had op dat ogenblik niet de minste waarde. Het was mij, of de Heere mij nog nooit een belofte had geschonken. Ik gevoelde er de minste kracht niet van. Ik had ook geen geloof. Kortom, alle hoop verdween. Ik was in de uitersten nood en riep al zuchtend: "*Ach Heere, wat ben ik toch ellendig.*" O, mijn hart ontzong mij. Ik zei: "*Nu, Heere, nu moet ik het geheel opgeven. Ach, wat ben ik ledig.*" En zo ging ik al zuchtende heen. En om tien uur kwam er in mijn hart op, om mij nog eens af te zonderen en mijn knieën te buigen, en Zijn aangezicht te zoeken. De Heere mocht Zich nog eens wenden en Zijn oor neigen tot mijn geroep. Ik had iets te verrichten, en zei in mezelf als ik dit gedaan heb. Maar direct viel er een gezegde in mijn hart van een vrome juffrouw. Die had ik in het gezelschap horen zeggen: "*Wanneer gij behoefte of begeerte in u gevoelt, om 's Heeren aangezicht te zoeken, o, stel het niet uit. Laat die opwekking niet ongebruikt voorbijgaan.*" Dit had zoveel kracht op mij, dat ik het werktuig, hetwelk ik in mijn hand had, dadelijk neergooide, en naar een afgezonderde schuur liep, en de deur achter mij toesloot, en zo diep mogelijk een plaatsje koos, en voor God in 't stof neerviel. En om nu geheel woordelijk ter neer te schrijven, het geroep, dat tot God opging, is mij ondoenlijk. Nochtans, zoveel mogelijk is, hoop ik dit zakelijk te doen, voor zooverre als het de Heere belieft, mij voor te lichten, en terug te leiden met Zijn indachtmakende Geest.

O, ik kon zo nu niet langer leven. Ik moest Jezus hebben of omkomen voor eeuwig. Ik kon het met niets minder doen. Het was hier een heilig dwingen en geweld doen op het koninkrijk Gods. O, wat was het hier een worstelen in de gebeden. Weer weg te gaan van deze plaats zonder gered te zijn, kon ik niet. Ik smeekte maar om uitdelging mijner zonden, en om Jezus. De duivel liet mij ook nog niet los, en schoot vurige pijlen op mijn bloedig hart. Het was al weer als altijd: 'gij hebt te veel misdreven. Ge hebt zonden, zo Godtergend, die onvergeeflijk zijn.' O, wat is hij er bij, als hij denkt, een ziel te verliezen. Wat gaat hij dan om als een briesende leeuw. Maar hij moest ruimen. De Leeuw, uit Juda's stam, was hem te sterk. De bestemde tijd om genadig te zijn, was gekomen. De Heere breidde Zijn vleugelen over mij uit. Het was het uur der minne. En deze woorden kwamen met kracht in mijn hart: "*Het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden.*" O, wat gevoelde ik hier een troost in dat woordje alle. Nu verlevendigde mijn hoop weer, maar mijn gebrek was niet vervuld. Nu zei ik: "*Ja Heere, alle, maar ook de mijne. Ik moet gewassen worden. Ik moet gereinigd zijn. Ik moet de Uwe zijn.*" Ik sloeg op mijn borst en zei: "*Ja maar Heere, mijn zonden, de mijne. O, Heere, antwoord mij. Hebt Ge voor mij Uw dierbaar leven gelaten? Hebt Ge mij gekocht en verlost door Uw bloed? Hebt ge naar mij omgezien? Hebt Ge over mij gedachten des vredes gehad?*" Enz. En eeuwig wonder! Het belieft de Heere, Zichzelf aan mijn ziel te openbaren. Hij ontfermde zich op het gebed en sprak tot mijn

ziel: *"Ja, Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde. Ik heb u getrokken niet goedertierenheid."* O, dat ging door het merg van mijn ziel. O, wat een wegzinken in het niet voor God, dat de Heere Zich mijner ontfermde; zulk een snode, zulk een weerbarstige. O, groter wonder is er nooit gebeurd. Ik riep maar: *"Ja, Heere, ja, dat hebt Gij. Gij hebt mij gezocht. Gij hebt mij getrokken, want in eeuwigheid zou ik U niet gezocht hebben, of naar U niet gevraagd hebben."* *"Gij, God des aanziens! Heb ik ook gezien naar Dien, Die naar mij omziet."*

O, hoe bereidwillig zag ik nu die lieve Jezus, hoe Hij met open armen stond, hoe er milde handen en vriendelijke ogen bij Hem zijn, van eeuwigheid! En hoe vrij wierp ik mijzelf door het geloof in Zijn armen! O, dat overgeven van mijn ziel, en dat overnemen van Zijn liefde, met ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid. O, hoe mocht ik hier mijzelf verliezen, en hoe werd ik in Hem gevonden. Hier kwam ik met Hem in een verbond. Hij werd de mijne en ik was de Zijne. Ik kon nu met de Bruid van Christus zeggen: *"Mijn liefste is mijn, en ik ben Zijn."* O, wat een blijdschap gevoelde ik nu in mijn ziel! De vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, daalde in mijn ziel af en de liefde Gods doortintelde mijn hart.

Ik kon niet van deze plek scheiden. Ook werd ik hier met diepe schaamte vervuld, dat ik altijd zo verkeerd van de Heere en van mezelf gedacht had. Want altijd dacht ik, dat het aan 's Heeren zijde lag; dat Hij bewogen moest worden. Ja, ik heb wat beweegoffertjes gebracht, maar nu zag ik, dat Hij al van alle eeuwigheid bewogen was, en ten volle bereidwillig, en dat ik onwillig was. Hoe de Heere mij te sterk geworden was, en mij overmocht had. O, ik kon hier niet laag genoeg bukken in het stof, en mij niet genoeg verfoeien in as. Diepe ootmoed des harten vervulde mij. O, geen pen is ooit in staat, om dit wonder van vrije ontferming te beschrijven, en geen tong en mond, zo welsprekend, om dit onuitsprekelijk geluk te vertellen. Ik had de Heere nu lief, omdat Hij mij eerst had lief gehad, en kon nu met David zeggen: *"Ik zal U hartlijk liefhebben, mijn Heere, mijne sterkte"*, en uitroepen met de dichter in de 116^e Psalm:

*"God heb ik lief, want die getrouw Heer'
Hoort mijn stem, mijn smekingen, mijn klagen;
Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem al mijn dagen,
Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer.*

*Ik lag gekneld in banden van de dood;
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep de Heer' dus aan in al mijn nood.*

*"Och Heer'! och wierd mijn ziel door U gered!"
Toen hoorde God: Hij is mijn liefde waardig;
De Heer' is groot, genadig en rechtvaardig,
En onze God ontfermt zich op 't gebed.*

*D' Eenvoudigen wil God steeds gadeslaan
'k Was uitgeteerd, maar Hij zag op mij neer.
Keer, mijn ziel! tot uw ruste weder
Gij zijt verlost; God heeft u welgedaan."*

Nu, ik moest eindelijk dit onvergetelijke plaatsje verlaten en tot mijn handenarbeid terugkeren. Ik was verlegen, dat zij mij zouden vragen, waar ik toch zolang geweest was, en wat ik gedaan had. Maar gelukkig vroeg mij niemand iets. Of zij mij gemist hadden, weet ik niet. Ik ging weer aan mijn werk maar ik gevoelde daar geen vrede mee. Ik dacht, zou ik nu nog zwijgen, en des Heeren daden niet vertellen, en Zijnen lof verkondigen, en zoals ik dit dacht, zei de boze: "Gij moogt wel toezien, of het wel in waarheid is." Ik zei: "Ach Heere, mocht Gij mij een teken geven." En zoals ik dit zei, werd mijn aandacht bepaald bij Zacharias in de tempel, die van de engel des Heeren een teken vroeg, en hoe hij dit teken kreeg, dat hij stom werd, en dus niet kon spreken van hetgeen hem ontmoet was. Maar Maria geloofde hetgeen haar van de engel gezegd werd. Zij kon nu zeggen: *"Mijne ziel maakt groot de Heere en mijn geest verheugt zich in God mijnen Zaligmaker, omdat Hij de nederigheid Zijner dienstmaagd heeft aangezien"*, en zo kon mededelen hetgeen zij gezien en gehoord had uit de mond des engels. Ik zei: "Ach Heere! Open Gij dan mijn mond."

En daar werd ik in huis geroepen, om koffie te drinken. Ik durfde bijna niet onder de ogen van de huisgenoten te komen. En zoals ik in de kamer kwam, keken zij mij sterk aan. Ik zei nog niets, maar toen vroeg mijn moeder: "Wat scheelt er aan?"

Ik zei: "Niets moeder."

"Ja", zei zij, "dat zie ik wel beter", want 't was mij aan te zien, dat ik met tranen en smekingen geroepen had tot Hem, die mij uit deze grote nood en dood verlossen kon, en met God geworsteld had.

Ik zei: "Toch niet, moeder, er scheelt niets aan. Alles heeft er aan mij gescheeld, maar nu niets meer. Ik ben nu zo gelukkig."

"Wel, waarom?" Zei zij.

"Wel", zei ik, "de Heere is mijn Deel. Die heeft mij voor Zijn rekening genomen en mijn schuld uitgedelgd; wat wil ik meer? Al de beloftenissen zijn nu in Christus ja en amen voor mij."

O, mijn mond vloeide over van de veelvuldigen lof des Heeren, en zij waren allen getroffen, zodat de tranen over hun wangen vloeiden, en vooral mijn oude grootmoeder." O", zei zij, "wat ben je gelukkig en dat al zo jong. Ik ben zo oud, en ik mis het nog."

"O", zei ik, "lieve grootmoeder, dat hindert niet, al bent u oud. U leeft toch nog en de Heere Jezus is bereidwillig genoeg. Die tot Hem komt, wil Hij geenszins uitwerpen. Hij roept u nog. Och, haast, spoed u om uws levens wil; heden, zo gij Zijn stem hoort. Wend u maar tot Hem. Smeek Hem maar. Hij is een hoorder der gebeden. Zijn naam is Ontfermer. Hij heeft mijn ziel wel gered. Is er nu snoder en slechter schepsel dan ik ben?" enz.

Ik kon er niet van uitscheiden. Mijn ziel was als een gewaterde hof, en met verse olie overgoten. Mijn blijdschap steeg nu ten top. Ik had de Heere lang verwacht, en Hij zal mij zalig maken. Dit is de Heere. Ik heb Hem verwacht. Ik zal mij verheugen en verblijden in Zijn zaligheid. Het was nu:

*"Dan zingen zij in God verblijd,
Aan Hem gewijd,
Van 's Heeren wegen;
Want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn majesteit,
Ten top gestegen;*

*Hij slaat toch, schoon oneindig hoog,
Op hen het oog,
Die ned'rig knielen;
Maar ziet van ver met gramschap aan,
Den ijd'len waan,
Der trotse zielen."*

Toen keerde ik tot mijn werkzaamheden terug, hoewel ik liever naar Gods volk had willen gaan, om te vertellen, wat de Heere aan mijn ziel gedaan had, maar het was maandag; dus hadden wij drukke werkzaamheden. Nu durfde ik niet te vragen, of ik weg mocht. Mijn vader was van huis. Dus die wist er nog niets van. Toen hij thuis kwam, vertelde moeder het hem. Ik was zó vol, dat ik zei: "O, vader, u hebt voor mij niet meer te zorgen. Dat zal de Heere wel doen. Die heeft mij voor Zijn rekening genomen, en o, Die is zo rijk. Hij zal alles wel maken." Het was nu de taal van mijn hart:

*"Roem wereld, uw schatten!
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk ik wel ben.
'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens rijkdom ik ken.*

*Ik ben nu de Zijn;
Zijn goed is het mijne:
Dat maakt mij zo rijk.
'k Had, armer dan allen,
In schulden vervallen,
Geen penningske meer.*

*Die armoede griede,
Mijn schuldheer, o liefde,
Wat geve ik U weer!"*

Ik riep maar: "Ach Heere! En waarom toch aan mij gedacht; zulk een monster, zulk een gans bittere gal en samenknopsel van ongerechtigheid, zulk een hardnekkige, godloze zondares." En dan weer: "Wat zal ik de Heere vergelden voor al Zijn weldaden." "Och, of nu al, wat in mij is, Hem prees." Hier stond ik verlegen. Ik kon de Heere niets toebrengen, want ik gevoelde, dat ik van en uit mijzelf niets had; dat het alles was uit Hem, door Hem en tot Hem. Ik gevoelde schaamte over mijn onerkentelijkheid, en was bedroefd over mijn ondankbaarheid. O, ik had nu wel liefst niets willen doen dan mijnen Goël en Verlosser loven en prijzen, en Zijn deugden verkondigen.

Nooit ben ik nog die dag vergeten. Het was de 11^e april, anno 1853. Des avonds vraagde ik aan moeder, of ik de anderen dag uit mocht. Zij antwoordde: "Ja." Ik kon 's nachts weinig slapen. Ik zonk maar weg in verwondering en aanbidding en des morgens stond ik vroeg op, om toch naar Gods volk te gaan.

Nu, ik ging des middags naar mijn vriendin, de bekeerde dienstbode. Zij deed de deur open, en keek vreemd op, mij te zien op deze tijd. Nu, ik wachtte niet tot ik in huis

was, maar vertelde haar al aan de deur, wat grote dingen de Heere gedaan had. Zij zei: "Nu heb ik het niet gezegd? Zie je nu, dat de Heere u redden zou."

Ik zei: "Ja, nu geloof ik het", want ik had het nu zelf uit Zijn mond gehoord. Ik zei: "Nu, ik ga naar de dominee; ga je mee?"

"O ja", zei zij, "gaarne, als ik maar mag van mijn juffrouw."

Ik zei: "Vraag het." En dat deed zij, en zij mocht. En wij gingen tezamen. Onderweg was er geen stilzwijgen bij ons, maar een spreken over de daden des Heeren. De liefde van Christus drong ons. Wij konden nu zeggen:

*"Eén is er, Die wij beminnen,
En die beminnenswaardig is.
Die speelt ons altijd in de zinnen,
Zijn liefde en trouw is ons gewis."*

Toen wij aan de pastorie kwamen, deed de dominee zelf open. "Wel", zei hij, "jullie nu hier. Je hebt zeker goede tijding, heb je niet?"

"Ja", zei mijn vriendin. "Wel zo, kom er in." Toen wij in de kamer kwamen, zei hij tegen zijn zuster: "Alweer een goede boodschap", want zondag was er een neef van mij ook komen vertellen dat zijn ankertje nu vast lag. De Heere had ook Zijner gedacht, Zich aan hem geopenbaard, en hem verzekerd van zijn aandeel en wel met deze woorden: *"Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer."*

Nu ik had dit nog niet gehoord, en keek dus verwonderd op, dat de Heere ook hem uit al zijn vreze gered had. Hij zei: "Nu wat is er gebeurd; is uw ziel gered?"

Ik zei: "Ja, dominee", en ging hem het bovengemelde mededelen. De glans lag op zijn gelaat, toen hij het hoorde. Hij was blijde met de blijde. O, wat hadden wij een *onvergetelijke middag!* Hij zei: *"Nu kind, ik wens er u volkomen geluk mede", en "Welkom in de strijd!"* Toen keek ik hem verslagen aan. Ik dacht: welkom in de strijd? Neen, dat woord versta ik niet. Mijn strijd is nu volstreden. Ik heb nu Jezus. Daar is nu geen kwaad meer bij. Die zal wel voor Zijn kind zorg dragen. Maar ik onthield dit woord toch, en het is mij later wel opgeklaard. Ik heb er wel wat van leren verstaan. Nu, toen ik het hem meegedeeld had, nam hij de Bijbel en las Psalm 45.

O, het was mij, of die psalm geheel voor mij was. Elk woord had zulk een aangename indruk op mijn hart. Ik was verslonden van liefde.

"Laten wij nu toch eens zingen", zei ik.

Hij zei: "Zo, heb je nu een versje?"

Ik zei: "Ja wel dominee", en gaf op Psalm 118:7:

*"De Heer' is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.
Men hoort der vromen tent weergalmen,
Van hulp en heil ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dank'bre psalmen:
Gods rechterhand doet grote kracht."*

"Nu" zei de dominee, "laten we nu het 10^e versje ook nog zingen."

Ik zei: "Dat is goed, dominee", en toen zongen wij vol liefde tot de Heere:

*"Dit is, dit is de poort des Heeren;
Daar zal 't rechtvaardig volk door treên,
Om hunnen God ootmoedig 't eren,
Voor 't smaken Zijner zaligheên,*

*Ik zal Uw naam en goedheid prijzen:
Gij hebt gehoord, Gij zijt mijn geest,
Door Uw ontel'bre gunstbewijzen,
Tot hulp en heil, en vreugd geweest."*

Nu brak de tijd aan, dat wij weder scheiden moesten, en ik naar huis moest. Het speet mij, dat de tijd zo spoedig om was. Ik had hier nog wel langer willen vertoeven, want het was mij daar wonder goed." Nu, dominee", zei ik, "dank gij nu toch de Heere eens voor dit onuitsprekelijk en onwaardeerbaar geluk, want ik gevoel mij zo onbekwaam, om de Heere naar waarde te loven en te prijzen, en de Heere is het toch zo overwaardig."

Nu, hij aarzelde niet, maar voldeed terstond aan mijn verzoek, en de Heere daalde zo af in zijn gemoed, en schonk hem zulk een ruime mate van de invloed des Geestes, dat onze ziel als overstelpt was van de goedertierenheden des Heeren.

En toen hij "Amen" gezegd had, zei ik: "Ach dominee, ik zou nu zo wel gaarne naar de hemel willen, om in het onmiddellijk genot van des Heeren nabijheid te zijn."

"Nee, nee", zei hij, "de Heere heeft u nog zoveel te leren." Toen sprak hij de zegen des Heeren over mij uit dat ik mocht opwassen in de genade en kennis van Christus, en dat Hij mij een tere consciëntie en een godzalige wandel geven mocht, en dat ik nog tot een zegen zijn mocht, en een moeder in Israël mocht worden. Ik zei hem hartlijk dank en vroeg, of hij daartoe in de gebeden mijner mocht gedenken. Na een hartlijk en welgemeend afscheid, verlieten wij hem en keerden huiswaarts.

Onderweg ontbrak het alweer niet aan stof tot spreken. Het was nu met ons, als een zeker dichter zegt:

*"Verkeer ik in 't eenzaam,
Met Jezus gemeenzaam,
Dan wens ik niets meer.
En reis ik met anderen,
Wij troosten malkander en,
En loven de Heer'."*

Ja, mijn vriendin was spoedig thuis en toen verliet ik haar, en ging nu alleen in stille aanbidding en diepe verwondering de weg af naar huis. Het was al spoedig tijd, om te gaan slapen, en ik ging wel te bed, maar hoewel mijn lichaam enige rust had, mijn geest kon niet rusten. Was mijn geest vroeger bijna verstomd geweest van droefheid, zodat ik het soms niet meer dragen kon, evenmin kon ik nu de liefde en blijdschap dragen.

Te middernacht stapte ik uit het bed, boog mijn knieën, en kon maar niets dan roepen: "Heere, och lieve Heere, waarom toch naar mij omgezien, naar zulk een nietige worm? Ik kon er niet van ophouden. Toen beliefdde het de Heere, mij te tonen, en mij in te leiden in Zijn vrijmachtig welbehagen en soevereine, eeuwige liefde en vrije verkiezing. O, dat was mij zo tot sterkte. Ik zei: "O, Heere, is het daarom?" Toen kon ik er iets van vatten, en werd het mij klaar, dat het enig en alleen was om dat eeuwig welbehagen, waar de engelen in Efratha's velden van gezongen hadden, en dat de Heere het niet deed om mijnentwil, maar om Zijn heilige Naam wil. Nu was het:

*"Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort
Zij wand'len Heer!' in 't licht van 't Godd'lijk aanschijn voort;
Zij zullen in Uw naam zich al de dag verblijden:*

*Uw goedheid straalt hun toe, Uw macht schraagt hen in 't lijden;
Uw onbezweken trouw zal nooit hun val gedogen,
Maar Uw gerechtigheid hen naar Uw Woord verhogen.*

*Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht;
Uw vrije gunst alleen wordt d' eer toegebracht;
Wij steken 't hoofd omhoog, en zullen d' eerkroon dragen,
Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen;
Want God is ons ten schild in 't strijdperk van dit leven.
En onze Koning is van Israëls God gegeven."*

Psalm 89:7, 8.

Ziedaar, hoe gebrekkig ook, stuksgewijze iets medegedeeld van het wonder van 's Heeren opzoekende liefde, bewezen aan een der grootste zondaren; hoe dat de Heere mij aanvankelijk gezocht en gezaligd, geleerd en geleid heeft. Mocht de Heere het nog zegenen tot Zijn eer en tot uitbreiding van Zijn dierbaar Koninkrijk. Dat is de wens en bede van mijn hart. Ontvang het in liefde, gelijk ik het u uit liefde schenk.

*Zijn naam moet eeuwig' eer ontvangen,
Men loov' Hem vroeg en spá
De wereld hoor', en volg mijn zangen,
Met Amen, Amen, na!*

Dat zij zo.

EBEN-HAËZER

Geliefde kinderen.

Heb ik nu enigszins aan mijn belofte voldaan, om U mede te delen de wegen, langs welke de Heere mij aanvankelijk tot bekering geleid heeft en mij van de weg des verderfs gebracht op de weg des levens, en daar het mij zeer aangenaam was onder het schrijven van hetzelfde, en mijn ziel er bij tijden door verkwikt werd, en het oude nog weer nieuw werd door de vernieuwende kracht van de Geest, zodat ik moest getuigen: "De Heere heeft mij geholpen, en Zijn indachtigmakende Geest niet onthouden."

Zo gevoel ik een begeerte in mijn ziel, als het de Heere behagen mag, mij bij vernieuwing te bekwamen, om u verder nog te verhalen van de wonderen van Zijn genade. De Heere heeft nog niet verlaten het werk Zijner handen, maar mij uit Zijn volheid geschonken genade voor genade en bij voortduring nieuw bemoeienissen met mij, diep onwaardige, gemaakt, zodat ik telkens nog weer een gedenktekentje mocht oprichten, en nog weer een daad uit de hemel ondervinden. Alzo mocht ik weer proeven en smaken, dat de Heere goed is, en bij voortduring meer en meer Hem leren kennen, Hem meer nodig krijgen om in Hem te wandelen, gelijk als ik Hem aangenomen heb: als Profeet, om door Hem geleerd en geleid te worden; als Priester, om de kracht van Zijn albetalend en verzoenend bloed gedurig aan mijn schuldige ziel toe te passen, en mijn Voor- en Vrijspraak en Voorbidder te zijn. En als Koning, om mij door Zijn Woord en Geest te onderhouden en te besturen, en mijn hart te vervullen, en door Zijn genade heerschappij te voeren over mijn verdorven natuur- en zielsvijanden, en Zijn scepter te zwaaien. Zodat de vijanden vluchten moeten of cijnsbaar gemaakt worden; om Zijn verworven heilgoederen uit te delen, en voortdurend een dagelijkse bekering en vergeving der zonden te schenken.

Hij wilde mij hoe langer hoe meer met mijzelf bekend maken, en mij aan mijn volslagen krachteloosheid en onmacht ten goede ontdekken, en mij leren: "Zonder Mij kunt gij niets doen. Ik leerde mijn diepe afhankelijkheid om van en uit mijzelf iets te denken of te doen, hetwelk tot eer van God verstreken, of tot zegen van mijn naaste zijn kon. Alles is en blijft uit Hem, door Hem en tot Hem. Het is: *"Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uw naam geef eer, om Uwer goedertierenheid, om Uwer waarheid wille."*

Ik wens nog meer te getuigen in Zijn kracht, en door Zijn hulpe van de vrije gunst, die eeuwig Hem bewoog, mij te bewerken, en van een klomp van ongerechtigheid te vormen tot een vat Zijner eer, en in dat vaatje te leggen een beginsel van genade, en een keuze, om naar Zijn wil te handelen, en een vermaak in de wet Gods, zodat het de betuiging van mijn ziel is: "Hoe lief heb ik Uw wet; zij is mijn betrachtiging de ganse dag."

Daarin schenkt de Heere mij groten vrede en verkwikt mijn ziel met het manna dat verborgen is, en reikt mij in deze woestijn de druiventrossen uit het hemels Kanaän toe, zodat ik meer vreugd in mijn hart mocht smaken dan de lieden dezer wereld, als hun koren en hun most vermenigvuldigd wordt.

Nu, de Heere gebiede hierover Zijn zegen en geve mij nog een vruchtje van 's hemels zoet en liefelijkheid te smaken. Het schrijven en stellen geve een zegen voor het hart. De Heere gebiede Zijn zegen bij het lezen van hetzelfde, opdat het strekke tot eer van God, en om Gods daden niet te vergeten, maar daarvan te getuigen, als ik in het stille

graf ben neergedaald, waar niemand 's Heeren lof vertelt of bezingt. En kon en mocht het de Heere behagen, tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk, opdat er nog eens parels gehecht mochten worden aan de kroon van de Heere Jezus. Dat is de begeerte van mijn ziel. Moge de Heere haar vervullen uit vrije gunst, alleen om de verdiensten van Christus.

Dat zij zo.

*"Laat zulken eer bewijzen
Aan 's Heeren gunst en macht,
En al Zijn wondren prijzen
Voor 't menselijk geslacht;
En dankbaar, bij 't gemeen
God hun Verlosser noemen,
En bij 's lands overheên
Zijn Naam en deugden roemen.*

*Wie wijs is merk' die dingen,
En geev' verstandig acht
Op 's Heeren handelingen,
Zo vol van gunst als macht."*

Psalm 107:16 en 22.

12 GEDENKSTENEN

Ik zal de daden des Heeren gedenken, ja ik zal gedenken Uw wonderen van ouds her. Ps. 77:12.

I

Zoals ik u zei, was ik als van liefde verslonden, toen het de Heere beliefde, Zich in Zijn bereidwilligheid en algenoegzaamheid aan mijn ziel te openbaren, en Zichzelf als mijn Deel en eeuwig Goed schonk. Doch het behaagde de Heere (hoe gaarne ik zulks gehouden had), Zijn liefelijk licht langzamerhand in te trekken. Toen de Bruidegom bij mij was, kon ik niet treuren. Ook had ik geen strijd met enige zonde, want ik verkeerde onder de zalige heerschappij van mijn Koning, Goël en Verlosser en Zijn liefde was een Banier over mij. Maar toen mijn Bruidegom wegging, kwamen er weer tijden van zuchten en klagelijk wenen; nog te meer, toen ik op een eenzame plaats stond, en ik zondige, Godonterende gedachten in mij voelde oprijzen. O, wat was ik verschrikt en verslagen. Ik viel op mijn aangezicht en riep met schaamte uit: *"Och, Heere, wat nu, zal ik nu nog weer tegen U gaan zondigen, daar Gij zo goed zijt, en mij zoveel geschonken hebt. Och Heere, onferm u mijner. Bewaar mij toch."* O, wat vervulde de Heere mijn hart met ootmoed en leedwezen. Hier kon ik niet laag genoeg in het stof bukken voor die heilige, heerlijke en majestueuze God. Mijn blijdschap veranderde in treuren, want ik had niet gedacht

*"Dat mijn tere ziel,
Zoveel van 't aardse overhiel.
Bewaar toch mij, getrouw Herder,
Dat ik niet van U dwaal nog verder.
Mijn zielvriend was weggegaan.
't Was met mijn licht en troost gedaan.
'k Had niet gedacht voor weinig dagen,
Zulk groot verdriet, zulk bitter klagen."*

En wat er nog meer bij kwam: de duivel begon mij ook weer aan te vechten, en 's Heeren werk in mij te bestrijden (hoewel ik daar toen blind voor was, want Zijn listen waren mij onbekend) en te zeggen: als je werk maar waarheid is; en ik begon hier zelf ook hard aan te twijfelen, zodat ik zei: "Ja, ik vrees, dat ik nog alles mis"; en ik moest weer aan het roepen: *"Och, Heere, doorgrond Gij mij, en ken mij, want ik weet niet meer, wat te doen, maar mijn ogen zijn op U. Och, sterk mij door Uw genade. Schenk mij licht en kracht van boven, om te geloven. Ach, daal uit vrije ontferming weer in mijn ziel af."* En zo passeerde ik mijn weg.

Op zekere avond, dat ik weer in die afgelegen schuur in het eenzame op een bank neerzat in diep gepeins en stille verzuchting tot de God mijns levens, zei ik: "Ach, wanneer zult Gij mij nog weer eens uithelpen, opdat ik Uw naam weer loven, roemen en prijzen mag." En daar kwam de Heere weer tot mijn ziel, en zei: *"Gij zijt in mijn handpalmen gegraveerd."* "O", zei ik, "dan geen nood, Heere, Gij zijt eeuwig en getrouw. Gij zult wel zorgen voor mijn ziel. Zou een schaapje verloren gaan, vrijgekocht door Jezus' bloed?" Neen, Gij zegt in Uw Woord: "Mijn schapen horen mijn stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij. En Ik geef hen het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijn hand

rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders."

O, wat was het mijn ziel nu weer goed, te kunnen geloven, dat mijn geluk en zaligheid in 's Heeren hand besloten ligt, en de stem van mijn Liefste weer te mogen vernemen. Nu was ik weer gered, en ging weer enige dagen in de kracht des Heeren voort. Ik had nu weer teerkost op de weg door de woestijn, en kon weer een lied des Heeren zingen:

*"Welzalgig hij, die al zijn kracht,
En hulp alleen van U verwacht,
Die kiest de welgebaande wegen:
Steekt hen de hete middagzon,
In 't moerbeidal, Gij zijt hun Bron,
En stort op hen een milde regen,
Een regen, die hen overdekt,
Verkwikt, en hun tot zegen strekt."*

Psalm 84:3.

*"Maar 's Heeren gunst zal, over die Hem vrezen,
In eeuwigheid altoos dezelfde wezen;
Zijn trouw rust zelfs op 't late nageslacht,
Dat Zijn Verbond niet trouwloos wil schenden,
Noch van Zijn wet afkerig d' oren wenden,
Maar die, naar eis, van Gods Verbond betracht."*

Psalm 103:9.

II.

Het gebeurde na verloop van enige dagen, dat ik van lieverlede die gevoelige en innige gemeenschap des Heeren begon te verliezen, zodat de liefde begon te verkoelen, en dat hartelijke verkeer tussen mijn Liefste en mij afnam. En nu was het op een tijd, dat ik het begon te gevoelen en dat deed mij innig leed. Ik zuchtte zeer diep, als ik gewaar werd, dat ik dat zoete en zalige weer kwijt raakte. En toen beliefte het de Heere, Die trouw is en blijft, aan mij weer in liefde te gedenken. Het was op een zekere avond, dat ik alleen op een eenzame plek stond met mijn hand onder het hoofd en uitriep: *"Ach, Heere, ach, verlaat mij toch niet, want ik kan U niet missen. Ach, lieve Jezus! Als Gij mij verlaat, o, wat zal er dan van zo'n nietige worm worden. Och, Heere, kom toch in, en blijf toch, als het U belieft, bij mij."*

En zoals is hier stond te vragen en te zuchten, sprak de Heere tot mij: "Ik zal u niet begeven, noch verlaten."

"O, neen", zei ik, "Heere, dat zult Gij niet, want Gij zijt de getrouw en onveranderlijke God. Uw beloften falen niet. Maar ach, lieve Heere! Ik zal U verlaten, want ach, ik blijf maar een ontrouw. O, ik heb zulk een afzwerwend hart, Heere. Als Gij het niet verhoedt, dan wijk ik van U af en keer U de rug toe."

Wat kreeg ik hier een gezicht in mijn diep verderf! De Heere schonk mij hier veel ontdekkend licht, en een zalige verootmoediging en vertedering van hart. Ik begon het enigszins te beseffen, dat ik nog vele overblijfselen der verdorvenheid omdroeg, welke mij gedurig van de Heere aftrokken, en dat mijn hart steeds nog tot alle boosheid geneigd was.

Hier had ik vroeger niet op gerekend, dat ik zulk een snode in mijzelf zou blijven. Ik dacht, dat ik nu zou toenemen en opwassen en spoedig groot zou zijn, maar ik was met mij zelf bedrogen, doch in mijn keuze hield ik stand. O, ja, mijn keuze was, om

ten allen tijde oprecht en voor de Heere te leven, en Hem te dienen, en lief te hebben, en *het was mijn goed en zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God*, en om met Maria maar aan 's Heeren lieve voeten te zitten.

Och, dat ik maar op de school van Jezus mocht zijn. O, al moest ik altijd het minste plekje hebben, en op het laagste bankje zitten, als Hij mijn Leermeester maar mocht zijn, en mij in het verborgene wijsheid mocht bekend maken, en dat Hij mij een hart mocht geven om:

*"Nauw te letten
Op Zijn wetten,
Die Hij aan Zijn posten sloeg,
Alle dagen,
't Kruis te dragen,
Achter Hem, die 't zwaarste droeg.
Door geloven,
't Hart naar boven,
Te verheffen uit het stof.
En door hopen,
Blij te lopen,
't Enge pad naar 't hemelhof.
Hem in 't streven,
Aan te kleven,
Zo in vreugd als droefenis;
Wordt bevolen
In de scholen,
Waar in Jezus Leraar is."*

H. VAN ALPHEN.

III.

Later was ik bij mijn tante, om haar op te passen, en het huishouden waar te nemen, want zij was ziek. Nu, daar had ik het erg naar mijn zin en ik had er wel willen blijven, want niet alleen, dat ik haar zeer liefhad en hartlijk aan haar verbonden was, maar hier kwamen veel lieve kinderen Gods, die veel uit hun hart spraken over de daden en wegen des Heeren. En dat hoorde ik zo gaarne. Och, wat gevoelde ik ander die gesprekken dan een vereniging met en geestelijken band aan, en liefde tot en voordat volk. O, mijn ziel leefde daar in haar element. Ik genoot zulk een stille vrede, en had zulke aangename gestalten, en gevoelde zó de nabijheid des Heeren, dat mijn ziel zich verlustigde in de Heere. Ik ging des avonds met de Heere slapen, en als ik wakker werd, was ik nog bij Hem.

Nu was er een jongen bij mijn tante als knecht, die de Heere van dood, levend gemaakt had, en Zijn ogen geopend voor het groot gevaar en de diepe ellende, waarin hij verkeerde, en een keuze in het hart gewerkt had, om zonde, duivel en wereld vaarwel te zeggen, en de Heere Jezus te kiezen. Nu, daar kon ik het heel goed mee vinden, want wij hadden één begeerte en énerlei hart. Hij had veel indrukken van de kortstondigheid van het leven: dat het maar een damp is, en de dood ieder uur wenkt. Zodat hij, als hij 's morgens vroeg naar, het land ging, waar hij dan tot 's avonds bleef, dikwijls mij de hand gaf, en zei: "Ach, als wij elkaar van avond nog maar weer levend terug mogen zien en ontmoeten." Nu, ik was blij, als hij des avonds weer thuis kwam. Dan vertelden wij elkander, hoe we het die dag al zo gehad hadden.

Nu gebeurde het op een avond, dat wij weer druk in het gesprek kwamen. Hij vertelde mij, dat hij zulk een last had, als hij in het verborgen was; dat de duivel hem dan zo bevreemd maakte en zo verschrikte. En als hij dan bidden wilde, dat dan de gruwzaamste vloeken in zijn hart waren. Ik hoorde dit met verslagenheid en medelijden van hart aan, want ik had voor mijzelf in die mate hier geen kennis aan. Nadat wij een geruime tijd hadden zitten te spreken, bogen wij tezamen onze knieën en gingen naar bed. Toen hij boven was en ik beneden, dacht ik hier nog maar over na. Ik dacht: och, mocht de Heere hem hier toch eens van verlossen, en zoals ik hierover peinzende was, werd ik aangevallen: als ik ook nog eens in zulk een weg kwam, wat dan. Ik zei: "O, Heere, dan weet ik geen raad." En ik werd er zo bang voor, dat ik roepen moest tot de Heere uit de benauwdheid, dat Hij mij toch, als het Hem mocht believen, voor zulk een weg bewaren mocht. En toen kwamen deze woorden met kracht tot mijn ziel: "Hij doet mij neerliggen in grazige weiden, Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren." O, wat verkwikte de Heere mijn ziel. *Ik was verheugd en van zorg ontslagen, en roemde Hem, die mij blijdschap gaf.*

*"Ik lag en sliep gerust,
Van 's Heeren trouw bewust,
Tot ik verfrist ontwaakte:
Want God was aan mijn zij;
Hij ondersteunde mij."*

Ja, het was mij zeer goed, en ik kon zeggen: "Als mijn gedachten in mij vermenigvuldigd werden, hebben Uw vertroosting mijn ziel verkwikt." O, wat is het groot, dat de Heere mij niet alleen voorkomende, maar ook bijblijvende genade schonk, en mij leidde van stap tot stap door deze woestijn op de weg des levens! Want ach, dat heb ik zo voortdurend nodig, of ik ben het pad bijster, want ik ben tot hinken en tot zinken ieder ogenblik gereed. Och, dat de Heere maar in mij mocht blijven, opdat ik in Hem mag blijven; opdat Hij door Zijn vruchtbaarmakende Geest mij vervulle met vruchten des geestes; opdat ik een eer van Christus mocht zijn, en in nederigheid en ootmoed Hem mag volgen, en mijn ziel Hem mag aankleven, en hartlijk liefhebben, en mij mocht versieren met een stille en zachtmoedige geest, die kostelijk is voor God.

*"De God des heils wil mij ten herder wezen.
'k Heb geen gebrek, 'k heb geen gevaar te vrezen.
Hij zal mij zacht, in liefelijke weiden,
Aan d' oevers van zeer stille waat'ren leiden.
Hij sterkt mijn ziel, richt om Zijn naam mijn treden,
In 't effen spoor van Zijn gerechtigheden."*

Psalm 23:1.

IV

Het behaagde de Heere, mij hoe langer hoe meer met mijzelf bekend te maken. Had ik vroeger mijn zonden leren kennen, nu begon de Heere mij meer aan mijn diep bederf en zondigen aard te ontdekken. Hoe meer ik de wet geestelijk leerde kennen, des te meer leerde ik, dat ik vleeselijk verkocht was onder de zonde. En daar de wet mij eerst een tuchtmeester was tot Christus, daar was het nu mijn lust uit liefde en dankbaarheid geworden, om naar alle geboden Gods te leven en de heiligmaking na te jagen. En hoe meer ik lust had tot heiligheid, hoe meer ik leerde, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont, en hoe een wanstaltelijk zondares ik was in mij zelf, en des te meer was ik bedroefd over mijn onerkentelijkheid vanwege die grote weldaad, die de Heere aan mij, diep onwaardige bewezen had. Dat Hij mij uit zulk een grote

nood en dood verlost had, want het is waar, "Ik had de eeuwigen dood verdiend. En Hij schonk mij het eeuwig leven." Ten minste, in een klein beginsel, voor zover als ik de Heere Jezus had leren kennen. Want dit is het eeuwige leven, de enige waarachtige God en Jezus Christus, Die Hij gezonden heeft, te leren kennen als onze Zaligmaker, en te omhelzen als de enige Grond van ons behoud. Nu was dit de aanleidende oorzaak, om gedurig mij te wenden tot die Fontein, welke geopend is tegen de zonde en onreinheid van Zijn volk, zodat ik in het verborgene maar te klagen had vanwege mijn zonde. Ik wilde nu de Heere behagen en ik kon niet. Dus kreeg ik een mishagen in mezelf en het bloed van Christus had ik gedurig nodig.

Nu was het op een avond, dat ik boven was, en 's Heeren aangezicht was zoekende, en mijzelf mocht vernederen door en in Zijn kracht voor de Heere, dat het in mijn ziel klonk: "Mijn duive, Mijn volmaakte."

Ik riep uit: "Lieve Jezus! Ik oprecht, ik volmaakt? Zulk een blijvende bederver, die niets kan dan mijn weg bederven, en het voor U, en tegen U verzondigen." O, ik had geen woorden genoeg, om mijzelf te verfoeien in stof en as. En toen deed de Heere licht in mijn ziel opgaan; dat ik in Christus volmaakt was. **En Hij gaf mij te geloven, dat ik in Christus voor God rechtvaardig was**, en dat God zonder enige verdienstelijkheid in mij zelve, mij uit loutere genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schonk en toerekende, alsof ik nooit gezondigd had.

O, wat was ik nu verruimd van binnen, en wat zonk ik in aanbidding en verwondering weg. Wat was het mij nu weer een verse en levendige Weg, om te leren, door Christus tot God te gaan, en om nu door Zijn kracht Gode vruchten te dragen. Dat was mijn verlangen en de begeerte mijner ziel, dat Hij de vruchten des geestes in mijn ziel mocht geven, en dat mijn leven tot eer van Christus mocht zijn. Dat ik Hem mocht leven, die voor mij Zijn leven liet. O, wat was ik hier weer in mijn element, zo mijn hart weer kwijt te raken, en zo zonder vlek of rimpel in Christus als een reine maagd voor God te staan.

Nochtans had ik toen niet dat volkomen licht daarover, maar jaren later liep ik onder bestrijdingen. De duivel zei: *zijt gij nu wel ooit gerechtvaardigd?* Het was zo duister in mijn ziel, dat ik zei: "Ach Heere! Ik weet het niet. O, doorgrond Gij mij, Heere." Ik liep dag aan dag onder deze bestrijdingen. Dan nam ik Gods Woord, en dan een oude schrijver ter hand, en onderzocht, en peinsde, maar het bleef alles even duister. Gedurig bad ik tot de Heere, of Hij Zijn licht toch nog weer eens in mijn ziel mocht doen opgaan, en had de Heere mijn schuld op Zich genomen, en mij vrij verklaard, dat Hij dan nog weer eens schijnsel over Zijn werk mocht geven, opdat ik zien mocht de dingen, die mij van God geschonken waren. En miste ik het nog, och, dat de Heere mij er dan toch aan ontdekken mocht. Dan was de Heere toch de Machtige. Dan kon Hij het mij nog schenken.

En toen beliefdde het de Heere, mij terug te leiden tot de wegen des Heeren, reeds met mij gehouden, en de daden mij geschonken, en het licht weer in mijn ziel te doen opgaan. En toen had ik voornamelijk veel licht en sterkte over en uit de bovengemelde daad des Heeren, zodat ik zei: "**Ach Heere, wat schonk U mij toen een grote zaak. Ik heb dat toen nog niet zo in zijn geheel beseft.**"

Ik gevoelde mij weer getroost en gesterkt. Ik begaf mij daarna ter ruste en werd wakker met deze woorden: "*De Heere was aan deze plaats, en ik heb het niet geweten.*" Ik zei: "Ach neen Heere, het rechte beseft, hoewel het mij toen zalig was, heb ik er niet van gehad." Zo weet de Heere het oude nog weer nieuw te maken, zodat

wij er bij vernieuwing nog weer kracht uit ontvangen. En zo moet ik voortdurend leren verstaan, om dagelijks als een godloze gerechtvaardigd en gezaligd te worden, en Hem steeds nodig te hebben, (namelijk de Heere Jezus) tot een verzoening voor mijn zonden. En nu is het mijn voorrecht, dat de Heere Jezus niet is gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor mijn zonden. Terecht zingt David:

*"Welzalig hij, wiens zonden zijn vergeven;
Die van de straf voor eeuwig is ontheven;
Wiens wanbedrijf, waardoor hij was bevlakt,
Voor 't heilig oog des Heeren is bedekt.
Welzalig is de mens, wien 't mag gebeuren,
Dat God naar recht hem niet wil schuldig keuren,
En die, in 't vroom en ongeveinsd gemoed,
Geen snood bedrog, maar blank' oprechtheid voedt.*

*Rechtvaardig volk, verheft Uw blijde klanken,
Verheugd in God, naar waarde nooit te danken,
Zingt vrolijk, roemt Zijn deugden 't aller tijd,
Gij, die oprecht van hart en wandel zijt."*

Psalm 32:1 en 6.

V

Daar het onder des Heeren voorzienigheid was, dat ik in het jaar 1857 veranderen moest van woonplaats, en in het huwelijk trad, en in vele wegen kwam van afleiding, hoewel de Heere mij voor uiterlijke daden bewaarde, en ook altijd een afkeer gaf, om met de wereld mede te doen, en dat ik bij tijden behoefte gevoelde, dat de Heere mij vrijmoedigheid mocht schenken, om voor Hem uit te komen, en mijn afkeuring te kennen gaf over onbehoorlijkheden, niettegenstaande dit alles, raakte ik in lauwheid en dorheid.

De grote drukte van mijn zaak en de zorgvuldigheden des levens trokken mij van de Heere af, zodat ik dat aangename verkeer tussen de Heere en mijn ziel langzamerhand verloor. Het gemoedelijke geloofsleven vervloede en wat het ergste was, ik droeg hier weinig leed van. Ik werd zo liefdeloos, dat ik de Heere kon missen, zonder dat ik er besef van had of smart. O, wat een magerheid aan mijn ziel! Was ik vroeger, soms als met verse olie overgoten, en vervuld met de liefde Gods, en mocht het vrede zijn door het bloed des kruises, nu was het alles verdwenen. Kwam ik bij Gods volk, ik had niets te spreken. Toch kon ik er niet vandaan blijven. Hadden zij stof tot spreken, ik misgunde het hun soms. Ja, mijn oog was wel boos, omdat de Heere hun goed was. Dus gij kunt wel gevoelen, dat er een scheiding was tussen de Heere en mijn gemoed door mijn zonden.

Nu gebeurde het op een avond, dat een oefenaar kwam spreken op een kamer. Ik ging hem horen. Hij sprak uit Mattheus 25 over de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden, en ging toen verklaren, waarin het verschil bestond, namelijk alleen hierin, dat de wijze olie in haar vaten hadden, en de dwaze niet, en hoever het gaan kon met een mens, door opvoeding, en door in de waarheid onderwezen te zijn, en een zuivere Gereformeerde belijdenis te belijden, en vele indrukken te hebben onder de prediking des Woords; soms het Woord met blijdschap te horen, en er zich in te verheugen, en dat het nochtans allemaal nog maar algemene gaven van de Geest waren, waarmee wij nog voor eeuwig zouden moeten omkomen. Hij waarschuwde ons, om toch onszelf

nauw te onder zoeken, opdat wij ook niet eenmaal zouden meen in te gaan en niet te kunnen, en hoe wij ons dan te laat beklagen zouden. En of wij dan al roepen zouden: "*Doe ons open! Doe ons open!*" Dat de Heere ons zou antwoorden: "*Ik ken u niet.*" Dan zouden wij biddend in de hel vallen.

O, wat had dat een diepe indruk op mijn hart! Ik zat verslagen, en zei: "Ach Heere, ach, als al mijn werk nog maar waarheid is! Als ik nog maar niet bedrogen uitkom." Ik verkeerde in zulk een duisternis, dat ik niets kon zien van hetgeen vroeger gebeurd was. Het was met zulk een zwart floers bedekt en zó in nevelen gehuld, dat daar niets van te zien was. Nu, dit liet mij niet ledig, maar werkte behoefte in mijn ziel. Ik moest weer een bedelaar worden aan de troon der genade. De toegang werd mij van dag tot dag wel meer ontsloten, maar mijn arme ziel was niet gered.

Ik trachtte altijd nog maar weer licht te krijgen over de weg, die ik gepasseerd was, maar te vergeefs, *en dan te gedenken, hoe voor dezen, mij de Heere had gunst bewezen*, doch het was vruchteloos. Ik kon nergens geen vat aan krijgen. Ik kon mezelf niet redden. Ik werd gans hulpeloos. Ik kreeg behoefte aan Jezus, om Die te leren kennen als het enige fundament, en de enige Grond van mijn behoud. "*Jezus was het alleen, waar mijn hart ging heen.*"

Nu was het op een dag, dat ik boven was, en mijn knieën boog, en aan de voeten van Jezus neerviel. Ik riep tot Hem uit en door de nood gedreven: "Ach, lieve Heere, red mijn ziel! Laat mij anders aan Uw voeten sterven. Moet ik dan omkomen, laat ik dan aan Uw voeten omkomen. Want sterven moet ik anders toch. Laat ik dan liever aan Uw voeten omkomen, dan weer tot mijn afkerigheid terugkeren."

En de Heere redde nog weer de kermer. Hij daalde met Zijn liefde in mijn ziel en schonk mij door geloof en genade kracht, om het met en op Jezus te wagen. Ik zag geen anderen weg, want alles ontviel mij; mijn vroegere bevinding; ik verloor hier ook alle hoop op mij zelve. Altijd had ik nog gedacht door mijn bekering nog iets te worden, maar nu werd ik gewaar, dat ik er niets door worden moest; dat ik nodig had voortdurend ontkleed, en arm van geest gemaakt te worden; dat ik arm zondaar zou blijven in mij zelve, en dat Christus de enige grond is, en dat alle gronden buiten Hem zandgronden zijn, die ons bij de dood zullen ontsinken.

Nu ontdekte de Heere mij, dat ik nog altijd grond gemaakt had van de gaven, en hoe de Gever alleen de grond moest zijn. Hoe Hij de rotssteen is, Wiens werk volkomen is. En nu was het mijn begeerte, om op die Rots der eeuwen gegrond en gefundeerd en ingeworteld te mogen worden, en hoe langer hoe meer verenigd te zijn met Hem.

O, wat mocht ik nu weer liefelijk leunen op mijn Liefste. Zijn vrucht was mijn gehemelte zoet. Genade was uitgestort op Zijn lippen en Zijn liefde was een banier over mij. Ik mocht nu Zijn verborgen liefde ondervinden, en kon zingen:

*"Gods verborgen omgang vinden
Zielen, daar Zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrinden,
Naar Zijn vreêverbond getoond.
d' Ogen houdt mijn stil gemoed,
Opwaarts, om op God te letten;
Hij, Die trouw is, zal mijn voet,
Voeren uit der bozen netten."*

Psalm 25:7.

VI.

Na verloop van enige tijd had ik mijn weg weer voor de Heere bedorven, en verkeerde ik in de donkerheid. Ik had vele reden gegeven, dat mijn Zielvriend was weggegaan, zodat het niets was (namelijk toen de Heere mij er aan ontdekte) als zuchten, treurigheid en klagen. Ik kon mijn hoofd niet meer uit de menigvuldige gebreken opsteken. Het was de betuiging van mijn hart: mijn ongerechtigheid is groot, en mijn afwijkingen zijn talloos. *Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, wat kwaad is in Uw ogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten.* Ik was zo mijzelf veroordelende, dat het mij was, alsof de Heere nooit enige bemoeienis meer met mij kon hebben. Ik kon niet geloven, dat de Heere nog weer tot mij zou komen en mij zegenen. Ik was zo ontmoedigd, dat ik als moedeloos werd. Ik moest het billijken, al kwam de Heere nooit weer tot mijn ziel in.

Nu was het op een avond, dat ik mij begaf naar een oefening, welke gehouden werd. O, wat ging ik, veroordeeld in mijzelf op. Wat ging ik al zuchtende de straat langs. Ik dacht, dat de Heere alle mensen, die er tegenwoordig waren, nog wel een zegen kon schenken. Dat zou mij nog geen wonder zijn. Ik zei: "Lieve Heere, maar als ik nog eens een zegen kreeg; dat zou een groot wonder zijn; zulk een monster, zulk een groot beest." O, ik kon mijzelf niet genoeg verfoeien voor de Heere, omdat ik zo trouwloos van Hem was afgegaan, en mezelf van Hem had afgewend, en mij verdiept had in dingen, die geen wezen hebben én de ijdelheid had bemind.

Ik kwam dan in de kamer, waar de vergadering was samengekomen. Ik zette mij op een bankje heel achteraan neer, en zat daar als een ter dood veroordeelde. Ik vouwde mijn handen en sloot mijn ogen, maar er kon nauwelijks één zucht door. De veroordelingen en beschuldigingen nepen mij de keel dicht. Wat er die avond gesproken werd, weet ik niet. Van binnen werd zo hard gesproken, dat ik buiten niets kon horen of verstaan. Ik durfde mijn ogen nauwelijks opslaan. Ik was verlegen voor God en mensen. Toen de spreker geëindigd had, ging ik als een dief de trap af. Ik zag spoedig uit de mensen te komen. Ik keek geen mens aan en sprak tegen niemand, en doordat het duister was, bevond ik mij heel gauw uit het gezicht, liep alzo weg als ik gekomen was, vol bezwaren, en mijn stille verzuchtingen klommen op tot de Heere. En op mijn klacht scheurde de hemel, en de Heere kwam neer, ontdekte en openbaarde Zich als de vrijmachtige God des Verbonds en sprak tot mijn ziel: *"Ik wil niet, dat deze in het verderf nederdale. Ik heb er verzoening voor gevonden."*

Toen ging het licht weer in mijn ziel op, want Hij zond Zijn hulp uit het heiligdom, en Hij ondersteunde mij uit Sion, en gaf mij te zien en te gevoelen, dat het maar alleen was om Zijn heilige Naams wil, en dat de Heere het niet deed, en ook niet doen kon om mijnentwil. O, dat de Heere het niet wilde, dat ik in 't verderf stortte, daar en daar, het was alleen, omdat die lieve Jezus Zijn bloed voor mij uitgestort had, en nu op Zijn verdiensten mij vrij sprak, en dat weer bij vernieuwing aan mijn ziel toepaste. Dat was de enige oorzaak van mijn behoud. Ik zag hoe ik hierin, in geen aanmerking kwam, en hoe mij nu niets ter wereld kon scheiden van de liefde Van Christus. Want die Hij eens liefgehad heeft, die heeft Hij lief ten einde toe. Eeuwig zou mijn geluk duren. O, wat een zaligheid genoot ik! Wat was ik gauw thuis. Ik wist bijkans niet, dat ik over straat liep, want het was nu weer een wegzinken in aanbidding en bewondering. Zo was de Heere mij weer versenen. Ik was als opgetrokken, dat de Heere mij nog weer met Zijn opzoekende liefde begunstigde, en mijn wens en bede verhoorde. Hij versterkte mij bij vernieuwing. Hij zond van de hoogte. Hij nam mij. Hij trok mij uit grote wateren, en zei: *"Vrees niet, want Ik ben met u"*, zodat mijn ziel als met smeer en vetigheid verzadigd werd, en ik Hem nu weer roemen kon, die mij blijdschap gaf,

want Hij was mij weer een hulpe geweest, zodat ik onder de schaduw Zijner vleugelen nu weer vrolijk zingen kon. Wat was er nu weer een aankleven, en een omhelzen van mijn zielbruidegom, nu Hij bij vernieuwing tot mijn ziel gesproken had. Al wat aan Hem was, was nu weer begeerlijk voor mij en Zijn liefde een Banier over mij. Hij leidde mij in het wijnhuis.

*"Ja, de Heere is weer gekomen,
Over grote waterstromen,
Met de stromen van Zijn heil,
Met de wateren van genade,
Overstromen mijn paden,
Met Zijn liefde zonder peil.
Wilt u dan in Hem verlusten.
Met uw ziel in Jezus rusten,
Die u weer heeft welgedaan.
Welk een wonder van genade,
Werd bewezen zulk een made,
Die van Hem was afgegaan."*

VII

Heb ik van tijd tot tijd medegedeeld, hoe de Heere mij gedurig weer met Zijn opzoekende liefde is voorgekomen, als ik van Hem was afgedwaald, en Hem verlaten had, en mij weer bij de hand vatte en leidde, en weer tot mijn hart sprak, als ik het door mijn zonden weer voor Hem bedorven had, moet ik u nu nog, als het de Heere believe mag mij weer voor en toe te lichten, meedelen, hoe Hij mij in wegen van verdrukking, miskenning en verguizing, uit de grootste moedeloosheid gered heeft, door mij te ondersteunen en uit te helpen als mijn geest in mij overstelpt was, en als ik, moede van zuchten en wenen, niet bij machte was, om mijzelf uit te helpen.

Ik moest klagen: "ik ga in 't zwart vanwege des vijands onderdrukking. Met een doodsteek in mijn beenderen honen zij mij de ganse dag. Het gebruis van Uw watergoten, al Uw baren en golven gaan over mij henen." Ik zat in treurigheid en klagen. Het was mij onmogelijk, om mijnen geest op te heffen, zodat ik met Job moest getuigen: "Maanden der ijdelheid zijn mij ten erve geweest, en nachten der moeite zijn voor mij bereid. En waarom is de bitterlijk bedroefden het leven, en mij ellendige het licht gegeven"; en met Jona: "Het is mij beter te sterven, dan te leven."

En wat het ergste was: dan kon en wilde ik niet bukken en vallen voor de hoge God. Neen, dan stond ik in vijandschap tegen de Heere. Dan gevoelde ik, dat mijn vlees zich niet kon verenigen met de wegen, die de Heere voor mij beschikt had. Ik wilde dat kruis kwijt en bad dan wel tot de Heere, maar verkeerd. Ik bad om bevrijding van de druk, en later leerde de Heere mij zien, dat ik om onderwerping moest bidden, en dat de Heere mij mocht verenigen met de weg, die Hij met mij liefde te houden.

Nu moest ik in dezen weg weer uitgeholpen worden. Ik kon niet langer voort van de grote moedeloosheid. Ik wist geen andere uitwijk dan mij, zo diep bedroefd als ik was, aan de voeten van mijn Jezus neer te werpen, en al mijn klachten uit te storten in Zijn schoot, roepend om ondersteuning.

Ik gevoelde hier wel enige onderwerping, maar die rechte troost en ondersteuning, die ik begeerde, gevoelde ik niet. Het was mijn bede, dat de Heere dan nog maar weer eens een woordje van bemoediging tot mij mocht spreken, en de kracht er van aan

mijn ziel doen ondervinden. Ik zei, dat ik de weg wel weer op zou kunnen, maar zo kon ik geen voet meer vooruit op de weg, dien ik te gaan had door de woestijn. Nu, ik riep, ik smeekte en kermde, maar ik moest eindelijk troosteloos weer opstaan. Ik droogde mijn beschreide ogen zo goed mogelijk af, en greep de knop van de deur, om mijn bidkamertje te verlaten, en tot de huisgenoten terug te keren. En zoals ik daar stond, beliefdde het de Heere af te dalen, en mij toe te spreken: *"Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld."* O, wat een kracht ging er met dit woordje gepaard. Alle banden werden geslaakt, en alle pakken vielen ten enenmale af. Ik was nu in God verblijd, en werd door Hem getroost, en ondersteund vanonder Zijn eeuwige armen. O, wat ging mijn hart nu weer in liefde uit tot mijn God en Brudegom. Ik was tevreden om langs wegen van verdrukking, met mijn kruis Jezus na te volgen door bezaaide en onbezaaide wegen. Ik rustte in des Heeren wil, en vertrouwde mijzelf aan Zijn leiding veilig toe. Als Hij maar met mij was, als Hij met en voor mij was, wat zou dan tegen mij zijn? Hij schonk weer een goed toevorzicht op Hem voor de toekomst. Dus was ik weer geholpen en ging weer biddend mijn weg op:

*"Laat ik kracht van U genieten,
Licht en geest te aller tijd;
Dan zal mij geen weg verdrieten,
Zelfs van lijden, druk en strijd.
Trek mij Jezus, Gij alleen.
Leidt mij naar dat Kanaän heen,*

*Leid mij door de smalle poort;
'k Zal 't verwachten op Uw Woord.
'k Heb mijn woord aan U gegeven,
Om naar Uwen raad te leven.
'k Ben mijn weg met U begonnen,
Aan Uw leiding mij verpand,*

*Laat ik dan nooit onbezonnen,
U verlaten, en Uw hand
Leid' mij maar op 't smalle pad,
Naar de zalige hemelstad.
'k Weet: Uw leiding is zo veilig
't Loopt zo recht op Kanaän aan.*

*Al Uw wegen zijn zo heilig:
'k Ben dan op een effen baan.
'k Wil mij alzo laten leiden
Door des werelds woestenijen,
Tot ik zie Uw aangezicht,
In het eeuwig, zalig licht."*

VIII

Na verloop van enige tijd was ik al weer droefgeestig en terneergeslagen. Was mij in het begin van mijnen weg voorgekomen: "In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar heb goeden moed: Ik heb de wereld overwonnen", ik deed hier de ondervinding

van op. Ik werd goed gewaar, dat de wereld mij niet liefhad, maar dat ik een uitvaagsel en afschrapsel was en dat ik tot een belaching was voor de lieden, welker deel in dit leven is, en dat die zich vreemd aanstelden, omdat ik niet met hen meedeed. En dit was smartelijk voor mijn vlees, en geen weg van vreugde voor mij. Nochtans was ik nu niet zo in moedeloosheid weggezonden, maar ik was stil. Ik had mijn smader niets te antwoorden, en liep maar in stille verzuchtingen tot de God mijns levens, Hem klagende, mijnen nood voor Hem openleggende, zeggende: *"Och Heere! Hoe lang zal de vijand zich over mij verheugen, en zullen mijn wederpartijders mij honen?"*

Toen was het op een dag, dat ik mij naar boven begaf, om iets te halen. Ik zag, dat zij weer tezamen mompelden, en mij belachten. Ik zuchtte zeer diep, en zei niets. En toen ik boven was, stortte ik mijn klacht voor de Heere uit, zeggende: "Ik ben de verachting veel te zat, want ik ben als niets geacht bij de mens." Nu, ik kreeg hier de vrede des gemoeds te smaken, die alle verstand te boven gaat, en gevoelde mijzelf enigermate getroost. Ik keerde weer naar beneden, en toen ik de trap half afgeklommen was, gaf de Heere mij deze woorden in het hart: *"Bij de mensen veracht, maar bij God uitverkoren en dierbaar."*

O, hier zonk mijn ziel in verwondering weg. Ik bleef een hele tijd stil staan op de trap, in stille aanbidding, uitroepende, met mijn hand op het hart: "Ik, Heere? Ik dierbaar? zulk een snode, zulk een nietige? Dat kan niet, tenzij Gij mij aanmerkt in mijn Hoofd Christus." O, wat een wegzinken in dat wonder van vrije ontferming, waarom ik was uitverkoren; niet om mijn deugd, of iets, dat in of aan mij is, maar om dat vrijmachtig welbehagen. O, wat was ik nu getroost. Hoe medelijdend zag ik mijn verachters aan, hoe liefderijk kon ik hun toespreken. Ik liep, al zingend:

*"Gij, die God vreest, gij allen, prijst de Heer!
Dat Jakobs zaad Zijn groten naam vereert!
Ontzie Hem toch, o Israël! en leer
Vertrouwend wachten.
Wie mij veracht, God wou mij niet verachten,
Noch oor, noch oog van mijn verdrukking wenden,
Maar heeft verhoord, wanneer ik uit d' ellenden,
Riep naar omhoog."*

Nu kon ik mij verblijden, waardig geacht te worden, smaadheid te mogen lijden om de naam van Christus. Toen gevoelde ik, dat een dienstmaagd niet meerder was dan haar Heer; dat de Heere Jezus niet te vergeefs gezegd had in Zijn Woord: "Indien u de wereld haat, zo weet, dat zij Mij éér dan u gehaat heeft. Indien gij van de wereld waart, zo zoude de wereld het haar liefhebben. Doch, omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uitverkoren heb, daarom haat u de wereld." O, hoe groot is het, te gevoelen in het hart, dat de Heere hem liefheeft en hem bewaart als het zwart van Zijn oogappel. Dies zullen de mensenkinderen onder de schaduw Zijner vleugelen toevlucht nemen, en bij Hem schuilen. O, hoe verkwikkend was het voor mijn ziel, des Heeren trouw weer te ondervinden; hoe Hij Zijn gunstgenoten niet verlaat in eeuwigheid, maar dat Hij hun licht en heil is. O, voor wie zou hij dan vrezes! Toen sprak de Heere tot mij: "Vrees niet voor degenen die het lichaam kunnen doden, maar vrees veel meer voor Hem, die beide, ziel en lichaam kan verderven in de hel." O, wat viel hier alle mensenvrees weg, en werd het hier bij vernieuwing mijn keuze, om in de vreeze des Heeren te wandelen. En hoe groot was het mij, een lelie onder de doornen te

zijn. Ik zei: "Ach, Heere! Waarom ik een lelie en ook geen doorn? Ik ben niets beter dan die arme wereldlingen. Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen." *Zo troost de Heere de Zijnen, als zij door droefheid kwijnen* en dan kunnen zij met Groenewegen zingen:

*"Ja, mijn ziel, gij mocht wel beven,
Was er Koning Jezus niet.
Wie wil moeden krachten geven,
En helpen uit verdriet.
Al uw haters moeten schromen,
Jezus is de hulp der vromen,
En zo d' overwinning wis,
Als uw lijden, als uw strijden,
In de kracht van Christus is."*

IX.

Om nu weer van de daden des Heeren te getuigen, en Zijn daden te vermelden, is het, dat ik onder verzuchting tot de God mijns levens, de pen opneem. Mocht de Heere mij Zijn hulp zenden uit het heiligdom, en ondersteunen uit Sion, en mij terugleiden, hoe Hij mij bij vernieuwing weer voorkwam en troostte, als ik mij, nadat ik Hem trouwloos verlaten had, weer schuldig kende.

Het gebeurde nu, dat ik in vele wegen van bittere tegenheden verkeerde voor het uitwendige, zodat ik wel ondervond "Veel zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen", en dat de Heere mij spijsde met tranenbrood en drenkte met tranen uit een volle maat. O, wat kon ik Job verstaan, als hij zei: "Heere, Gij schrijft bittere dingen tegen mij", en met Heman: "Gij hebt mij in de ondersten kuil geleid, in duisternis en diepe wegen. Grimmigheid ligt op mij. Gij hebt mij ter neer gedrukt met al Uw baren." En wat het ergste was, ik verkeerde met dien weg niet onder God, maar twistte tegen Hem in die wegen, en was een opstandeling. Ik kon mij niet verenigen met deze weg. Nu begrijpt u wel, dat ik het gevoelig leven en de vrucht hiervan geheel verloor. Ik bad wel, maar ik ontving niet, omdat ik kwalijk bad. Ik vroeg maar om uitredding en hulp in die uiterlijke nood, maar, al riep ik, Hij antwoordde mij niet en Hij nam mijn stem niet ter ore, maar hield Zich als doof. Ik zei: "*Ach Heere, is mijn weg dan voor U verborgen, want mijn recht gaat van voor U voorbij.*" Maar de Heere antwoordde niet. Ging ik voorwaarts zo was Hij daar niet, en ging ik achterwaarts, zo vernam ik Hem niet. Als Hij ter linkerhand werkte, zo aanschouwde ik Hem niet, bedekte Hij zich ter rechterhand, zo zag ik Hem niet. Ik was geheel verlaten om mijn zonden.

Had de Heere Zijn lieflijk licht ingetrokken, zodat ik geheel in de duisternis verkeerde, och wat was mij dat toch een treurig leven, niet te kunnen vallen voor de Heere. O, het was mij zo akelig, buiten God om te zwerven!

En nadat ik al een gehele tijd in het duister verkeerd had, was ik op een dag boven werkzaam. O, ik zuchtte. Ik riep: "Ach Heere, zoudt Gij U nu altijd doof houden? Hebt Gij mij vergeten? Zou ik U dan voor altijd moeten missen? Is de liefdeband dan nu van Uw zijde ook verbroken? Is het dan nu voor altijd gedaan met ons? O, Heere, ontferm U toch nog eens over mij."

En zo kermde ik al voort. Toen kwamen deze woorden in mijn gedachten: "Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over de zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten."

Ik zei: "Ach Heere! Kon ik dat eens geloven. Och, openbaar U zelf nog eens in Uw liefde en trouw aan mij, liefdeloze en trouwloze."

En zo al voort zuchtende, kwam hetzelfde woord weer tot mij. En nu ging er kracht van de Heere uit, zodat ik geloofde, dat mijn ontrouw, des Heeren trouw jegens mij niet te niet zou doen; dat Hij gisteren en heden dezelfde bleef tot in alle eeuwigheid; dat bij Hem geen verandering is, noch schaduw van omkering.

O, wat deed de Heere nu Zijn liefelijk aanschijn weer over mij lichten en wat mocht ik mij nu bij vernieuwing aan de Heere en Zijn leiding toevertrouwen. En het verbond werd hier weer bevestigd. Wat was de blijdschap des Heeren mij tot sterkte. Mijn mond werd met het goede verzadigd, en mijn jeugd vernieuwd. De Koning bracht mij nu weer in Zijn binnenkamer, en ik kon nu geloven, dat de Heere trouw hield, en kon zeggen:

*"Vader, vriendelijk boven mate!
Verliet een moeder ook haar kind,
Nog zoudt Gij 't wormpje niet verlaten,
Dat zich op d' aard in 't stof bevindt."*

Zo wil de Heere Zijn kinderen verrassen, zodat zij moeten getuigen: "Ik ben geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw, die Gij aan mij gedaan hebt. Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij. Gij maakt mijn hoofd vet met olie. Mijn beker is overvloeiende. Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen alle de dagen mijns levens. O, wat blijdschap smaakt mijn ziel, wanneer ik voor U kniel." En als Gij mij dan weer liefelijk omhelst, wat ondervind ik dan weer die nauw vereniging.

*Geen vader sloeg met groter mededogen,
Op teder kroost ooit Zijn ontfermend' ogen,
Dan Israëls Heer' op ieder die Hem vreest.
Hij weet wat van Zijn maaksel zij te wachten;
Hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten,
En dat wij stof, van jongsaf, zijn geweest.*

X.

Was het mij goed en zalig, in de gemeenschap des Heeren te leven, en te wandelen voor Zijn aangezicht, zodat ik mij in de Heere mocht verblijden, en de overdenking van Hem mij zoet was, zodat het de betuiging van mijn hart was: "Mijn liefste is mijn en ik ben Zijn. Als een appelboom onder de bomen des wouds, zo is mijn liefste onder de bomen. Ik heb groten lust in Zijn schaduw en zit er onder, en Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet." En mocht het mijn begeren zijn, om aan Zijn voeten te verkeren, en geduriglijk Zijn aangezicht te zoeken.

Op een middag was ik geheel alleen thuis, en zat in mijn kamertje neer. Ik raakte zo aan het mediteren met de Heere, en mijn ziel ging in liefde tot de Heere uit. Ik kon niet langer op mijn stoel blijven zitten, maar deed mijn deurtje dicht, en knielde in liefde voor de Heere neer.

O, wat gevoelde ik het bewaarheid, dat de Heere zegt: "Wie is er, die de deur om niet toesluit, en het vuur aansteekt op het altaar om niet?" O, wat beliefdde het de Heere, met Zijn Geest af te dalen, en te getuigen met mijn geest, dat ik Zijn kind was, zodat ik gevoelde, en geloofde, dat, zo velen als er door de Geest geleid worden, kinderen Gods waren, en dat ik die Geest ontvangen had, door welke ik roepen mocht: "Abba

Vader!" O, hoe vrij mocht ik nu dat *"Vader, lieve Vader!"* stamelen. Nooit had ik het zo gelovig kunnen doen. Als ik het eens doen mocht, als ik in goede gestalte verkeerde, dan was het later maar weer, of dit mij niet toekwam, en ik mijzelf verder geplaatst had, dan de Heere mij had gebracht. Maar nu schonk mij de Heere de volle vrijmoedigheid des geloofs, om Hem als mijn verzoend Vader in Christus te omhelzen. O, wat ondervond ik hier, dat, *gelijk zich een Vader ontfermt over de kinderen, alzo ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vrezen.* Wat smaakte ik die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat. Ik ondervond, dat de steen van de grond en de balken van de zolder met mij bevredigd waren, zodat ik het nu verstaan kon, wat de Heere in Zijn Woord getuigt: "De steen des velds zullen met u bevredigd zijn." O, wat kon ik mij nu voor tijd en eeuwigheid aan Zijn Vaderlijke zorg en leiding toevertrouwen, gelovende, dat Hij alles ten goede besturen zou en al mijn nooddrift vervullen zou in Christus Jezus.

De VADERNAAM was mij zo zoet, dat het mij voortdurend van de lippen vloeyde, als ik alleen was: *"Vader, lieve Vader!"* Mijn hart ging maar uit in liefde, en ootmoed had mijn hart vervuld. Ik mocht ondervinden, dat de Schepper van de einden der aarde niet moede noch mat werd, om mijn ziel te bearbeiten, en dat niettegenstaande mijn diepe onwaardigheid, maar dat Hij mij leiden zou naar Zijn raad, en daarna opnemen in heerlijkheid. "O, wie heb ik nevens U omhoog, ook lust mij niets hier op aarde." Nu, ik mocht die zoete gestalte nog al wat behouden.

's Zondags moest er een onbekende dominee preken. Ik vroeg al aan de een, en dan aan de ander, maar niemand kon mij zeggen, of het een getrouw leraar was. Ik kwam tot het besluit, om hem maar eens te gaan horen. En toen zat ik neer onder zijn gehoor, en toen hij Zijn tekst voorlas, verwonderde ik mij. Want hij kende mij niet, en wist van mij niets. Toch had hij gekozen: Rom. 8:14. O, wat een aandacht schonk mij de Heere, en wat bracht die man mijn bevinding van de laatste dagen op de predikstoel. Ik ondervond, dat hetgeen in de binnenkamer geschiedde, op de daken verkondigd werd, en zat maar in verwondering weg te smelten. Mijn hart smolt als was voor het vuur. En toen hij aan de dag legde, wat de Heere al niet aan Zijn kinderen deed, en schonk, en dat Hij ons gedurig klein moest maken, of wij werden weer iets in onszelf, o, hoe moest ik dit beamen. Want ook ik heb zulk een bedrieglijk hart, dat altijd geneigd is om met de daden des Heeren (als het genot er weer uit is) iets te worden in mijzelf. En de Heere zegt: "Die meent iets te zijn, daar hij niets is, bedriegt zichzelf in zijn gemoed."

Het is heel gemakkelijk voor mij, om iets te worden, maar onmogelijk om niets te worden, tenzij de Heere mijn hoogmoed vernedert, en vertedert en mij een verbroken en verbrijzelde geest geeft, want nooit zal anders mijn hoogmoed vallen, en de nederigheid, die wij menen van onszelf te bezitten, is een stank in Gods neusgaten. Ja, als de Heere met Zijn ontdekkende Geest afdaalt, dan heeft dat nieuwe leven, dat de Heere in de ziel gaf, er zelfs een walg van; van al die gemene deugden en eigengerechtigheid, dat altijd iets te willen wezen. O, *het is de ziel zo zalig, niets te wezen voor zijn God in eigen ogen.*

Och, mocht de Heere mij door genade, met genade geven, altijd arm van geest te zijn, en klein voor God. Dat ik in waarheid mijzelf de geringste mocht schatten van al de kinderen Gods, opdat ik een ander uitnemender mocht achten dan mezelf en dat die gevoelens in mij mochten zijn, die in Christus Jezus zijn, om van en door Hem geleerd te mogen worden, zachtmoedig van geest en nederig van hart te zijn, en al Gods volk

lief te hebben, en de voeten te wassen van de knechten mijns Heeren. O, dat de Heere mij beklede met oprechte ootmoed en mij leide door die Geest, welke Jezus in mij heeft gegeven.

*"Die mij "Abba" roepen doet,
En van 't eeuwig zalig leven,
Mij verzekert aan 't gemoed.
Want, die Geest, aan mij gegeven,
Maakt gewillig en bereid.
Mij, om tot Gods eer te leven;
En in zuivere heiligheid,
't Pad des levens te betreden,
Daar Hij mij heeft opgezet,
Tot ik in volmaakte vrede,
God zal dienen zonder smet."*

XI.

Door het voorzienig bestuur des Heeren moest ik het verkeer met mijn lieve hartvrienden staken, en de omgeving van 's Heeren volk missen, om mij naar een andere plaats te begeven, waar ik met de Heere naar toe ging. O ja, 's Heeren aangezicht ging met mij, om mij gerust te stellen. Daar gevoelde ik mij van bewust, en van achteren kon ik dat nog klaarder zien, en heb er vele blijken van mogen ondervinden, dat de Heere aan geen tijd of plaats gebonden is, en dat Hij mij nabij was.

Toen ik hier nog maar kort was, kwam mij voortdurend voor: *"Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht!"* Ik vroeg de Heere, of Hij mij daartoe genade mocht schenken, om voor en met Hem te wandelen, en mij ten koste van alles, toch maar oprecht te maken voor God en mensen. Maar telkens weerklonk het in mijn hart: *"Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht!"* Zodat de vraag in mij oprees: "O, lieve Heere!" Wat hebt U hier toch mee voor. In welke wegen zal ik komen, dat ik dit zo bijzonder nodig heb?" Ik zag op de wereld en zei: "Ach Heere, ondersteun mij. Schenk mij vrijmoedigheid, om voor U uit te komen in oprechtheid, waar Gij mij ook roept, om van U te getuigen."

Maar toen werd ik het gewaar. Och, wat een treurige ervaring deed ik toen op, toen ik personen aantrof, van welke ik gedacht had, dat zij één hart en éne ziel met mij waren, en waarmee ik mij toch volstrekt niet kon verenigen. Nu, de Heere gaf mij wel vrijmoedigheid, om oprecht te zijn, en voor zoverre als de Heere mij bekwaamheid gaf, weerlegde ik de vreemde geesten, die ik aantrof. De Heere, van Wie mijn verwachting was, beschaamde mij niet, maar gaf mij licht in Zijn Woord, en Zijn indachtmakende Geest, om dikwijls met zulke gepaste waarheden die lieden tegen te komen, dat ik wel, als ik weer in mijn huis teruggekeerd was, er over verwonderd was, en uit moest roepen: "Heere, Gij hebt mij weer een mond en wijsheid geschonken."

Maar zat ik nu in mijn eenzaamheid, o, dan was ik hier zo bedroefd over, dat ik bijna geen volk aantrof, waar ik mij innerlijk mee verenigen kon. Want dat is toch zo aangenaam, als de harten ineensmelten, en als wij zo zoete banden vinden en gevoelens van elkander. O, die geestelijke band der liefde, als die aanwezig is, dan ondervindt hij: "Hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders en zusters samenwonen", en:

*"Waar liefde woont, gebiedt de Heer' Zijn zegen;
Daar woont Hij Zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,*

En 't leven tot in eeuwigheid."

Maar wordt dit gemist, dan verkeer ik veel liever maar alleen in een huisje. Daar schenkt de Heere mij dikwijls het verborgen manna en dat is zoeter dan honing en honingzeem, en begerlijker dan goud, ja dan veel fijn goud. O, als de Heere mijn overvloedig goud en mijn krachtig zilver is, dan ben ik rijk in Hem.

Doch wat was nu later het geval. Ik begon te wankelen, niet, als ik in het gesprek was met de bovengemelde personen. O neen, dan gaf de Heere mij standvastig en onbewegelijk te zijn, maar als ik in overdenking zat, en dan begon ik te denken: zou ik het wel recht hebben, want die mensen hebben veel meer wijsheid en verstand dan ik, en zij zijn ouder en hebben langer op de weg des levens verkeer dan ik. En dan moest ik op de knieën en uitroepen: "Ach, liefste Heere, bewaar mij toch voor zelfbedrog, en doorgrond mij, o God, en ken mijn hart. Beproof mij en ken mijn gedachten, en zie, of bij mij een schadelijke weg zij, en leid mij op de eeuwigen weg. O Heere, geef mij licht van boven, om te zien, waar de breuke ligt, en leid mij in het rechte spoor, en leer mij Uw weg, want ach Heere, ik ben zo bevreesd, dat ik mijzelf bedrieg voor de eeuwigheid."

Toen kreeg ik nog eens iets te lezen van die mensen op een avond. Nu, ik las dat geschriftje, maar ik verstond er niets van. En toen zei ik: "Ach Heere, nu is het met mij zo donker, dat ik geen weg meer weet." Ik was moedeloos in mij zelve, denkende: ach, wat zal er van mij toch worden. En toen kwam er met kracht in mijn hart

*"God zal zelf zijn Leidsman wezen,
Leren, hoe hij wandelen moet."*

"O", zei ik, Heere, dan geen nood. Dan heb ik een veilige Gids. Dan zult Gij mij wel leren, hoe ik wandelen moet." O, wat gevoelde ik mij nu weer gerust gesteld, nu ik weer ondervond, dat de Heere mijn hand gevat had. Ik had nu nog wel zoveel licht niet, om te zien, waar de breuk lag, maar ik gevoelde mijzelf nu weer vrij en veilig onder 's Heeren geleide.

Toch was het mijn gedurig vragen om licht in deze, en toen zonderde ik mijzelf weer eens af, om het voor de Heere te onderzoeken. En toen ik hierin werkzaam was, kwam de Heere mij voor met deze woorden: "Blijf in hetgeen gij geleerd hebt." Toen zei ik: "Ach lieve Heere, wat hebt Gij mij geleerd? Geef dan toch, als het U behagen mag, eens schijnsel over Uw eigen werk." En toen kreeg ik te zien, dat de Heere mij bij aanvang en voortgang geleid had door Zijn genade, een arm zondaar aan Zijn voeten te zijn. Ik zei: "Ach, lieve Heere, houd mij daar dan toch, want dat is zo zalig, recht bedelaar te zijn." O, die zalige armoede des geestes. O, ik gevoelde daar iets van in mijn binnenste. O, hoe gaarne wilde ik maar een kruipertje zijn aan de troon der genade. Ik zei: "Heere, groter goed kunt Gij mij niet geven, dan dat Gij mij maakt nederig en klein." En o, daar beliefte het de Heere, mij licht te geven, waarin het lag, dat er geen samenbinding was met de lieden, waar ik mij onmogelijk mee verenigen kon. Het was, omdat ik er geen geestelijke armoede vond. Ik zag, dat zij dat in mij bestreden, en o, dat kon ik niet missen. Dat was het leven van mijn leven, recht ontledigd te worden in mij zelve, en mijn heil en zaligheid enig en alleen in de Heere Jezus te vinden. Daar genoot mijn ziel het zoete en zalige van 's Heeren liefde en gemeenschap. O, wat was ik nu verruimd.

De Heere kwam Zich ook nog als mijn Herder aan mij openbaren, en sprak mij zeer vertroostend toe: "De Heere is uw Herder, U zal niets ontbreken." O, wat gevoelde ik mij nu gelukkig in de schoot van die trouwe Herder, Die Zijn schaapjes veilig leidt en de Lammetjes in Zijn schoot draagt.

*"Mijn hart springt op van vreugd in God,
Hij is mijn Deel, o zalig lot!
Wie heeft er op deez' aarde,
Een schat van groter waarde?
Zijn schaapjes hebben overvloed,
En ik bezit een eeuwig goed,
Ik, d' armste van de mensen;
Wat zou ik meerder wensen?
Mijn enige bekommernis,
Is, daar mijn hart vol boosheid is,
Hoe, dat ik met mijn leven,
Mijn Goël eer zal geven."*

Zo betoont de Heere de Getrouw te zijn, en te blijven, die zijn arme Sulamiet beschut en beschermt, en de ziel van Zijn tortelduif aan het wild gedierte niet overgeeft, maar doet ze onder de schaduw van Zijn vleugelen vrolijk zingen, en leert ze voorzichtig te wandelen, en bij Hem te schuilen, Hem aan te kleven, te waken en te bidden: "Bewaar mij voor de tijdgeest dezer eeuw, reinig mij van alle besmetting des vleses en des geestes, en leer mij, zoowel in eigen hart als in mijn omgeving de geesten te beproeven, of zij uit God zijn en geef mij maar de verborgen omgang met mijn lieve Goël en Verlosser."

En o, de Heere schonk mij zulke liefdesuitlatingen, en ik mocht bij vernieuwing weer zóó de nauwe band gevoelen aan mijn Bruidegom, dat ik met de Bruid kon getuigen: "Mijn liefste is mijn, en ik ben Zijn." O, die verbintenis is zo liefelijk. Ik steunde nu weer zo liefelijk op mijn liefste. O, wat ligt de Heere toch nauw aan Zijn kinderen gebonden door Zijn lieve Geest, en Zijn volk wederkerig aan Hem, als dat geloof zo door de liefde werkzaam is.

Wat een schat, een lammetje onder Zijn kudde te zijn hier, en eens hiernamaals te ondervinden: "Het Lam, dat in 't midden des troons is, zal ze weiden, en zal haar een Leidsman zijn tot de levende fontein der wateren, en God zal alle tranen van de ogen afwissen."

*"k Weet, Zijn Woord is ja en amen,
Zijn beloften falen niet.
Nimmer zal Hij ons beschamen,
Zalig hij, die tot Hem vliedt."*

XII.

Den eerste morgen van het nieuw jaar, mocht ik met de Heere ontwaken, en mijn ogen waren nauwelijks open, of de Heere schonk mij een psalmversje in het hart, namelijk Psalm 146:3:

*"Zalig hij, die in dit leven,
Jakobs God ter hulpe heeft.
Hij, die door de nood gedreven,
Zich tot Hem om troost begeeft.
Die zijn hoop in 't hachelijkst lot,
Vestigt op de Heer' zijn God."*

O, wat zonk ik weg in de trouw Gods; hoe hier beneden alles verwisselt en verandert, maar hoe Hij dezelfde blijft, gisteren, heden en tot in eeuwigheid." Ja Heere", zei ik, "dat betoont Gij alweer. Gij zijt de eerste alweer, die bemoeienis met mij maakt, en

dat niettegenstaande mijn onwaardigheid en nietigheid." O, mijn hart was er onder vernederd en vertederd dat de Heere zo goed was, dat ik kon betuigen: "Uw trouw is groot en Uw goedertierenheid is elke morgen nieuw." Ik leunde en steunde op de Heere en vertrouwde op Hem geheel en al. En dit duurde zo een poos, maar eer het avond was, werd ik maar gedurig van binnen gewezen op dat "hachelijkst lot", en dat "door de nood gedreven."

Ik begon te denken, dat daar wel wat achter zou liggen; dat er diepe wegen vóór mij lagen; ik gevoelde mij daartegen gekant. Ik zei: "O, wat zal het nu weer zijn." Mijn vlees schreeuwde er tegen en de duivel sliep ook niet, maar hitste mij op, zodat ik in onvrede kwam met God, en harde gedachten van Hem koesterde. Ik zag in de tegenheden geen liefderijke kastijding of nuttige beproeving, maar een straf, waarmee de Heere mij om mijn zonden tegenkwam. En nu begon de duivel zulke godslasterlijk gedachten in mijn hart te werpen van de Heere en Zijn Voorzienigheid en wegen met mij, dat ik er moedeloos onder werd, en zei: "Ach Heere, Gij kunt met zulk een, als ik ben, niet te doen hebben. Alle deze dingen zijn tegen mij. Als Gij mij liefhadt, zoudt Gij niet zulke harde wegen met mij houden."

Ik dacht geheel verkeerd van 's Heeren wegen en handelingen met mij, en werd van dag tot dag droefgeestiger, zodat het de taal van mijn hart was:

*"Met tegenspoed en vele rampen,
Droefgeestigheid en ongelooft,
Moet ik hier al mijn leven kampen,
Terwijl de Heer' Zich houdt als doof."*

Ik kon het maar niet met de Heere eens worden. Er was geen onderwerping des harten onder de wegen, en met de wille Gods. Nu moest ik het leven mijner ziel derven. Ik verkeerde in nachtelijke duisternis, en de duivel wierp mij bij tijden in: ik had geen heil bij God. Alles was bedrog en inbeelding. Nu, het ongelooft werd zeer sterk. Ik gevoelde in dezen toestand natuurlijk geen gemeenschap met God, en geen deel aan Christus. Ik durfde volstrekt niet te mijnen. Ik kon dit onmogelijk. Ik had geen krachten om te geloven. O, wat was het mij bang.

Dan kwam de duivel mij bestormen met atheïstische gedachten, dat Gods Woord geen waarheid was. O, dan was het, of de wereld mij te benauwd werd, zodat ik soms bang was, dat ik mijn handen aan mijn leven zou slaan. O, wat was ik in de zeef des satans en wat kan het onder de toelating des Heeren toch ver gaan. Ik durfde mijn toestand aan 's Heeren volk niet te openbaren, omdat ik dacht, dat mij iets vreemds overkwam. Ik kon dikwijls niet bidden ook, en riep dan: "Och lieve Heere, kon ik dan nog maar eens hartlijk zuchten, doch ik kon geen oprechte zucht voortbrengen.

Eindelijk sprak ik een vriend van mij. Ik zei: "Ach, komt gij geheel niet meer bij mij? Gij ziet zeker ook wel, dat het mis is met mij?" Hij zei niets, maar keek mij heel ernstig aan, want zulke taal was hij niet van mij gewoon. De duivel zei mij, dat Gods volk het ook wel begreep, dat ik niet oprecht was, en dat zij daarom wegbleven. Ik zei: die mensen hebben ook gelijk. Wat moeten zij bij mij doen? O, wat was ik geprangd. De nood was hoog. Ik moest roepen om ontferming, en ik kon niet. Dit ging zo van dag tot dag. Mijn lichaam bezweek haast van de aanvechtingen en bestrijdingen. Ik was benauwd, omringd door droefenissen. Ik had mijn tranen onder 't klagen tot mijn spijze dag en nacht. En dat begon mij enige verandering te geven, dat mijn hart gebroken was, zodat ik bij dagen en nachten schreien moest.

Nu was het op een avond, dat die vriend, welke ik gevraagd had, tot mij kwam. Ik kreeg opening, om mijn toestand te openbaren, en mijn gehele hart open te leggen, en

dit gaf mij voor dat ogenblik enige verlichting, want ik gevoelde, dat hij het verstond, en dat hij ook zielstrijd kende, en ook wist, wat het was onder hevige bestrijdingen te verkeren, en het aangezicht Gods te moeten missen, en door ongeloof overwonnen te worden. Hij zei tot mij, dat hij in het minst geen bekommering over mij had.

Dat speet mij wel erg. Ik dacht, dat hij wèl met mij geweend had. Ik zei: "Wel, heb je dan geen deernis met mijn lot?"

Hij zei: "Nee, niets!"

Ik zei: "Wel, waarom niet?"

Hij antwoordde: "Wel, gij zijt in goede handen. De Heere zal wel voor u zorgen."

Ik zei: "Maar ach, het stormt zo van binnen. De golfslag is zo geweldig, en de baren gaan mij over het hoofd."

Hij zei: "Geen nood, als de Heere Jezus in de storm is en het roer stuurt, zal het scheepje wel in een behouden haven komen."

Ik zei: "O ja, kon ik dat eens geloven, maar ach, ik heb geen krachten van geloof. Ik ben geheel onmachtig. Ik kan niet zuchten, letterlijk niets meer. Alleen door 's Heeren almacht kan ik terechtkomen, maar belooft het de Heere niet, om toe te schieten, dan is het afgedaan voor eeuwig.

Toen gaf hij een versje op, en zongen wij tezamen

*"Och, dat ik klaar en onderscheiden zag,
Hoe 'k mij naar Uw bevelen moet gedragen;
Uw wond'ren recht betrachten, dag aan dag.
Mijn ziel druipt weg van treurigheid en klagen.
Ai, richt mij op, verander mijn geklag,
Wil, naar Uw Woord, mij gunstig onderschragen."*

Toen bad hij met mij en ging weg, maar ach, ik was niet geholpen. Ik was nog zielsbedroefd, en riep tot de Heere Jezus, dat Hij mij redden mocht. Ik stortte mijn klacht uit voor Hem, maar de Heere hield Zich voor mij verborgen. Hij wandelde in de donkerheid, maar stortte een ruime mate van de geest des gebeds in mij uit. Hij gaf mij een verslagen en verbrijzelden geest, zodat mijn ogen springaders waren van tranen, maar ik had geen geloofskracht en geen geloofslicht. Dit duurde zo dagen en nachten achtereen. Ik kon mezelf onmogelijk oprichten en troosten. Het was maar zuchten, schreien, steunen, om dien enigen Toeverlaat. Des avonds sliep ik biddend in (hoewel ik het toen voor geen bidden houden kon) en 's nachts werd ik biddend wakker, en vele slapeloze uren bracht ik zuchtend door.

Ik kon toen met de Bruid zeggen: "Als ik sliep, was mijn hart wakende." O, wat een smart, Jezus te missen, niet te kunnen mijn en te zeggen: "Mijn Liefste, mijn Goël, mijn Bruidegom en Verlosser." O, ik was troosteloos, als ik er aan dacht, hoe ik vroeger zo dikwijls die nauw vereniging tussen de Heere en mijn ziel gevoeld had, en nu zo van verre te staan, en bij ogenblikken de Heere en Zijn werk zo geheel te verdenken, en Hem te wantrouwen. O, dat omzwerven buiten God. O, wat kon ik met Groenewegen instemmen:

*"Zou zo een zondig, trouwloos stof,
Dat niet leeft tot Jezus lof;
Zou zo een slaaf van de zonden,
Zijn vrijgemaakt en gevonden.
O, lieve God, waar vlucht ik heen,
Niemand weent met mijn geweend."*

O nee, ik dacht, dat er niemand was van 's Heeren kinderen, die in zulk een toestand verkeerde als ik, want nooit had ik zo mijn staat verdacht. Wel, dat ik vroeger eens aanvallen had gehad, en dat ik aan vele twijfelingen onderhevig geweest was, maar

dan beliefdde het de Heere, Zich weer bij vernieuwing aan mij te openbaren, en het verbond te vernieuwen. Maar nu zo lang te zijn, zonder iets mijzelf te kunnen toe-eigenen, nooit was ik zulk een weg gepasseerd.

Kreeg ik vroeger een belofte, dan was mijn ziel weer gered. Dan was ik weer getroost, maar nu kwamen de dierbaarste beloften in mijn hart, doch ik had geen geloofshand, om ze aan te grijpen, zoals deze: "Ik leef, en gij zult leven" en "Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijn, die onder de leliën weidt." Maar er was geen kracht bij, en het ongelooft kon niet verbroken worden, tenzij er kracht van de Heere uitging, en daarom was dit mijn vragen gedurig.

Toen was ik weer boven, biddende en smekende: "*Och Heere, och wierd mijn ziel door U gered.*" En toen kwam mij zo voor: "Gij verdrukke, door onweder voortgedrevene, ongetrooste; zie, Ik zal Uw stenen gans sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten, en uw glasvensters zal Ik kristallijnen maken en uw poorten van robijnsteen en uw ganse landpalen van aangename steen." Nu, ik had wel de hoedanigheid, waarop deze belofte van toepassing was, maar de toepassende daad des Geestes miste ik, zodat het, van achteren beschouwd, wel verborgene ondersteuning waren, maar mijn zielnood was niet vervuld.

Ik moest Jezus weer kunnen omhelzen met de armen des geloofs als mijn Borg en Zaligmaker. En o, ik had geen kracht, om een hand uit te steken. Ik was totaal onmachtig ten goede. "O", riep ik (als er zulke dierbare beloften in mijn hart kwamen), "had ik nog maar zulk een zwakke hand des geloofs. Och Heere, al was het slechts een bevende, om Uw toezeggingen aan te grijpen, en te pleiten en te manen op Uw eigen Woord, maar ik heb geen krachten van geloof." O nee, eerst moest er kracht van de Heere uitgaan. Dat gevoelde ik klaar en duidelijk. En dat was mijn vragen en verlangen.

Nu was het weer op een morgen, dat de Heere mij in het hart gaf, dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan, en dit troostte enigszins mijn bedroefde ziel. Ik zei: "Ach Heere, dan toch ingaan, ik Heere, zou dat nog kunnen, zou er dan voor mij nog hoop zijn? O Heere, al is het dan door een weg van verdrukking. Goed, Heere, als mijn ziel dan nog maar mag ingaan, in de vreugde des Heeren, en mag delen in het grootste goed, dat Gij voor Uw volk hebt weggelegd."

Mijn ziel herleefde enigszins. Ik ging het bed uit, en boog mijn knieën, en zei: "Ach Heere, dat Gij mij maar door de wegen van kruis, strijd en verdrukking doorhelpen wilt; en toen kwam mij voor, dat het maar een verdrukking zou zijn van tien dagen." O ja Heere," zei ik, "het is hier maar voor een korte tijd. De hemel zal het al verzoeten. Een uur voor de troon zal al het lijden dezer aarde doen vergeten." Mijn ziel smolt gedurig in tranen weg. De bestrijder zweeg een weinig.

Des avonds zat ik in stille overdenking. Toen was het mij, of ik een hoorde zeggen: "Van waar zijn dezen?" Ik zei: "Gij weet het, Heere!" Toen klonk 't mij toe: "Zij zijn uit de grote verdrukking gekomen, en hebben haar klederen gewassen in het bloed des Lams." O, hier zonk mijn ziel weg, en mijn hart brak, en mijn ogen vloeiden van tranen. Ik was in de geest en zag onuitsprekelijke dingen: een talloze 'schaar in witte klederen, dragende palmtakken van overwinning. Hier was in mij geen geest meer. Ik was overwonnen door de liefde van Christus. Ik had een stille avond, en genoot vrede. Maar toen ik de andere morgen wakker werd, was de vijand mijner ziel weer opgestaan. Al had hij voor een korte tijd het veld moeten ruimen, hij kwam weer met verdubbelde kracht. Nu, ik had alle kracht en troost uit de gemelde gestalte weer verloren. Dus nu nam hij zijn slag weer waar. Hij zei: ik kon toch niet zeggen: *mijn Verbondsgod, mijn Jezus*; o neen, dat kon ik niet. O, hier zonk ik al weer weg in de

ruisende kuil van bestrijdingen en aanvechtingen, en ik was gelijk een weerloos lammetje. O, ik kon niets ter wereld doen, om mezelf te redden. Ik was gans hulpeloos, naakt en bloot, als ten dage toen ik geboren werd.

*"Ik was benauwd van alle zijden,
En riep de Heer' ootmoedig aan."*

Maar ik kon de strijd niet te boven komen. O nee, ik lag gans terneer. Vele dagen en nachten gingen er voorbij; ja weken achtereen, dat ik niets kon doen dan roepen: "Zone Davids, ontferm U mijner?" Ontferming en genade zou het zijn moeten, of omkomen voor eeuwig. Er schoot voor mij niets over, dan aan de voeten van Jezus mijn angstig en gejaagd hart uit te storten, en te roepen om hulp en bijstand van boven.

Toen was het weer op een morgen, dat ik deze belofte in het hart kreeg: Ik zal geven, dat uw werk in waarheid is. Ik zei: "Als het U belijft, Heere, want dat heb ik nodig." Ik was nu weer een weinig verruimd van binnen, zodat ik dezen dag niet zo treurig was, maar tegen de avond zei de satan tot mij: het was niet van de Heere, dat ik enigszins getroost was. Ik had die belofte maar genomen. Het was toeval geweest, dat deze woorden in mijn hart gekomen waren, doordat ik die waarheid meermalen gelezen had, en nu wilde ik mezelf hiermede redden, en de Heere moest mijn Redder en mijn God zijn. O, nu begon alle moed mij weer te ontzinken. Ik was alweer zo bedrukt, dat ik wel op die eenzame plaats, waar ik neergezeten was, had willen blijven zitten, maar ik moest tot mijn gezin terugkeren, gelijk ik ook deed.

Nu bestuurde de Heere het zo, dat ik de gehele avond alleen thuis was, en het was midden in de winter. Dus het was een lange avond. Toen stond ik op de vloer, en werd zo hevig bestreden, dat ik het, zoals ik dacht, voor goed moest opgeven, om ooit weer op redding te hopen." O", zei ik "Heere, ik moet alles loslaten. Ik kan niets meer vasthouden." O, het was mij, of ik door de grond heen zonk. Ik hield mij vast aan de kachel, waar ik bij stonde en deed mijn best, om op mijn stoel te komen, en zat neer in smeking en geweent. En, o wonder van vrije ontferming, daar beliefdde het de Heere, om af te dalen, en zei: "Zie, hier ben Ik." Ik zei:

*"Wien heb ik nevens U omhoog,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog,
Op aarde nevens U toch lusten,
Niets is er, waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit in bitt're smart,
Of bangen nood mijn vlees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed,
Mijn Rots, mijn deel, mijn eeuwig goed."*

En ach, daar brak de band van het ongeloof. O, het was, of de duivel mijn vlees scheurde, toen hij wijken moest, en de Heere hem uitdreef, en mij het geloof schonk. O, wat een blijdschap en vrede kwam nu in mijn gemoed. Omdat ik weer mijnen kon. O, wat gevoelde ik de krachtige werking des geestes in mijn ziel. Het was nu maar een overgeven en een toevertrouwen aan de Heere, en een zakken en zinken op die enige Rotssteen, Wiens werk volkomen is. Het was mij, als ziende de Onzienlijke.

Ik zei: "Nu Heere, ik heb Uw vriendelijk aangezicht gezien, en mijn ziel is gered geweest. Laat ik nu voortaan Uw kracht genieten, want ik ben zeer zwak; ik kan op eigen been niet meer staan, doch laat mij maar op U leunen en steunen, Die mij nu weer hebt gered uit al mijn vrezten." En toen zei ik: "Och Heere, Gij komt nu nog te goeder ure." En toen las ik dat versje:

*"Een net belemmerd' onze schreden;
Een enge band hield ons bekneld.
Gij liet door heerszucht ons vertreden,
Gij gaaft ons over aan 't geweld.
Hier scheen ons 't water te overstromen,
Daar werden wij gedreigd door 't vuur,
Maar Gij deedt ons 't gevaar ontkomen,
Verkwikkend ons te goeder uur."*

Dat zonk in mijn ziel. Wat was dat letterlijk mijn toestand getekend. Nu zat ik als in stille aanbidding verzonken. O, wat ik uitsprak, is mij onmogelijk woordelijk weer te geven. O, dat zalige, zoete inzinken in God Drie-enig. Ik gevoelde nu, wat het was, als God tabernakelde bij de mens, en kon nu enigszins verstaan, wat het zegt: "Zie, de tabernakel Gods is bij de mensen, en Hij zal bij haar wonen, en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen en hun God zijn." O, het was mij hier goed. Ik zei: "Ach Heere, blijf nu bij mij, en verlaat mij niet meer." Toen was het: "In een klein ogenblik heb Ik u verlaten, maar met grote ontferming zal Ik u vergaderen. In een kleinen toorn heb Ik Mijn aangezicht voor u een ogenblik verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij van uw ontfermen, zegt de Heere, uw Verlosser, want dat zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer, dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan. Alzo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal."

O, wat werd mijn ongeloof mij nu tot schuld, dat ik die God, Die niet liegen kan, tot een leugenaar gemaakt had. O, wat vernederde mij dit voor de Heere, dat ik Hem niet geloofd had, zodat de Heere mij moest zweren en zeggen: "Ik zwoer u en kwam met u in een verbond." O, wat een zalige verootmoediging schonk mij de Heere, en een verliezen van mijzelf om in Hem gevonden te worden. Alle eigengerechtigheid brandde de Heere hier uit mijn hart door het vuur van heiligheid.

*O, zalig uur, toen Jezus kwam,
En op mij zag, en toen Hij nam
Mij vriendelijk in Zijn armen,
Wanneer Hij in barmhartigheid
En liefde sprak: "Het is nu tijd,
Om Mij nu te ontfermen."*

Toen was mijn woord:

*"Ziedaar mijn hand,
Mijn hart, mijn ziel aan U verpand,
'k Zal schrijven met mijn bloede
'k Wil voor U zijn, en Gij voor mij
Geheel en al, en blijf daarbij,
'k Ben vreemde heren moede."*

Wat toonde de Heere mij nu kennelijk, een Held te zijn, bij Wien hulp besteld is; dat Hij de sterk gewapende vijand kan uitdrijven, en de vrede scheppen. Toen nam ik de Bijbel en las Jesaja 12. Elk woord zonk in mijn ziel. Ik kon zingen:

*"Komt, maakt God met mij groot,
Verbreidt, verheugt met hart en stem
De nooit volprezen Naam van Hem,
Die ons behoedt in nood.
Ik zocht in mijn gebed
De Heer' ootmoedig met geweën,*

*Hij heeft mij in angstvalligheên,
Geantwoord, mij gered."*

De volgende morgen was mijn ziel nog als een gewaterde hof. O, wat was dat geloof mij nu dierbaar. Wat erkende ik het nu van hart, dat het geloof een gave Gods was. Nooit had ik mijn volslagen onmacht zo gevoeld; dat een ziel, die het wel meent met het heil van zijn onsterfelijke ziel, het niet op een misschien wagen kan, of iets aannemen, tenzij het hem uit de hemel gegeven wordt.

Och, die steile afhankelijkheid, die ik toen gevoelde! Zonder Hem kon ik niets doen, dat tot Zijn eer, of tot redding mijner ziel strekken kon. Onder de toelating des Heeren had de Heere mij gezift als de tarwe, maar de Heere Jezus had ook voor mij gebeden, dat mijn geloof niet zou ophouden, en had de satan weer gescholden, en mijn ziel uitgeholpen. Ik kreeg moed, om de duivel uit te tarten, en te zeggen: "Nu wat heb je er door gewonnen, met al je ziften? Niets! En ik heb er niets door verloren, als kaf, dat toch geen waarde heeft, maar voor de wind wegstuift, niets als eigen werk, dat toch de hemel niet erven zal, want eens iegelijks werk zal beproefd worden als door vuur en al het hooi, stro en stoppelen zullen verbranden, want dat hebben wij met onze verdorven natuur gewerkt. Alleen het echte goud, dat is de vrucht des geestes, door de Heiligen Geest in de ziel gewerkt, zal bestaan in de grote en doorluchtige dag des Heeren."

O, nu beefde de vijand op Zijn gerucht. Nu was ik een lof en dank voor de Heere, en ik mocht Zijn naam met psalmen prijzen. O, ik kon niet ophouden met zingen." Ik zal mijn God psalmzingen, terwijl ik nog ben." Want de Heere had grote dingen gedaan, dies was ik verblijd. Ik zong verscheiden versjes uit Psalm 116 en 118. Ik had wel eeuwig willen zingen van Gods goedertierenheên. Ik zei: "O, Heere, wat zijt Gij toch goed voor mij, zulk zondig en nietig stof. Wat hebt Gij toch een nieuw leven in mijn ziel gestort. Het is, of Gij mij opnieuw bekeerd hebt." "Ik arbeidde u wederom te baren, opdat Christus Jezus een gestalte in u krijge", was toen de stem des Heeren in mijn ziel. O, wat een vurige begeerte mijner ziel was het toen, dat de Heere Jezus, dat liefelijke beeld Gods, dat ik in het paradijs verloren had, weer in mij herscheppen zou, en hoe de Heere Jezus nu het uitgedrukte beeld van Zijn zelfstandigheid is! En hoe dat beeld Gods nu bestond in kennis, gerechtigheid en heiligheid, en hoe de Heere Jezus mij nu van God geschonken was tot wijsheid, rechtvaardigheid en heiligheid; hoe de Heere Jezus alle schatten en gaven in Zich verborgen had. "Och Heere Jezus, geef mij dan toch bij voortdoring" (bad ik) "dat mijn leven met U verborgen mag wezen in God; dat ik U dagelijks nodig mocht hebben in al Uw ambten, staten, naturen en graveerselen. Och, geef mij altijd een levendig besef en gevoel van Uw tegenwoordigheid. Leer mij U kennen, en mijzelf kennen, U in Uw liefde, trouw en macht, en mijzelf in mijn dood- en doemschuld, onmacht, liefdeloosheid en trouwloosheid, en geef mij steile afhankelijkheid."

O, wat een vrede genoot ik, nu de Heere weer van vrede tot mijn ziel gesproken had. Ik liep eens alleen door een boomgaard in het gras, doch ik kon op mijn been niet blijven staan, maar zonk op mijn knieën, en riep uit: "O, hoe zalig is Uw gemeenschap." En toen was het mij voor dat ogenblik, of ik met Adam in het Paradijs was, en hoe aangenaam het voor hem geweest was, zo vertrouwlijk met de Heere om te gaan, en Hem te kennen aan de wind des daags. "O", riep ik uit, "Adam waar zijt gij toch uitgevallen, uit dat onbegrijpelijk geluk, in een staat van diepe ellende, zonde, dood, (geestelijke en tijdelijke dood) en alle gevolgen daarvan." Nooit had ik de diepte van

de zondeval zo gepeild, maar ze is grondeloos. Maar nog minder is de soevereine liefde en vrije ontferming Gods te peilen, dat Hij voor zulk een snoed rebel, die moed- en vrijwillig van God af- en de satan toegevalen was, Zijn eniggeboren Zoon gegeven had, om door Zijn striemen genezen te worden, en in Zijn wonden te schuilen voor dien brandenden toorn van Gods rechtvaardigheid en verbergings te vinden in de kloven der steenrots.

Ook gaf de Heere mij te zien, dat de genadegiften Gods onberouwelijk en onherroepelijk zijn. Het verbond der werken kon verbroken worden, maar niet het verbond der genade, omdat Jezus er Borg voor geworden was. En omdat ik nu uit vrije goedheid in dat verbond was opgenomen, kon ik er in eeuwigheid niet meer uitvallen.

De Heere Jezus had mij met Zijn dierbaar bloed gekocht. Nu was Zijn eer er aan verbonden, en daarom zal de Heere zorgen, dat er niet één verloren gaat, om Zijns eer en roems wil. Nu is alle roem uitgesloten in de gevallen mens, maar die roemen, die roemen in de Heere. Dat is de enige roem, die overblijft voor alle ware bondgenoten des Heeren. O, wat is het groot, als ik zo eens boven het stof mag verkeren. Dan kan ik zeggen met Groenewegen

*"Goed en ere,
Al 't verkeren
Aan der prinses huis en hof,
Wil ik geven Voor het leven
Van een uurtje boven 't stof."*

Want dan heeft hij de Heere lief, omdat Hij hem eerst heeft liefgehad. O, wat een wegsmelten is het dan in de liefde Gods. Dan is het de taal van mijn hart met de bruid Van Christus: "Al gawe iemand al het goud van zijn huis voor deze liefde, ik zou het ten enenmale verachten, want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn en Uw naam is een olie, die uitgestort wordt. Zijn gehemelte is enkel zoetheit, en al wat aan Hem is, is gans begeerlijk. Zulk een is mijn Vriend."

Ziedaar een **twaaftal gedenkstenen**, opgericht in de kracht en door die Geest des Heeren. Hij heeft Zijn kracht in mijn zwakheid volbracht.

Stelle de Heere het nog tot een zegen en een nagedachtenis Zijner wonderen, werken en daden, opdat zij nog door het navolgende geslacht herdacht worden, opdat 's Heeren naam de eer moge ontvangen. Dat zij zo.

*Des Heeren werken zijn zeer groot,
Wie ooit daarin zijn lust genoot,
Doorzoekt die ijverig en bestendig.
Zijn doen is enkel majesteit,
Aanbiddelijke heerlijkheid,
En Zijn gerechtigheid onendig. Psalm 111:2.*

Hartelijk geliefde kinderen.

Heeft de Heere het mij gegeven, om u iets stuksgewijze mede te delen, door het terneer schrijven van enige letteren, van de daden des Heeren en de ontelbare gunstbewijzen, aan mij, nietig stof en as bewezen, uit vrije genade en loutere liefde, en was het mij een verkwikking der ziel, mij de wegen des Heeren met mij te herinneren, zodat mijn ziel bij vernieuwing in liefde wegsmolt door de invloeden des Geestes, en mijn geloof er door versterkt werd. Ik mocht ondervinden, dat de blijdschap des Heeren mij tot sterkte was.

Nu is de begeerte in mij opgekomen, om ook nog iets terneer te schrijven van de **wonderlijke lotgevallen en gebeurtenissen**, die ik op het pad mijns levens gehad heb, waar kennelijk de werken des Heeren en de voorzienigheid Gods in op te merken zijn, als het de Heere behaagt, er ons oog en hart voor te geven, opdat ze in gedachtenis mogen blijven onder mijn navolgend geslacht. Opdat we de daden des Heeren niet zouden vergeten.

Moge de Heere er mij toe bekwamen, dan zal het ook tot verheerlijking van Zijn lieve Naam strekken. Want Hij wordt alleen in Zijn eigen werken verheerlijkt. Het is alles uit Hem, door Hem en tot Hem. En mocht het voor u nog aangenaam zijn, als mijn mond en tong niet meer tot u spreken kan, dat gij mijn letteren nog hebt om daaruit te vernemen de ontmoetingen op mijn afgelegde levensweg. En mocht het u nog tot zegen zijn, en mij nog goed onder het schrijven. Dat zij zo.

Wonderlijke wegen en lotgevallen.

Alleenlijk wacht u, en bewaar uw ziel wel, dat gij niet vergeet de dingen, die uw ogen gezien hebben, en dat zij niet van uw hart wijken, alle de dagen uws levens, en gij zult ze aan uw kinderen en kindskinderen bekend maken.

Deut. 4:9.

Had Israël van de Heere bevel gekregen, om de daden des Heeren te gedenken, en die niet alleen te beschrijven en te bewaren, maar ook ten allen tijde er van te spreken tegen hun kinderen en ze die in te scherpen, om alsoo een diepe indruk te geven in de harten van hun kinderen, om de almacht en de trouw Gods te erkennen, en Zijn wetten te gehoorzamen en te eerbiedigen, zo heeft iedere ouder hier een roeping toe, om hun kinderen alsoo op te voeden, in de vermaning en de vreze des Heeren. En daar ik mij bewust ben, dat de Heere mij dat gebiedt, en dat ik het beloofd heb bij de Doop, toen ik ze aan de Drie-enige God des Verbonds opdroeg en het mijn keuze is, onder beding en kracht van boven: "Ik en mijn huis, wij zullen de Heere dienen", omreden, dat deze begeerte van mijn ziel nog niet vervuld is, gevoel ik mij gedrongen, u nog te vermanen en aan te houden tijdig en ontijdig. Te meer, omdat er een eeuwig wel of een eeuwig wee van afhangt.

En nu ben ik mijzelf bewust, dat nooit genoeg gedaan te hebben, en ook nooit teveel te kunnen doen. Daarom geeft het mij vrijmoedigheid de daden des Heeren ook nog voor mijn kinderen ten onderzoek achter te laten. Mocht het hun ten oorsprong wezen, om Hem te kennen in al hunne wegen, opdat Hij hunne paden recht mocht maken, en nooit buiten de Heere om hun eigen pad te gaan. Opdat gij moogt ondervinden, hoe goed het is, als wij zonder de Heere niet optrekken, maar in alle wegen te vragen:

"Lieve Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal." En dat Hij u moge zijn tot een wolkkolom des daags en een vuurkolom des nachts. Want dan alleen is ons pad veilig, als 's Heeren aangezicht met ons gaat. En al wat wij in 's Heeren kracht doen, daar hebben wij later geen verwijt van. Dat heeft de ondervinding mij meermalen geleerd, en is mij ook klaar gebleken in hetgeen ik nu wil neerschrijven namelijk, dat de Heere een Vader der wezen is, en dat Hij niet te vergeefs gezegd heeft in Zijn Woord: "Immers zal een wees bij Hem ontferming vinden."

Een weeskind aangenomen

Het gebeurde op een dag, toen ik in mijn kamer kwam, dat mijn dochter zat te lezen: "de verovering van de Haarlemmermeer" in de blaadjes, die door Ds. C. J. van Wisselingh werden uitgegeven ten voordele van het daar te bouwen Evangelisatie-lokaal. Mijn man had hierop ingetekend. Toen zei zij: "Moeder, nu moet u eens luisteren, wat een barmhartige mensen er zijn. Ik zal het u eens voorlezen."

Ik zei: "Dat is goed kind." Toen las zij als volgt:

"Tot heden vergunt ons de Heere, ons het lot van een arm en zeer verwaarloosd weesmeisje te mogen aantrekken, doch wellicht wordt hier of daar in de lande nog wel iemand gevonden, die een allerliefst weesmeisje voor Zijn rekening wenst te nemen. Ik zou het gaarne in "Geloof en Liefde" opgenomen zien, omdat zij, zoals nog vele anderen door het "Burgerlijk Armbestuur à f 1,50 per week (behalve klederen) uitbesteed is bij mensen, waar zij liever niet moest wezen." Zie haar levensgeschiedenis.

Op de 13e april 1866 kwam er bij de burgemeester een man, zeggend: "Mijnheer, mijn vrouw is bevallen, ligt nu dood in bed en het kind ligt nog bij haar. Laat de vrouw begraven, en zorg voor het kind." De man is daarop vertrokken, en het is der politie nimmer kunnen gelukken te ontdekken, waarheen hij gegaan is. Na veel gehaspel en geschrijf is bij Koninklijk Besluit van 30 oktober 1867 de gemeente van Haarlemmermeer aansprakelijk gesteld voor het kind. Wie ontfermt zich nu over dit arme weeskind, dat wellicht nimmer de naam haar moeder zal kennen, noch te weten zal komen, of haar vader nog leeft, of zich aan zijn leven heeft vergrepen? Maar hoe zeer dit ongelukkige meisje te beklagen is, nog meer te beklagen is de mens, van wie een van onze vaderlandse dichters zegt:

*"Geen armer wees op aarde zwerft,
Dan die der wezen Vader derft."*

En de dichter laat er op volgen:

*"Der wezen Vader derft hij niet,
Die wezen troost in hun verdriet."*

Dit trof mij zeer diep in het hart. Ik zei tot mijn man: "Och, zo'n arm kind, hadden wij het maar." Mijn man zei: "Zeker, omdat wij er niet genoeg hebben." Ik zei: "O, nee, daarom niet, maar uit medelijden met zulk een verlaten kind. Waar zeven van eten, kan de achtste ook wel van eten." Mijn man zei niets meer, en ik ook niet. Maar toch kon ik dat kind niet kwijtraken uit mijn gedachten. Wat ik ook deed, overal nam ik haar mee. Sliep ik, dan droomde ik van haar, dat ik ze al bij mij had, en een ponnetje voor haar maakte. Ik zag haar toen natuurlijk ook in mijn droom: een klein mager kind met bruine oogjes. O, zei ik dan tot mezelf, wat mag dit toch zijn? Er zijn zoveel arme wezen, waarom toch nu zulk een medelijden met dit ene kind.

Toen kwam mij voor de aandacht, hoe er ten tijde van Eli veel weduwen waren in Israël, en hoe hij tot geen van hen werd gezonden dan naar Sarepta Sidonis, tot een vrouw, die weduwe was. Er waren ook veel melaatsen te dien tijde in Israël, en geen

van haar werd gereinigd dan Naman, de Syriër. Ik stond hier enige tijd bij stil met mijn gedachten, maar begon weer met mijzelf te redeneren, en het voor dwaasheid uit te maken, hier nog langer over te denken, en ik deed, al wat ik kon, om deze gedachten te verdrijven. Maar wat ik ook deed, ik kon niet.

Als ik dacht, dat ik het evenwel zo druk had, en dat ik onbekwaam was, om mijn eigen kinderen in de vreze des Heeren op te voeden, en er zo vele mensen waren, die geen kinderen hebben, en deze veel meer gaven en gelegenheid hadden dan ik. En als het eens was, dat ik zulk een kind nam, en ik had er later spijt van, en ik was dan niet goed voor zo'n schaapje, wat ik dan voor mijn rekening genomen had. Of ik moest er nog eens verdriet van hebben, dat het ondeugend was, enz.

Toen kwam mij voor, dat alle dingen zouden medewerken ten goede voor mij. Ik zei: "Ach, wat mag dit toch zijn. Ach Heere, neem het toch van mij weg, want dit kan toch niets worden. Ik ben onbekwaam. Zend toch maar een ander, Heere. Er zijn zoveel mensen, die bekwamer zijn als ik, zulk een zwak schepsel." Toen was het: "Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht."

Daar stond ik nu weer sprakeloos. Ik ging weer met mijn pak voort, altijd nog maar verlangend, het kwijt te raken. Ik sprak er tegen niemand over, maar zuchtte menigmaal: "Ach Heere, neem het van mij weg", maar tevergeefs. Op een keer was ik er erg verdrietig onder, altijd met die gedachten gekweld te worden. Ik zocht het verborgen, boog mij neer en schreide, zeggend: "Ach Heere, neem het nu toch eens van mij weg, want zo kan ik niet langer leven. Gij zijt toch de Machtige, om mij van die dwaze gedachten te ontslaan", en o hoe krachtig werd ik opgebeurd door deze vraag of het soms niet wezen kon, dat het een werk des Heeren was in mij, dat ik zo heftig bestreed. Dat had een diepe indruk op mijn gemoed. Ik hield op, om alzo met bidden voort te gaan, want mijn hart werd gebogen, om, als het de wil des Heeren was, en de Heere dat kind op mijn hart gebonden had, om dan te volgen. Ik zei: "Nu Heere, dan zal ik mezelf in de weg stellen. Bestuur Gij het dan naar Uw wil."

En toen vatte ik het voornemen op, om te schrijven aan ds. Wisselingh. Het duurde enkele dagen, eer ik een goede gelegenheid had, want ik wilde het voor niemand weten. Toen was het op een keer, dat mijn man niet thuis was. Nu nam ik onder biddend opzien tot de God mijns levens de pen op, en vraagde in mijn brief, of dit kind geplaatst was, of dat het nog te krijgen was, als er soms niemand was, die dat kind hebben wilde, om het (onder beding van kracht en genade van boven) in de vreze des Heeren op te voeden.

Nu had ik de brief klaar, maar nu wist ik het adres niet, doch zichtbaar wonderlijk vond ik hetzelfde. Toen wachtte ik op een gelegenheid, om hem naar de post te brengen, want ging ik hem zelf weg brengen, dan zouden de kinderen vragen, wat ik ging doen, en liet ik het hen doen, dan lazen zij het adres, en dat wilde ik niet. Want ik dacht: krijg ik nu een brief terug, dat dit kind al goed geplaatst is, dan spreek ik er nooit tegen iemand over. Toen kwam er des namiddags een kennis van mij om boter. Ik zei tot haar: "Kom binnen, dan zal ik u een kopje thee geven." Dat deed zij.

Nu was ik met haar alleen binnen. Ik zei: "Wilt gij voor mij een brief op de post doen?"

Zij zei: "Ja wel!"

Toen zei ik: "Maar gij moet hem weghouden en geen mens laten zien, of zelfs het adres laten lezen, hoor?"

"Nu", zei zij, "dat is goed. Ik zal er voor zorgen." En zij ging heen.

Een paar dagen later hoorde ik, dat deze jongedochter plotseling overleden was. Dagelijks wachtte ik antwoord terug, maar tevergeefs. Ik dacht, als mijn brief maar

terechtgekomen is, en als zij hem maar op de post bezorgd heeft. Maar ik kon hier niets van vernemen. En ik dacht: nu ja, is de brief nu verloren geraakt, dan is het ook zeker de weg des Heeren niet. Anders zou Hij er wel voor gezorgd hebben.

Maar na verloop van tijd kreeg ik een schrijven terug. De reden, dat bovengenoemd persoon mij niet eerder geschreven had, was, omdat hij enige dagen bedlegerig geweest was, meldde hij mij, maar het door mij bedoelde kind was nog te krijgen. Niemand had zich haar lot nog aangetrokken. Dus als ik het in de vreze des Heeren wilde opvoeden, dan zou ik een Gode welbehaaglijk werk doen.

Nu, wat te doen? Ach, ik was zo bevreesd, om hierover met mijn man te spreken. En nooit kon ik het uit mijn hart krijgen. Ik deed, wat ik deed en ik durfde er niet zo meer tegen te strijden, gelijk ik eerst gedaan had. O, wat kostte het mij een zuchten en vragen bij dagen en bij nachten. Ik ging er mee te bed, en stond er mee op, en mijn hart was er gedurig onder werkzaam. Helde ik over, om het kind te nemen, dan had ik vrede in mijn gemoed. Maar wilde ik het niet doen, dan werd ik gesloten en benauwd. Toen was het op een morgen, dat ik, wanneer ik des nachts er al weer zo mee werkzaam geweest was, moedeloos er onder werd en zei: "Ach Heere, wist ik nu maar eens zeker, dat het Uw weg is, om mij te gebruiken, om voor dat arm lief weesje te zorgen. Och, had ik er de bewustheid eens van. Schonk U mij er eens geloof voor." "Och, Heere", zei ik, terwijl ik Gods Woord opensloeg, geef mij dan eens een aanwijzing uit Uw Woord." Toen las ik Exodus 4, want dat had ik opengeslagen. Nu, in het voorgaande kapittel leest gij, dat de Heere Mozes verscheen uit het Braambos en hem beval, Zijn volk Israëel uit te voeren uit Egypte. En nu had Mozes hier veel tegen in te brengen. Zij zouden zeggen: 'de Heere is niet verschenen.' En hij was onbekwaam en niet wel ter tale, en wat de Heere ook hem toesprak en beloofde met hem te zijn, hij was nochtans maar onwillig, en zei: "Och Heere, zend toch door de hand desgenen, dien Gij zoudt zenden." O, hier had ik mijn toestand naar het leven getekend. Ik was van mezelf onwillig en onbekwaam, en had menigmaal gezegd: "Och Heere, zend toch maar een ander", ziende op mensen zonder kinderen, meer begaafd en in alles uitnemender dan ik.

Maar o, hoe trof mij toen dat woord: "Toen ontstak de toorn des Heeren over Mozes, en Hij zei: "Is niet Aäron, de Leviet, uw broeder?" Toen zei ik: "Ja, Heere, dat geloof ik, dat Jezus mijn Broeder en Priester is, en ook mijn Voorbidder, en dat Hij machtig is, mij tegemoet te komen in mijn zwakheden en met mij te gaan. En nu schonk de Heere mij geloof, dat Hij mij geroepen had, om voor dat meisje te zorgen, en zo zeker, dat ik zei: "Ja, Heere, als ik mij onttrek, zult Gij mij tegenkomen, en mij bezoeken. Nu Heere, is dat Uw werk, dan zult Gij ook het hart van mijn man buigen zowel als het mijne.

Toen vatte ik het voornemen op, om het hem te vragen, want dat was nu mijn plicht, omdat de Heere hem over mij gesteld had, en ik hem onderdanig moest zijn, maar ach, ik durfde niet. Het liep van de een dag tot de anderen, en ik kon maar niet tot mijn voornemen geraken. Gedurig liet ik de gelegene tijd voorbijgaan. Ik kon het mezelf niet verklaren, dat ik in dezen zo onvrijmoedig en beschroomd was. Ik zuchtte al tot de Heere, dat Hij met mijn mond wezen mocht, om mij de gepaste vrijmoedigheid en woorden te schenken, want ik zei: "Ach Heere, anders komt er niets van."

Toen was het weer op een keer, dat ik alleen in huis was, en dat ik mijn man hoorde komen. Ik boog achter de deur mij neer, en zei: "Ach Heere, geef mij nu toch eens kracht, om met mijn zaak uit te komen, en bestuur Gij zijn hart. Gij neigt toch de harten als waterbeken." Toen zat hij even in huis. Ik gaf hem de brief, welke ik op

mijn schrijven van ds. van Wisselingh ontvangen had. Hij las hem en zei: "Hebt gij die man geschreven?" Ik zei: "Ja!" En vertelde hem de gehele zaak, en de werkzaamheden van mijn gemoed dienaangaande. Hij luisterde met aandacht, en zweeg stil. Maar nu zei ik: "Mag ik nu dit kind hebben, ja of neen." Hij antwoordde nog niets. Ik zei: "Gij moet het mij nu maar beslist zeggen. Wil je het, dan schrijf ik er om, en anders moet ik het afschrijven." Toen zei hij, dat hij het aan mijn keuze overgaf, dat, zo ik het deed, het hem goed was. Hoe kennelijk was het mij, dat de Heere alle harten in Zijn hand heeft.

Toen schreef ik terug aan bovengenoemd persoon, dat ik bereid was, om het kind als het mijn te aanvaarden; of hij er nu voor zorgen wilde, dat het te mijn huize bezorgd werd. O, wat een vrede gevoelde ik nu in mijn gemoed, toen mijn hart volkomen er mede verenigd was. Ik achtte het nu een voorrecht, de hongerigen mijn brood mee te delen en de arme en verlatene in mijn huis te nemen, en de naakte te kleden en te dekken. Ik had niet om klederen of iets dergelijks gevraagd; alleen verzocht ik het rein te mogen ontvangen. De 24 April 1870 kreeg ik een schrijven terug, waarin ik melding kreeg, dat het arme weesje mij zou bezorgd worden, doch dat er altijd nog wel een paar weken zouden verlopen, maar dat het mij dan door een lieve Christen zou gebracht worden.

Maar de ene week na de andere verliep. Ik vernam er niets van, zodat ik niet wist, wat er meer van te denken. Eindelijk vatte ik de pen op en schreef om inlichtingen in deze, en wat de reden mocht zijn, dat ik niets vernam aangaande dat kind.

Nu, ik kreeg antwoord terug, dat er eerst vergadering moest zijn, en dat het Burgerlijk Armbestuur al tot twee keren was opgeroepen, maar dat het niet volledig was opgekomen, en dus geen voortgang had kunnen hebben, en dat ook de ziekte en het sterven van de vrouw van de burgemeester de reden was van de vertraging in deze, doch dat het kind, mij nu na verloop van enige dagen zou thuis gebracht worden.

Weer wachtte ik te vergeefs van week tot week, maar niets vernam ik, en er kwam geen kind. Ik zei tot mij zelve: wat mag toch dit zijn. Ik bracht het gedurig voor de Heere, maar hoe langer het duurde, des te minder wist ik, wat ik ervan moest denken. Eindelijk zei de satan tot mij: nu, waar zijt gij nu met uw geloof en al uw werkzaamheden. Daar komt niets van. Ik raakte in de zeef des satans en de bestrijding klom van dag tot dag. Ten laatste zei hij tot mij: het was alles bedrog. Er zou niets van gebeuren. Het liet mij niet ledig, maar dagelijks zuchtte ik: ach Heere, klaar mij deze zaak eens op, maar het werd mij hoe langer hoe duisterder.

Toen zei de vorst der duisternis tot mij: zie je, dat er niets van komt? Dat het louter inbeelding is met al uw geloof? Maar dit is nog niet erg, dat gij u in deze zaak bedrogen hebt, maar zo zult gij nog bedrogen uitkomen voor de eeuwigheid. Gij meent, dat gij bekeerd zijt, dat de Heere uw schuld heeft betaald, en dat gij met Hem zijt verzoend, maar het is alles bedrog.

O, nu riep ik: "Ach, Heere, ben ik dan nog onbekeerd, bekeer Gij mij, dan zal ik bekeerd zijn. Het is dan toch nog het heden. Ik leef dan toch nog en sta ik dan nog voor eigen rekening, ach Heere, en staat mijn schuld nog open, ach vergeef, vergeef mijn zonden."

Met het kind had ik nu niets meer te doen. Ik had dit nu aan de Heere overgegeven, en geloofde, dat Zijn raad zou bestaan, en daar berustte ik in. Maar ach, mijn zieltoestand, daar kon ik niet van rusten." O", zei ik, "Heere, redt mijn ziel toch voor die eindeloze eeuwigheid": Ik schreide de Heere na, bij dagen en bij nachten. En toen ik zo enige dagen had doorgebracht in een zware zielstrijd, werd ik des morgens wakker met deze woorden: "Want de tijd, om genadig te zijn, de bestemde tijd, is

gekomen." Ik viel voor de Heere neer, en zei: "Ach Heere, ja mocht dat eens waar zijn, dat U mij nog eens genadig mocht zijn", pleitende op Zijn Woord en toezeggingen. En toen kwam mij voor: "De Heere bevestigde naar Zijn Woord." Ik zei: "Och Heere, mocht Gij dat nog eens doen." En toen kwam dit versje in mijn hart uit Psalm 77 vers 5:

*"Zou de Heer' Zijn gunstgenoten,
Dacht ik, dan altijd verstoten?
Niet goedgunstig zijn voortaan?
Nimmer ons meer gadeslaan?
Zouden Zijn beloftenissen,
Verder haar vervulling missen?
Vrucht'loos worden afgewacht,
Van geslachte tot geslacht?"*

Toen verliet ik mijn slaapkamer, en nam de Bijbel, en zocht bovengenoemde teksten op, welke ik terstond vond. Ik zat in diep gepeins, wat hiervan te moeten denken. Ik geloofde enigermate, dat de Heere komen zou, om mij te redden, maar ik gevoelde mij niet gered.

Ik dronk een kopje koffie, en meende aan mijn werk te gaan, maar toen ik alles gereed gezet had, om mijn arbeid te gaan verrichten, kon ik niet. Ik liep naar mijn bidvertrek en boog mijn knieën, en stortte mijn klacht voor de Heere andermaal uit, roepende om uitdelging en vergeving mijner zonden: o, dat ik het weten mocht, dat zij mij waren vergeven, opdat ik, als de dood kwam, van hem niet als een schuldeiser overvallen mocht worden. Toen riep de Heere mij toe: "*Dochter, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven.*" O, dat was mij als een dronk water op een vermoeide ziel, want het was met kracht en geloof gemengd.

O, het was nu een verwonderen en wegzinken in het niet voor de Heere. Het bidden werd nu verwisseld met aanbidden en dankzegging. Ik versmolt in tranen van liefde. Ik stond op en wiste mijn tranen af en zei: "Ach Heere, laat het nu gaan, zo Gij wilt. Het is mij goed. Uw raad zal bestaan in elke weg." En terwijl ik zo stond, sprak de Heere tot mij: "*Want bergen mogen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.*" Ik zei: "O nee, Heere, want Gij zijt getrouw. Gij zult Uw Waarheid nimmer krenken, maar eeuwig Uw verbond gedenken. Bij U is geen verandering, noch schaduw van omkering."

O, wat gevoelde ik mij nu gesterkt en getroost. Ik spoedde mij nu verblijd van hart tot hart aan mijn werk. En wat gebeurde er nu? Toen ik nauwelijks weer aan het weesje dacht, kreeg ik op een morgen een telegram, dat ik op een bepaald uur aan het station moest zijn, om de heer H. af te halen met het pleegkind, de 20en Juli 1870. En toen is dat gebeurd. Ik zorgde, dat ik met een rijtuig aan het station was en ging aan de uitgang staan van het terrein, en keek nu maar, of ik er een heer met een arm kind zag. Eindelijk kwam er een persoon aan met een mager, klein kindje met bruine ogen. Zodra ik hem zag, zei ik: "Mijnheer, waar moet u naar toe?"

Hij zei: "Ja, dat weet ik niet. De naam van de man waar ik wezen moet, is mij ontgaan."

Ik zei: "En wat moet u gaan doen?"

Toen zei hij: "Ik moet er dit kind brengen."

Ik zei: "Dan bent u mijnheer H. uit H."

"Jawel", zei hij. Toen verzocht ik hem met mij mee te gaan.

En ik klom in het rijtuig, en vatte mijn pleegkind aan. Hij klom er ook in, en wij reden weg. Toen vroeg ik hem, hoe het kindje heette. Hij zei: "Ik ben het vergeten." Toen

besloot ik dadelijk, om het *Maria* te noemen. Geve de Heere haar ook om met een Maria aan de voeten van Jezus te zitten en dat goede deel, haar te schenken, dat nooit weggenomen zal worden. Zo toonde de Heere Zich een Waarmaker van Zijn Woord te zijn en hetgeen Hij gesproken had, te bevestigen.

Nu, wij waren allen verblijd met ons kind. De Heere neigde de harten zo kennelijk en zichtbaar, dat het een wonder was, en voor mij was het een versterking in mijn geloof. Het ongeloof werd beschaamd, en de vijand van mijn ziel was in dit opzicht geheel de mond gestopt. Ik moest overal inzien, dat de Heere deze dingen deed, en dat al dat oponthoud maar geweest was tot beproeving van mijn geloof, want dat leert de ondervinding Gods volk, dat wanneer de Heere het geloof schenkt, de beproeving niet achterblijft, en dat het langzaam bewerkt wordt.

Wij waren allen verwonderd over 's Heeren handelingen in deze met zulk een kindje. De hele dag bleef bovengenoemde heer bij ons, en na het kind en mij met de verdere huisgenoten in de gebeden de Heere bevolen te hebben, nam hij afscheid van ons, en vertrok. Nooit heb ik meer taal of tijding van hem gehad, of is er navraag naar ons kind geweest.

Zij was dadelijk aan ons verbonden en noemde ons stamelend vader en moeder. En het was met onze kinderen, alsof het een bloed-eigen zusje geweest ware, en altijd tevreden. Zo is zij opgegroeid, niet beter wetende, of wij waren haar eigen ouders tot haar zestiende jaar toe. Toen is zij door praten van anderen het enigszins gaan beseffen, dat het met haar iets vreemds was, maar het rechte hoe, geloof ik niet, dat zij nog besepte. Wie moet hier des Heeren wondere wegen niet in opmerken?

Moge onze arbeid niet ijdel wezen in de Heere, maar mocht zij nog bekeerd worden. Dan had de Heere in deze mijn wens vervuld en mijn gebed verhoord, als zij nog eens mocht blinken als een parel aan de kroon van mijn Goël en Verlosser, opdat het alles moge strekken tot eer en verheerlijking van Hem, Die zich noemt een Vader der wezen.

Geboorte en zalig sterven van een dochtertje

Nadat de Heere mij met mijn man tezamen gebracht had, en ons door de band des huwelijks verenigd had, [1857] had de Heere onzen echt gezegend met een vijftal kinderen. Toen verliepen er vier jaren, waarin ik geen kind meer kreeg. Hier was ik zeer mede verblijd, hopende en wensende, geen kinderen meer te krijgen, eensdeels ziende op hunne onsterfelijke ziel, waarmede zij geboren worden voor die nimmer eindigende eeuwigheid, en anderdeels, op de zonde, die in onze dagen hand over hand toeneemt. Hoe langer hoe meer toch verzinken wij in diep verderf en ondergang. Hoe nietig en vergankelijk is het broze leven. Het uitnemendste van het tijdelijke leven immers is moeite en verdriet.

Zo zat ik eens in de eenzaamheid op een kamer, waar ik iets wilde halen uit de lade, waar mijn kindergoed in lag. [januari 1870] Toen ik dat kleine goed zag, zei ik: "Och Heere, ik zal het immers toch niet meer nodig hebben? O, ik hoop het ten minste Heere, als het in Uw raad kan bestaan." Toen kwam de vraag tot mijn hart: "*Wel, als Ik u nu eens een kind gaf voor de hemel.*"

Ik zei: "Ja, Heere, dan zou het groot zijn, een schepseltje te telen voor een eindeloos geluk." Ik bleef een poosje stil zitten in diep gepeins. Ik zei: hoe wonderlijk, zulk een overtuiging des harten in deze. Ik kon het hoe er niet van vatten. Na enige overdenking rees ik op, en zette de lade met goed weer weg. Toen ik die inschoof,

kwam de vraag ten tweede maal tot mij: "Als de Heere het nu eens wilde, mij een kind voor de hemel te schenken?" Dit trof mij diep in het hart. Het was mij, of de Heere zei: *nu, wat is uw antwoord?* Toen zei ik in diep gevoel des harten: "Nu, Heere, zie, Uw dienstmaagd geschiede naar Uw Woord. Het is goed Heere, het zou mij een wonder zijn, als Gij mij nog gebruiken zoudt tot dat einde. En de Heere deed mij geloven, dat het naar Zijn Woord geschieden zou. Ik was verslagen over de ontmoeting, zo ongedacht en onverwacht.

Na verloop van tijd deelde ik het mijn man mee, dat de Heere ons nog een kind zou geven, en dat het een zaadje, voor de hemel zou zijn. Ik zei: "Nu, gij zult het zien." Ook deelde ik het aan een paar hartvrienden mede, welke ook vreemd opkeken, en niet veel hierop antwoordden.

En na verloop van ongeveer drie maanden werd ik zwanger. Nooit had ik het zo gemakkelijk gehad in mijn dracht. Altijd was ik vol bezwaren over de onsterfelijke ziel van het kind, dat geboren moest worden, zodat ik dag en nacht soms zuchtende en vragende was, dat de Heere Zich ontfermen mocht over de vrucht mijns buiks, want verschrikkelijk waren mij de gedachten, als ik een kind voort moest brengen voor het eeuwig verderf. O, die gedachten konden mij zo dikwijls terneer drukken, maar nu was ik altijd in deze gerust. Doch nu werd ik vaak aangevallen door de vijand mijner ziel, dat het kind niet welgeschapen zou zijn. Nu moest dit mij weer uitdrijven tot de Heere, om te vragen: och, dat het niet misboren mocht zijn, en een spot voor de wereld.

En toen de tijd naderde, dat ik baren zou, was ik geplaagd met allerlei nare gedachten: dat ik het zo hard zou hebben en of de Heere mij wel helpen zou. Nu was het op zondagmiddag, dat ik mij volgens gewoonte afgezonderd had. Ik boog mijn knieën en al mijn vragen was: och, dat de Heere Zich mijner mocht ontfermen en mijn Redder in de nood mocht zijn.

Toen schonk de Heere mij het geloof, dat Hij mij niet alléén zou laten, maar in alle omstandigheden met mij zijn, en dat de Heere zegt in Zijn Woord: "Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen. Wanneer gij door het vuur zult gaan, gij zult niet verbranden, en de vlammen zullen u niet aansteken."

"O", zei ik, "Heere, nee, daar zult Gij voor zorgen." Ik mocht mij op Hem verlaten en aan Zijn leiding toevertrouwen. Ik zei: "Gij zult nooit Uw volk verlaten. Dat hebt gij door alle tijden heen getoond, ook aan een Daniël in de kuil der leeuwen, en aan de drie jongelingen in de gloeienden oven." O, ik was mezelf kwijt met al mijn zorgen.

Maar even daarna, als ik nog in overdenking zat over de werkzaamheden van mijn gemoed, zei ik: "ach Heere, daar ligt iets achter." O, ik begon te denken dat het een diepe weg voor mij zou zijn." Maar ach Heere", zei ik, "als Gij maar met mij zijt, dan is het goed. *Want het is mijn goed en zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God.*" Ik leefde in vertrouwen voort tot dinsdag.

Toen was ik boven, om enig werk te verrichten. Nu zei de bestrijder mijner ziel: ja, gij zijt nu zo gerust, en gij vleit uzelf zo, dat de Heere met u zal zijn, gelijk als met Daniël en de drie jongelingen in de brandenden oven, maar wie zijt gij, zulk een nieteling. Gij kunt niet in de schaduw staan van zulke Godsmannen. Wat zijt gij bij hen te vergelijken, zoveel als een stofje bij een groten berg. Ik zei: "O ja, Heere, dat is waar. Dat moet ik U hartlijk toestemmen, maar al ben ik een klein, gering kindje in de genade, daarom ben ik toch ook een kind. Gij hebt mij toch ook lief gehad met een eeuwige liefde." En toen zei de Heere tot mij: "De lammeren zal Ik in Mijn schoot

dragen en de zogenden zachtkens leiden." Ik zei: "Nu, Heere, draag mij dan ook maar in Uw armen. Dan ben ik dicht bij U. Laat ik dan maar rusten op Uw liefdeborst." O, wat ging mijn hart nu weer in liefde uit en wat was ik getroost en gesterkt in mijn vertrouwen op Hem. De vrede Gods vervulde mijn ziel.

Nu leed het niet lang, of de Heere schonk mij een lief dochttertje. Het was nu een jaar geleden, dat de Heere mij geloof geschonken had, dat dit kind geboren zou worden. Het was de 20^e januari 1871, toen mijn lieve kind het eerste levenslicht aanschouwde. Terstond na haar geboorte was ik zeer zwak en lusteloos, en eer het avond was, kreeg ik zware benauwdheden en flauwten, zodat ik niet dacht, dat ik de nacht zou doorkomen. Maar de Heere was met mij en gaf mij te geloven, dat ik, *hetzij dat ik leefde, hetzij dat ik stierf, des Heeren was*. En o, dat wonder werd mij onbegrijpelijk groot, ziende op mijn eigen nietigheid en diepe onwaardigheid.

Ik zei: "Ach Heere, hebt Gij over zulk een walgelijk en verfoeilijk schepseltje gedachten des vredes gehad?"

Toen gaf de Heere mij een blik te slaan met het oog des geloofs in die eeuwige vrede raad, en te zien, hoe de Heere God mij gegeven had aan Zijn Zoon, en dat ik een gegevene van de Vader was.

O, dat wegzinken in verwondering en aanbidding, en dat uitroepen in mijn hart: "O, eeuwig wonder, en dat mij, zulk een worm, zulk een made, zulk een nietig stofje." O, dat was mij onbegrijpelijk, dat die grote, majestueuze God mijner gedacht had, en dat die lieve Immanuël, Goël en Verlosser kroon en troon verlaten had, om mij te redden en te trekken uit de macht der duisternis en over te brengen tot Zijn wonderbaar licht.

Het was nu maar de begeerte mijner ziel, om ontbonden te wezen, en met Christus te zijn, achtende dat verreweg het beste, en had geen begeerte, om hersteld te worden. Ik werd van dag tot dag zwakker, en had koorts, zodat ik geheel alleen moest liggen, en geen mens bij mij mocht komen. En spreken kon ik niet van zwakte, tenminste niet met een hoorbare stem. Het daglicht kon ik niet verdragen.

Als ik zo acht dagen gelegen had, werd ik voor het eerst verbed, maar ik moest gedragen worden van het een bed naar het andere. Maar de Heere was in en onder alles met mij. 's Avonds dachten zij niet, dat ik 's morgens nog wezen zou. Toen zei mijn moeder: "Kind, hoe zal het vannacht gaan?" Ik zei: "Wel, goed moeder. De engelen waken met mij." Zij zei: "Ja, maar kind, ik denk, dat je vannacht sterft." "O", zei ik, "dan zullen zij mijn ziel in de hemel dragen, om altoos bij de Heere te zijn."

O, ik wachtte maar, en de Heere was aan mijn zij. Die ondersteunde mij. En toen ik veertien dagen gelegen had, werd ik vragende gemaakt, dat, als het 's Heeren weg nog niet was, mij thuis te halen, dat Hij mij dan nog weer herstellen mocht en van diezelfde tijd af kwam er enige beterschap. Er kwam toen een juffrouw bij mij en die zei: ik moest maar goeden moed houden. Ik kon nog wel weer herstellen. Ik antwoordde haar, dat ik altijd goede moed had, hetzij uitwonende, hetzij inwonende; dat de wil des Heeren maar moest geschieden.

De Heere veranderde mijn ganse leger en troostte mij met het zalige van Zijn nabijheid. Toen was het op een keer, dat de baker tegen mij zei: "Vrouw, u zult nog niet sterven." "Waarom niet", vroeg ik haar, "hoe weet u dat?" "Wel", zei zij, "dat versje komt mij daar zo in 't hart:

*"Hij zal in alle ramp en pijn
Tot mij om uitkomst zuchten;
En ik gestadig bij Hem zijn
In al zijn ongenuchten.*

*'t Gevaar zal Ik hem doen ontvlien,
Zijn levensdagen rekken;
'k Zal hem Mijn eer en heil doen zien,
En nooit Mijn hulp onttrekken."* Psalm 91:8.

"En daarom geloof ik, dat de Heere u sparen zal." Ik hoorde dit met verwondering aan, maar sloeg er niet veel geloof aan en voor mijzelf was ik niets bewust. De Heere verborg het voor mij, maar langzamerhand begon ik te beteren, en kon weer zitten, als mijn bed verschud werd, maar lopen kon ik niet. Zes weken verliepen er, eer ik voor het eerst weer eens in de woonkamer kwam.

En mijn lief kindje groeide zachtjes een beetje op. En toen zij 19 weken oud was, droeg ik haar op aan de Drie-enige Verbondsgod. Altijd was er iets bijzonders in dit kind op te merken. Toen de dominee het gebed voorlas, hetwelk in het formulier voorkomt, deed zij haar kleine handjes samen en als wij baden, deed zij dat ook met de meeste eerbied. Altijd was zij tevreden en zacht van humeur.

O, nooit had ik een kind zo lief gehad als dit kind. Als ik haar in de kamer zat te kleden, dan zei ik tegen haar: "Gelukkig kind, wij zullen tezamen voor de Heere leven." O, ik gevoelde zulk een dubbele band aan dit kind. O, het was mij, of zij mijn steun zou zijn in het huisgezin, om één lijn te trekken, en éne keus te hebben. "Wij zullen des Heeren zijn." Al het verdriet, dat ik had, werd verzoet door de liefde, die ik van dit kind ondervond. Zij had haar vader ook zo lief. Dat trof onze opmerkzaamheid. Als het was, dat ik eens vergat des avonds dat ik haar in haar wiegje legde, om hem eerst haar te laten kussen dan wilde zij niet gaan slapen, maar rees telkens weer op, totdat ik haar op mijn arm nam, en haar vader goede nacht liet kussen.

Nu was het eens op een avond, dat wij tot elkander zeiden: "Ach, als wij zulk een lief kind toch eens moesten missen." O, ik dacht, dat zou niet om door te komen zijn. En wat gebeurde er? Kort daarna kreeg zij kinkhoest en koorts, en na een allergeduldigst lijden van zes weken nam de Heere haar van ons weg. Toen zij stervende was, keek zij steeds met haar oogjes naar boven. Ik was zielsbedroefd, en zei: "Ach Heere, Gij hebt mij beloofd dat dit kind een zaad voor de hemel zou zijn, en daar heb ik nooit aan getwijfeld, maar ach, mocht Gij mijn geloof dan nu eens bevestigen." Toen gaf de Heere mij dit versje

*"Daar zal ons 't goede van Uw woning,
Verzaden reis op reis;
En 't heilig deel, o grote Koning,
Van Uw geducht paleis. Gij,
Gij zult vreselijke dingen,
Ons in gerechtigheid,
Doen horen, en ons blij doen zingen,
Van 't heil, voor ons bereid."* Psalm 66:3.

Toen rees ik op en ging weer over haar ledikantje staan. Toen wierp zij eerst een blik op mij, en stak daarna beide handjes omhoog, met haar beide voorste vingertjes naar boven wijzend. Ik zei: "Ja lief kind, daar zullen wij tezamen de Heere loven. Ik had het gehoopt, hier beneden met u te doen, maar het is voor de hemel bewaard." Toen kwam in mijn hart:

*"Maar blij vooruitzicht, dat mij streelt
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,*

*U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Goddelijk beeld." Psalm 17:8.*

En toen blies zij de laatste adem uit, en steeg ten hemel op, om eeuwig de Heere te loven en te prijzen gelijk Gods Woord getuigt: "Uit de mond der zuigelingen heb Ik Mijn lof toebereid."

Wij waren allen als verpletterd van droefheid. Mijn man barstte uit in groot misbaar. Ik liet hem eens drinken, en vermaande hem, stil te zijn, omdat de Heere het gedaan had. Ik werd op dat ogenblik wonderlijk ondersteund. Ik had in geen vijftien nachten geslapen. Toen raadden zij mij aan te gaan slapen, en ik liet mij raden.

En toen ik pas te bed lag, werd ik zo bedroefd, en zei: "Ach Heere nu sta ik niet weer op, nu blijf ik te bed, want Gij hebt de lust mijner ogen weggenomen." Ik zonk in moedeloosheid weg." O", zei ik, "mijn leven is weg. Niets kan mij meer bekoren op deze aarde." En zo neerliggende, werd ik door de slaap overmeesterd, en sliep in. Toen ik weer ontwaakte, kwam ik tot bezinning, en zei: "Ach Heere, dat mag ik toch niet doen; om nu niets meer te doen. Gij hebt mij toch in dit gezin geplaatst om er voor te zorgen, en mijn beroep waar te nemen."

Toen kwam mij in de gedachte hetgeen. David zei, toen zij hem meldden, dat zijn kind gestorven was: "Het zal tot mij niet weerkeren, maar ik zal tot haar gaan." Nu stond ik op, en kleepte mij aan, en maakte brood voor mij klaar, en at en dronk, en ging weer aan mijn werk. Maar ik was als een verslagene en bedroefde van geest. De volgende morgen, toen ik opgestaan was, liep ik terstond naar het kistje, en was bitter bedroefd. Ik vatte haar lief handje, en zei: "Ach lief kind, o kond je mijn borst nog eens leeg zuigen." Want die deed mij zeer omdat zij vol was. Toen kwam mij voor: "Zij zullen niet meer hongeren noch en zullen niet meer dorsten." Ik zei: "O nee, Heere", en verliet haar weer, altijd innerlijk bedroefd zijnde.

Toen nu de laatste morgen aanbrak, dat ik het stoffelijk overschot in mijn huis had, was het in mijn hart: "Eeuwige blijdschap zal op haar hoofd wezen; wening en zuchten zullen wegvlieden." Zo troostte en ondersteunde mij de Heere, ziende op haar geluk; hoe dat zij allen strijd te boven was, om eeuwig, vrij van zonde, moeite en verdriet, storeloos de Heere te prijzen.

Altijd was ik nog maar peinzende over mijn lief kindje; dan ziende op haar geluk, en dan weer op mijn smartelijk verlies en gemis. O, als ik in de eenzaamheid was, dan sloeg ik dikwijls mijn ogen naar de hemel, zuchtende: och, mocht ik eens een blik slaan in de hemel en zien hoe mijn lief kind nu de palmtak van overwinning draagt, en wat een zaligheid zij smaakt.

Op een avond liep ik nabij de Vischmarkt en sloeg mijn ogen weer naar boven, met de begeerte haar te zien voor de troon, en te zien, en te horen, wat zij genoot. En toen kwam mij met kracht voor *dat het geen oog gezien, en geen oor gehoord had, en dat het in 's mensen hart niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft, dien, die Hem liefhebben*. O, wat een hemels genot doortintelde mijn hart, en wat troostte mij de Heere. Maar ach, zodra ik de kracht van deze vertroosting weer kwijt was, kwam ik weer in opstand.

Ik werd wel eens stil gemaakt, maar was niet los gemaakt van het vlees. En o, dan kon ik het maar niet rijmen of billijken, nog veel minder goedkeuren, dat de Heere mij nu dat lieve kind ontnomen had. O, wat viel ik mezelf tegen in deze weg. Nooit had ik mezelf als zulk een opstandeling en twister tegen de Heere leren kennen als nu. Altijd

had ik gedacht, als de Heere mij een kind ontnam door de dood: o, als ik maar wist, dat de ziel wèl was, dan zou ik dat wel kunnen overgeven, en ach, nu was het net tegenovergesteld.

O, wat was mij dit een bange en benauwde toestand: onvrede met God en Zijn voorzienigheid. Ik riep, maar, de Heere hoorde niet: de toegang tot de troon was meestal gesloten, en de boze hitste mij op tegen 's Heeren handelingen in deze. Ogenblikken van verademing kreeg ik wel, maar dat was kort van duur. Dan kwam ik weer in mijn droefheid terug. Zo heb ik voortgetobd, een jaar lang.

Toen was het op een Zondagmiddag, dat ik mezelf afzonderde, en voor de Heere mijn droeve klachten uitstortte. Ik riep tot de Heere, dat Hij mij troosten en losmaken mocht. Ik wist geen uitweg met mijn ellende, dan tot Hem te gaan, Wiens vertroosting nooit te klein zijn. En de Heere hoorde, en liefde mij los te maken, en gaf mij een hart, om Hem te aanbidden en te danken, dat Hij mijn lief kind van deze lage aarde en uit dit zondig stof tot Zich in die reine en zalige hemel had genomen om eeuwig Hem te loven en te prijzen. Nu had ik geen begeerte meer, om mijn kind terug te hebben, maar wel een verlangen, om tot haar te gaan. O, ik gevoelde mij nu zo gelukkig, dat ik ging zitten zingen het 2e, 3e en 4e vers uit Psalm 95:

*"De Heer' is groot, een heerlijk God,
Een Koning, Die het zaligst lot,
Ver boven alle goón kan schenken;
Het diepst van 's aardrijks ingewand,
Het hoogst gebergt is in Zijn hand;
't Is al gehoorzaam op Zijn wenken.*

*Zijn' is de zee; z' is door Zijn kracht,
Met al het droge voortgebracht.
't Moet alles naar Zijn wetten horen.
Komt, buigen w' ons dan biddend neer;
Komt, laat ons knielen voor de Heer',
Die ons gemaakt heeft, en verkoren.*

*Want Hij is onze God, en wij
Zijn 't volk van Zijn heerschappij,
De schapen, die Zijn hand wil weiden.
Zo gij Zijn stem dan heden hoort,
Geloofst Zijn heil- en troostrijk woord,
Verhardt u niet, maar laat u leiden."*

Zo troostte de Heere mij, en gaf mij vreugdeolie voor treurigheid en het gewaad des lofs voor een benauwden geest en deed mij wegzinken in verwondering, dat ik zulk een nietig mens, nog verwaardigd was, een schepseltje voor de hemel te telen, en zag de belofte vervuld, welke de Heere mij geschonken had, al in vorige dagen, dat ik worstelend was in de gebeden met mijn kroost: *"Ik ben uw God en uws zaads God."*

Moge de Heere geven, dat dit ook in u, mijn lieve kinderen, nog verder vervuld moge worden; dat het ook u gegund en gegeven mocht worden, toegebracht te worden tot de gemeente die zalig zal worden, en gewassen en gereinigd door het bloed des Lams, eenmaal ook zonder verschrikking te verschijnen voor Hem, Die ons heeft liefgehad, opdat ik mocht kunnen zeggen: *"Zie Heere, ik en de kinderen, die Gij mij gegeven*

hebt", om dan eeuwig Hem te loven en te prijzen voor Zijn vrijmachtige liefde en ontferming. Dat zou een eeuwig wonder zijn, als de Heere ons zulke grote dingen mocht schenken. Zegene de Heere u daartoe en ook deze geringe letteren make Hij daartoe dienstbaar. Hij is de machtige. Van Hem zij onze verwachting!

"God zal Zijn waarheid nimmer krenken,

Maar eeuwig Zijn Verbond gedenken.

Zijn Woord wordt altoos trouw volbracht,

Tot in het duizendste geslacht.

't Verbond met Abraham, Zijn vrind,

Bevestigt Hij van kind tot kind."

Overlijden van haar man en terugkeer naar Bleiswijk

Had de Heere mij nu weer getroost en gesterkt, nog waren de beproevingswegen niet ten einde. Weer stond er een smartelijke beker voor mij ingeschonken, die ik naar Gods eeuwige wijsheid ledigen moest. In het najaar van 1875 werd mijn man ongesteld en sukkelend. Zijn gezondheid werd hem benomen en de gehele winter door namen Zijn krachten af. In het voorjaar werd ik zeer verontrust over hem, omdat hij hoe langer hoe minder werd. Ik begon te denken, dat de dood met Zijn ongesteldheid gemoeid was, en hierdoor was ik zeer terneer geslagen.

Alles liep op mij aan: de belangen van zijn onsterfelijke ziel, en dat mijn kinderen zo vroeg hun vader zouden missen, die voor hen als onmisbaar was, dan mijn betrekking waarin ik geplaatst was, die door geen ander kon waargenomen worden; dan de vele moeilijkheden, die ik te wachten had met de boedelscheiding, enz. , zodat het als het ware een stikdonkere nacht was, waar voor mij, kortzichtig en zwak schepsel geen doorzicht in was. Het was:

"Duizend zorgen, duizend doden,

Kwellen mijn angstvallig hart,

Voer mij uit mijn angst en noden."

Altijd verborg ik mijn vreze, die ik vreesde, tot er op zekere dag een vriend bij mij kwam, aan wie ik mijn hart openbaarde, en tegelijk vroeg, of hij eens naar de dokter wilde gaan en vragen, wat deze, volgens zijn praktijk dacht van de ongesteldheid van mijn man, want, dat ik niet zien kon, dat hij iets vooruitging, maar veeleer achteruit.

Nu, hij voldeed aan mijn verzoek, en ging naar de dokter en vroeg hem, wat mijn man scheelde, en wat hij er van dacht. Die antwoordde hem dat zijn ziekte dodelijk was, en dat hij volgens zijn praktijk er aan sterven moest, maar dat hij nog wel drie maanden leven kon. O, hoe verpletterend was deze tijding voor mij. Ik was bitter bedroefd van geest. Ik sprak tegen niemand hiervan, maar liep troosteloos heen. Mijn gemoed was tot boven toe vol, en ik bleef maar in mezelf gekeerd. Ik kon er niet toe komen, om mijn klacht uit te storten aan de voeten des Heeren. Ik gevoelde mij zo gekant tegen deze weg van beproeving. Mijn vlees onderwierp zich niet, maar ik stond met mijn gemoed tegen deze diepe weg van zelfverloochening op.

Toen het nu zondagmiddag was, en de tijd was gekomen, om mij af te zonderen, was het mij, of ik er heen gesleept moest worden. Alles woog mij even zwaar. Het was mij, of de Heere mij niet helpen kon, en of Hij mijn man niet kon genezen. Maar na enige overpeinzing kwam mij in de gedachten, dat er toch voor de Heere niets te wonderlijk is en dat die dokter ook maar een mens was, dat Zijn praktijk falen kon, en toen kreeg ik moed, om mijn klacht in het verborgen voor de Heere uit te storten en

Hem te smeken, dat Hij mijn man wilde sparen en herstellen. Dit ging met innig gevoel des harten en diepe weemoed gepaard.

Na enige tijd aangehouden te hebben in de gebeden, kwam de Heere mij voor: "*Uw Maker is uw man, Heere der heirscharen is Zijn naam.*" O, hier schrikte ik van. Ik zei: "Ach Heere, dat is mijn bede niet, maar dat Gij, als het U believen mag, mijn man voor mij mocht sparen en herstellen." Maar hierop zweeg de Heere. Hij antwoordt niet van Zijn daden. Toen verliet ik bedroefd zijnde, mijn bidplaats, al maar werkende, om deze woorden uit mijn gedachten te verdrijven. Dan zei ik in mezelf: ach, ik heb deze woorden meermalen gelezen in de Bijbel; daarom zijn ze mij ingevallen.

Dan kwam mij onder de aandacht, dat een vriendin van Vlaardingen mij vroeger eens had meegedeeld, hoe zij des nachts eens was wakker geworden met deze woorden: "Uw Maker is uw man, Heere der heirscharen is Zijn naam", en dat zij des morgens tot haar zuster zei: "Ik werd vannacht wakker, en toen was het: "Uw Maker is uw man, Heere, der heirscharen is Zijn naam." Toen zei haar zuster: "Nu, lieve zuster, dan is uw man dood." Deze was een zeeman en uitgevaren, maar ze heeft hem nooit meer teruggezien. Nu dacht ik: daarom is het, dat die woorden mij invielen, maar alle inspanning en moeite, welke ik deed, baatten niets. Overal vervolgden mij deze woorden, en klonk het in mijn oren: "*Uw Maker is uw man, Heere der heirscharen is Zijn naam; de Heilige Israëls is uw Verlosser; Hij zal de God des gansen aardbodems genoemd worden.*"

Nu kon ik het niet langer uithouden, maar viel voor de Heere neer en moest Hem mijn nood klagen, en riep uit: "Ach Heere, wie ben ik toch! Welk een verfoeilijk schepsel, wat een vleesklomp!" O, ik kon mij niet genoeg verfoeien voor de Heere, dat ik mijn man liever had dan de Heere. De Heere gaf mij enigszins een gezicht in Zijn majesteit, heerlijkheid en macht, Zijn liefde en trouw; dat Hij de Schepper was in de natuur en de Herschepper in de genade, en wie Hij was voor Zijn gunstvolk en keurlingen; dat Hij ze in Zijn Zoon aanzag, en beminde als het zwart Zijns oogappels en dat Zijn oog altijd over hen ten goede waakt.

O, ik verloor hier mezelf, en ook mijn man, en had volkomen aan de Heere genoeg. Hij vervulde mijn ganse ziel, zodat er geen ledige plaats over was. Ik gaf mezelf bij vernieuwing aan Hem over, gelovende, dat Hij voor mij zorgen zou, en met mij zou zijn, en alles wat Hij over mij brengen zou, wat Hij over mij bescheiden had.

O, nu kon ik mijn man missen, als het Zijn wil was. Het was goed, wat de Heere deed. Het was nu: "*Hij doe, wat goed is in Zijn ogen.*" Ach, wat een zaligheid, als hij met al Zijn wegen in de Heere berusten en eindigen mag, en geloven, dat er geen haar van zijn hoofd zal vallen, zonder 's Heeren wil en dat alle dingen voor hem mede zullen werken ten goede. Nu was het mijn vragen, dat de Heere mij in en onder alles voor opstand mocht bewaren en mij met onderwerping en stille berusting Hem mocht doen volgen in de weg, waarin Hij mij leidde.

Toen ik nu al deze werkzaamheden van achteren bezag, zei ik tot mezelf: nu is er geen twijfel aan, de Heere zal mijn man wegnemen door de dood, maar ik gevoelde mij nu verenigd met deze weg. *De wille des Heeren geschiede.* Het was nu steeds, of ik in een gehele andere betrekking stond tot mijn man dan vroeger. Ik mocht Hem nu meer hebben als niet hebbende, en als slechts nog voor een korte tijd te leen.

Mijn man bleef tobben van week tot week en van dag tot dag. Nochtans beliefdde het de Heere, Zijn levensdraad te rekken. Telkens werd hij nog eens wat beter, zodat hij zijn beroep nog kon besturen, en mij tot steun was in de opvoeding van mijn kinderen tot in het jaar 1877 in de septembermaand. Toen werd Zijn ongesteldheid weer veel

erger en nam hand over hand toe, zodat ik mij niets dan de dood voor ogen stelde. Maar de Heere spaarde hem nog en hij vertoefde nog tot de 24^e november.

Een maand voor Zijn dood werd ik 's morgens wakker met deze woorden: "Ik zal u leiden op paden, die gij niet geweten hebt en op wegen, die gij niet gekend hebt." Ik zei: "Ach Heere, wat wil dat zeggen? Wat hebt Gij met mij voor?" Ik had geen licht in deze wegen want ik wist ze niet en kende ze niet. Ik moest blindelings volgen, maar ik begreep wel, dat er wat voor mij achter lag. Nu, dit is ook gebleken en blijkt nog elke dag, want *veel rampen zijn des vromen lot, maar uit die allen redt hun God*. Kort voor zijn dood vertroostte de Heere mij nog met deze belofte: "Bergen mogen wijken, en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken." O, daar zag ik alweer vertroosting en bemoediging in aan de een zijde, maar aan de andere zijde de gewisse dood van mijn man.

Een paar avonden voor zijn dood was ik zo benauwd van binnen, dat ik niet mee kon eten. Ik zat maar met mijn hand onder het hoofd. Toen het eten gedaan was, las mijn oudste zoon in de Bijbel, en naar de volgorde Jesaja 54." O", zuchtte ik, "och Heere, mocht er nu nog eens een woordje tot bemoediging voor mij in zijn", toen hij aan het kapittel begon, want alle moed ontzong mij nu ten enenmale.

En toen was het, of het ganse hoofdstuk voor mij was. Het zonk zo in mijn ziel, dat ik werd getroost en gesterkt, in mijn beproevingsweg, dat het mij een wonder was. O, mijn hoop was herleeft, en mijn vertrouwen vernieuwd, zodat ik mij nu weer aan de Heere kon bevelen en toevertrouwen.

Wat Hij ook over mij brengen moest, mijn hoop en verlangen was nu maar, dat de Heere mij blijken mocht geven dat de ziel van mijn man wèl zou zijn voor de eeuwigheid. Maar ach, dat belieft de Heere niet. Mijn man is duister heengegaan, hetwelk mijn ziel smartte tot in het diepste van mijn hart.

Doch de Heere ondersteunde mij, zodat Hij mij nog een mond gaf, om te spreken en mijn kinderen en omstanders te waarschuwen, om nu van dit sterven te leren sterven en deze roepstem nooit te vergeten. De andere dag ging ik naar het kamertje, waarin hij gelegd was, bezag hem nog eens, en boog toen mijn knieën, bitterlijk bedroefd zijnde. "Ach", zei ik, "lieve Heere, wat hebben wij dikwijls tezamen onze knieën gebogen, maar nu kan hij zich niet meer met mij buigen. Maar och, dat ik nu maar weten mocht, of hij zich buigt hierboven voor Uw troon. Och, Heere, openbaar het mij, dan is het wel. Dan zal ik getroost zijn." En toen kwam mij met kracht op mijn hart: *"De verborgene dingen zijn voor de Heere onzen God, maar de geopenbaarde voor ons en onze kinderen."* En de Heere nam het van mij weg, zodat ik hierin berusten mocht, als blind zijnde in deze. Het is bedekt. Er is een gordijn voor geschoven. Nooit heb ik er meer in durven dringen. De Heere maakte het bijzonder, en bewaarde mij voor opstand, waarvoor ik zo bevreesd was, en gaf mij bij ogenblikken te zeggen: *"De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen de naam des Heeren zij geloofd."*

Verder liet de Heere zich aan mij, diep onwaardige, niet onbetuigd, maar was mijn hulp in al mijn zielsverdriet, want vele moeilijkheden waren mijn deel, zodat ik wel eens moedeloze dagen doorbracht. Echter liet de Heere mij niet alleen, maar was in alle benauwdheid met mij benauwd, en liet het water der beproeving wel eens tot de lippen komen, maar mocht ook steeds ondervinden:

*"U zullen als op Mozes' beê,
Wanneer uw pad loopt door de zee,*

Geen golven overstromen."

Na nu een winter van vele en velerlei teleurstellingen doorgebracht te hebben, was ik in mei 1878 van de woning afgegaan, en stil gaan leven. Gedurig welde er een begeerte in mij op, om weer naar mijn geboorteplaats terug te keren, waaraan ik, zolang mijn man leefde nooit gedacht had. Maar dit onderdrukte ik zoveel ik kon, uit dien hoofde, dat ik vreesde, uit de weg te lopen, daar ik hier door de Heere gebracht was, en de Heere altijd zo goed voor mij had gezorgd, zodat, als de Heere mij afvroeg: "Heeft u ook iets ontbroken?" Ik moest antwoorden: "Nee, Heere."

Maar niettegenstaande dit alles werd de begeerte al gedurig sterker, om terug te gaan, zodat het mij werk begon te verschaffen in het verborgen. Want ik zat tussen twee vuren; ik wilde gaarne, maar was bang, om zonder de Heere op te trekken, want Die kon ik niet missen. Zijn gunst had meer waarde voor mij dan alles wat de wereld heeft en geeft.

Dit duurde zo voort tot in het najaar. Toen ging ik een week bij mijn ouders aldaar logeren. Nu dacht ik dikwijls: zou ik hier nog weer komen wonen, maar ik sprak hier niet over. Toen ik nu echter een dag of vier bij mijn moeder geweest was, zei moeder tegen me: "Ik wenste wel, dat je maar weer hier kwam wonen." Ik zag verwonderd op, en zei: "Ja, dat zou ik gaarne willen, doch als het Gods weg maar is."

Zij zei: "Nu, denk er over, en zeg mij dan, eer je weer vertrekt, je besluit."

Ik zweeg hierop en dacht: dat is wonderlijk, dat de weg geopend wordt, om mijn stille begeerte uit te spreken. Ik peinsde hier veel biddend over. Toen was het de laatste dag vóór mijn vertrek. Ik liep alleen in het land, en zei: "Ach Heere wat voor bescheid moet ik morgen aan mijn moeder brengen." Ik overwoog ernstig, en zei: "Ach neen, Heere, ik kan niet besluiten. Ik moet er eerst meer licht van U over hebben", want de gedachte, om op te trekken zonder de Heere, hield mij terug, en dan gevoelde ik mezelf ook nog weer te veel gehecht aan mijn tegenwoordige woonplaats om haar te verlaten. Maar toen de dag daar was, dat ik weer naar huis zou gaan, vroeg moeder of ik al besloten had.

Ik zei: "Ach neen, moeder, dat kan ik nog zo gauw niet. Ik heb er haast 22 jaar gewoond, en zoveel beleefd en ondervonden, en ik ben er zo bang voor, om zonder de Heere hier te komen. Ik zal het, als de Heere mij los maakt, en ik mag geloven, dat het Gods wil is, u wel schrijven."

Toen ik teruggekeerd was in mijn huisje, en enige dagen thuis was, kwam een vrouw, die vroeger 10 jaar in dit huisje gewoond had, mij vragen, of zij, als ik soms weer uit dit huis ging, het dan huren kon. Hier zag ik weer verwonderd op. Ik zei: "Ja, als ik er uitga, maar dat weet ik niet, of dat wel ooit gebeuren zal." Nu dacht ik weken achtereen hier biddend over na, eer ik tot helderheid in deze zaak kwam, en ziet men niet zelden, dat Gods wegen door de diepten liggen. Zo was het ook in deze het geval. Het geschiedde op een avond, dat ik een zeer smartelijke zaak moest ondervinden (die ik liefst, omdat de liefde menige zonde bedekt in degenen, die hij in zijn hart liefheeft, niet noem). Toen ik nu in de eenzaamheid gekomen was, stortte ik mijn klacht uit voor de Heere, en zei: "Nu Heere, deze zaak maakt mij nu hier geheel los. Als ik nu

maar weten mag, dat Uw aangezicht mede gaat met mij, dan trek ik op naar mijn vroegere woonplaats." Toen kwam de Heere mij voor met deze woorden:

*"De Heere, 't zij ge in of uit moogt gaan,
En waar ge u heen moogt spoeden,
Zal eeuwig u behoeden."*

Toen zei ik: "Ach ja, lieve Heere, U bent overal, dus ook dáár." Ik schreef nu de volgende dag aan mijn ouders, dat ik besloten was, om van hier af te gaan, en of vader naar een huisje wilde uitzien. Ik durfde mij nu in de weg te stellen, om te zien, wat verder de weg des Heeren zijn mocht. En na veel strijd en moeilijkheid, en vele werkzaamheden van mijn ziel met God, heeft de Heere op een wonderlijke wijze de weg geopend, en kennelijke uitredingen en blijken van 's Heeren gunst heb ik in deze mogen ondervinden. Ik kon het in deze niet zonder de Heere stellen. Als de Heere mij afvroeg: "Zou Mijn aangezicht mede moeten gaan, om u gerust te stellen", zei ik: "Ja Heere, met minder kan ik het niet stellen."

Nu, de Heere heeft Zich in deze niet tevergeefs laten zoeken, maar heeft mij veel van Zijn liefde en trouw doen ondervinden. *Zijn naam zij geprezen!*

DE GEESTELIJKE PELGRIM.

*"Ik ben een vreemdeling op de aarde, verberg Uw gebeden voor mij niet."
Psalm 119:9. Wijze: De tien geboden des Heeren.*

*Hoe zucht een pelgrim in dit leven,
Gelijk een balling in 't vreemde land,
Die uit zijn vaderland verdreven,
Vast dolen gaat door bos en zand.*

*Hij zag de dag zo dikmaals klaren,
En telt zo menig' avondstond,
Ja noemt een hele rij van jaren,
Dat hij zich onderweg bevond.*

*Ach, denkt hij, hoe lang zal 't nog duren,
Dat ik mijns Vaders aangezicht,
Na zoveel doorgezuchte uren
Aanschouwen mag in 't eeuwig licht?*

*"Ach Vader, vriendelijk, boven mate,
Verliet een moeder ook haar kind,
Nog zult Gij 't wormpje niet verlaten,
Dat zich op aard in 't stof bevindt.*

*Al moet het nu ellendig bukken,
En zuchten onder vreemde macht,
Die het zo deerlijk zoekt te drukken,
Gij slaat het echter gâ en acht.*

*En zult het al zijn kwaad onttrekken,
Gelijk de zoete zonneschijn
Een sierlijk bloempje weet te wekken
Uit mist en stank, en stelt het rein.*

*En klaar met schone geur en verven,
In weerwil van de gure lucht.
Zo groeit het leven uit het sterven;
Zo geeft de dood een schone vrucht."*

*"O, pelgrim! troost u onderwegen,
Al schijnt gij nog zo ver van huis.
Het is zo ver niet eens gelegen,
Aan 't eindje volgt de rust voor 't kruis."*

*Hoe zullen wij ons eens verheugen,
Als wij in 't zalig Vaderland,
Daar ons geen vijand raken meugen,
Als lieve broeders, hand aan hand,*

*Gaan wandelen door de Engelenkoren,
En spreken van de pelgrimsreis,
En wat ons God daar heeft beschoren,
Zijn groten Naam tot lof en prijs.*

*Dan zal het ons daar niet berouwen,
Dat wij hier voor een korten tijd
De ijdelheid niet wilden trouwen,
De haast vergane ijdelheid.*

*Weg wereld, met uw ijdel wezen,
Gij zijt ons pelgrims veel te min;
Hoe schoon gij ons wordt aangeprezen,
Wij zetten u uit onzen zin.*

*Daar is er Een, Dien wij beminnen,
En Die beminnenswaardig is,
Die speelt ons altijd in de zinnen,
Zijn trouw en lief d' is ons gewis.*

*Hij zal Zijn minnaars niet begeven,
Gelijk als gij, o wereld, doet,
Die haar in 't eindje van hun leven,
Verlaat, en schopt ze met de voet.*

*Maar Hij, die ons het hart doorgriefde,
Zal ons, na 't uurtje van de dood,
Eerst recht omhelzen met Zijn liefde,
En zetten zacht in Zijnen schoot.*

*Hierop zo willen wij het wagen,
En doen de pelgrimage voort,
En ons onderweg zo gedragen,
Als vreemde gasten toebehoort.*

*Niets moet ons op die weg bekoren,
Van schonen schijn of vleierij
Men sluit zijn ogen en zijn oren,
Men gaat het al maar recht voorbij.*

*En of ons langs die vreemde wegen
Veel strijd en tegenheid ontmoet,
Daar is zoveel niet aan gelegen,
Na 't bitter proeft men best het zoet.*

*O eeuwig Zoet, waar wij op hopen,
Gij zijt het duizendmaal wel waard,
Dat wij het al om U verkopen,
Ach Vaderland, zo schoon van aard.*

*Hoe zal uw morgenstond opdagen,
In 's pelgrims nieuw ontloken oog!
Dan denkt men om geen regenvlagen,
Noch storm, die boven overtoog.*

*Al moet men hier een weinig strijden,
En sukkelen in 't vreemde land.
De zaal'ge hoop kan ons verblijden,
En 't schuiven alles aan een kant.*

*O, zonneschijn van Godes herte
Wanneer gij aanbreekt in 't gezicht,
Hoe balsemt gij des pelgrims smerte,
En al 't geleden leed is licht.*

*Een handvol levens met verlangen,
Met "ach!" en zuchten doorgebracht,
Te wiss'len en daarvoor 't ontvangen
Een eeuwig goed, wel hem, die 't acht.*

*Hoe menig is er al in vrede,
En rust zo lieflijk en zo zacht,
Die dezen weg ook heeft betreden,
En ons in 't Vaderland verwacht.*

*Hoe lieflijk zal de welkomst wezen,
Van lieve broeders onder een
Hoe lieflijk schoon, en uitgelezen
d' Onthalingen ! en al hetgeen,*

*Wat aangenaam wordt uitgesproken,
Wanneer het broederlijke hart
Door 't heilig liefdevuur ontstoken,
Tot een fontein van vrede wordt.*

*Bij spreken zal het nog niet blijven,
De lofzang wil ten boezem uit,
Om op een schone maat te drijven
Met onuitsprekelijk geluid.*

*Hoe zoet zal 't woordje Jezus tonen,
Door 't lof van hoogst verliefd gemoed.
Och Jezus! Bloem van al het schone,
Och Jezus! Bron van alle zoet.*

*O wereld! weg met al uw weelde;
Gij werd te klein bij eeuwig groot;
Wat zou men veel van draf verbeelden,
Daar God de ziel ter bruiloft noodt.*

*Een bruiloft, rijk'lijk overgoten
Met onnadenk'lijk goed en zoet,
Bij duizenden van speelgenoten,
Daar elk de ander blij ontmoet.*

*Daar elk zich in des and'ren deugden,
En schone gaven hoog verblijdt;
Waar een fontein van volle vreugde
Gedurig welt in d' eeuwigheid.*

*Daarom, o ! pelgrim op deez' aarde,
Wees maar geduldig, sterk uw moed.
Het grote goed is hoog van waarde,
Waar gij de pelgrimsreis om doet.*

*Het zal zoolang niet eens meer duren,
Uw weg kort al gedurig af,
Door 't snel verlopen van de uren,
Totdat de vleesklomp valt in 't graf.*

*Dan is de ziel de kooi ontvlogen,
Die haar onthield de vrije lucht,
En jaren lang heeft neergebogen;
Waarin zij veelmaals heeft gezocht.*

*Weg oude huid! men zal niet treuren
Om uw verlies en zware band;
Wat beters mag de ziel gebeuren
In 't allerbeste Vaderland.*

*Wel pelgrim, troost u onderwegen,
Al schijnt gij nog zo wijd van huis,
Het is zo ver niet eens gelegen,
Aan 't eindje volgt de rust voor 't kruis.*

*Dan valt gij in een volle zegen
Uit al dit wereldse gedruis,
Door 't bloed van Jezus ons verkregen
Bij uwen Vader eeuwig thuis.*

N. N.

EEN PELGRIMSSTAF OP WEG NAAR HET VADERLIJK HUIS.

*Wat God doet, is Zijn welbehagen,
Mijn Christen, niet om u te plagen.
Hij is, 't, die u van 't kwaad verlost.
Zijn doen is waarlijk wijsheid, liefde.*

*Uw armoe is het, die Hem grieve,
Daarom heeft Hij uw vloek getorst.*

*Is voor uw Vader iets verborgen?
Zou Hij niet voor uw welzijn zorgen,
Al schijnt uw lot hier tegenspoed?
Wat is 't, mijn ziel, wat doet u klagen?
Maak uw Vader 't alle dagen.
Niet met uw lot tot hiertoe goed?*

*Waarom mijn ziel zoudt gij dan treuren?
Kan u op aard wel iets gebeuren,
Hetgeen uws Vaders oog niet ziet?
Laat af mijn ziel van 't murmureren,
Laat uw Vader slechts regeren;
't Is heilig al wat Hij gebiedt.*

*O, wil door het geloof u sterken;
Gods raad gaat over al Zijn werken,
Hij is de Koning van 't heelal.
Hij neigt, (en wie zal tegenspreken?)
Des konings hart als waterbeken,
En 't treurig hart tot vreugdgeschal.*

*Laat uw Vader maar regeren,
Die zal het al ten beste keren,
Als is 't voor u een donkere nacht.
Hij kan zelfs boven bidden, denken,
Aan u al uw begeerten schenken,
Ook dan, als gij het minst verwacht.
Is 't u soms bang uw pad te lopen,*

*Wil steeds op uwen Heiland hopen,
O ziel! uw oudste Broeder leeft.
Al bruist de wereldzee met golven,
Zoek gij slechts stil het Lam te volgen,
Let op, wat wenken Het u geeft.
Och ziel, gij moest voor God u schamen,
Wilt gij uw weg en lot beramen,
Dan zijt gij twistend in uw stand.*

*Het oog op God in al uw wegen,
O ziel, dan staat gij nooit verlegen
Uw Borg zit aan Gods rechterhand.
Uw Vader wil u hier kastijden,
Maar 't moet u strekken tot verblijden,
Daardoor ontvangt gij meer geduld.
En daartoe geeft Hij moed en krachten,
Om stil op Zijn hulp te wachten,
Totdat Hij Zijnen raad vervult.*

EEN HARPTOON.

*Gedachten of gebeden: wat eerder gedaan;
Tot beide is stoffe gegeven:
Zegt, zien we op 't afgelegd eind onzer baan
Niet talloze tekenen opgericht staan,
Waar w' Eben-Haëzer op schreven?*

*Maar ook: zoveel smart, die de schedel ons boog,
Zoveel, dat ons angstig deed klagen.
Wat distels omlaag, wat stormen omhoog;
Wat vreze in de ziel, wat tranen in 't oog,
Wat wonde in 't hart geslagen.*

*O bid dan, ja bid, want hoog is de nood,
Bij zoveel gevaren te midden
Van ramp en verleiding, en zonde en dood,
Maar Hem, die de toegang tot God u ontsloot,
Hem dank' uw hart, dat ge moogt bidden.*

*Want bidden, 't is zalig, 't is nameloos zoet;
't Geeft adem aan geestelijk leven.
't Stort helende balsem in 't hart dat bloedt,
Geeft wieken aan 't bang en verslagen gemoed,
Om hoopvol naar boven te zweven.*

*Maar rijz' ook gedurig uw dankzegging op,
Godlof, 't kan zo dikmaals gebeuren.
Uw hart zij gelijk aan d' ontluikenden knop,
Die 't lavende vocht van een enkelen drop
Betaalt met haar liefelijke geuren.*

*In bidden en danken zij immer uw lust,
't Ga steeds in uw leven tezamen.
En wenkt u de vinger des doods dan ter rust,
Dan spreekt gij, de liefde van God u bewust,
Gelovig en jubelend: "Amen."*

*En dan, o dan zingt gij in zaliger sfeer
Met schone, harmonische klanken,
Tot lof van de Vader, en Christus ter eer;
Dan bidt ge om zegen of redding niet meer;
Dan zult ge in eeuwigheid danken.*

BRIEVEN

Van Plonia Biemond aan Elisabeth Jacoba Zeeuw-Borst

Bleiswijk, 1 april 1880

Geliefde Koosje,

Daar ik door Maartje de groeten van u gehad heb, met het verzoek of ik u nog eens een lettertje schrijven zou, meld ik met dezen, dat ik de hele winter goed gezond geweest ben. Maar de laatste acht dagen ben ik niets goed, ik heb een zware kou gevat en die zit erg vast op mijn borst. Ik heb het bij ogenblikken erg benauwd en deze nacht had ik het zo kwaad, dat ik dacht: mijn einde kon wel eens dichtbij zijn.

Ik zal misschien wel voor het laatst te Schiedam geweest zijn en dacht nog aan de genoegens, die je mij gedaan hebt, waar ik je altijd nog dankbaar voor blijf. Ik vatte het vaste voornemen op om vandaag te schrijven, voor ik het soms niet meer doen kon, als ik eens minder werd.

Johan en Jacob zijn goed gezond. Marie heeft erg gesukkeld, maar nu gaat het nogal. Zij doet alles wat ze kan en past mij goed op, maar Jacob doet al wat hij kan om mij het leven bitter te maken en om mij in het graf te helpen.

Och Koosje, wat valt het mij toch smartelijk, als je van je eigen kinderen zoveel moet verdragen en verduren. Het is de goede God alleen bekend, hoe zwaar zo'n een beproeving valt. Die is het ook alleen, Die mij nog ondersteunt, anders was ik al lang in mijn druk vergaan.

Jacob heeft nadat hij in Schiedam geweest is, geen slag meer willen werken, zodat ik mijn tuin voor een groot gedeelte verhuurd heb en wat ik op de werf verder nog te doen heb, moet ik nog door anderen laten doen. Hij doet nu niets dan eten, slapen en mij plagen en lopen te pierewaaien, van de morgen tot de avond, de ene dag na de andere dag. Ach, wanneer zal er toch eens een eind aan komen. Ik verlang dikwijls dat de Heere mij toch maar Thuis zal halen, om maar van mijn verdriet ontdaan te wezen.

Het is zo jammer, ik woon hier zo lief en dicht bij mijn ouders. Het begint nu met het voorjaar hier al zo mooi te worden, het groent zo lief en de boompjes lopen al weer uit en staan vol knopjes. Maar alle genoegens die ik nu kon hebben worden mij zodoende ontnomen. Als ik nu geen hoger goed had leren kennen, dan van dit leven, dan zou een mens moedeloos worden, maar daar zorgt de Heere nu voor. Want moet ik hier met Jezus veel lijden, eenmaal zal ik ook met Hem verheerlijkt worden. Ja dan zal God Zelf alle tranen van mijn ogen afwissen en wenen en treuren zullen wegvlieden en eeuwige blijdschap zal op mijn hoofd wezen.

O Koosje, ik zal je wel vooruit gaan, denk ik, maar och, dat ik je dan ook maar wachten kon en dat wij samen de Heere nog eens mochten loven en prijzen. Daartoe schenke Hij Zijn Heilige Geest, opdat Die je bekeren en voor- en toebereide voor die ras naderende en nimmer eindigende eeuwigheid.

Nu lieve Koosje, ik moet eindigen met de pen, maar niet met het hart. De Heere storte over u uit een ruime maat van geestelijke en tijdelijke zegeningen. Ook over uw man en kinderen.

Als de Heere mijn leven nog spaart, hoop ik dat je nog eens over zult komen en dat je dan mijn naaister ook eens mee zult brengen. Wees zo goed en stuur mij een lettertje van je hand terug, dat zou aangenaam voor mij zijn.

Groet alle bekenden en verder hartelijk gegroet van uw liefhebbende tante,

P. Hogenboezem-Biamond

Bleiswijk, 1 april 1886

Geliefde Koosje.

Volgens afspraak met Marie schrijf ik je een briefje. Door 's Heeren goedheid ben ik nu weer redelijk wel en met goed weer kan ik weer eens buiten lopen. Zondag ben ik naar de kerk geweest. Ik had weer een week of vier binnenkoorts gehad. Als ik kou vat, dan heb ik daar altijd last van. Ik blijf altijd nog maar zwak, maar als ik terugdenk hoe gering ik al geweest ben, dan mag ik volstrekt niet klagen. Wie had vier jaar geleden kunnen denken dat ik nog zo lang gespaard zou blijven.

Maar de Heere zegt in Zijn woord: Mijn wegen zijn niet uw wegen en Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten. Zo moet een ieder hier Gods raad uitdienen. Gelukkig die hier voor- en toebereid mag worden voor de eeuwigheid. Want het is nu het heden der genade en als de dood komt, is het te laat. O, dat we bijtijds mochten leren bedenken wat tot onze vrede dient.

Ach lieve Koos, mocht ik dat nog eens van je vernemen, wat zou ik daar blij mee zijn. En wat een onwaardeerbaar geluk zou dat voor je zijn. O, dat is een schat, die nooit vergaat, die meegaat over dood en graf. Wat is toch het leven buiten God; het uitnemendste is moeite en verdriet en het wordt snel afgesneden. Het gaat als een schaduw voorbij; en dat wij daarom onze dagen mogen leren tellen en een wijs hart bekomen. Dat de Heere u die genade mocht schenken om wedergeboren te worden, door de kracht des Heiligen Geestes, want zonder die zal niemand in het Koninkrijk Gods ingaan. Moeten we hier elkaar missen, dan zullen we toch eeuwig samen zijn in het nieuwe Jeruzalem daarboven, om dan de Heere eeuwig te loven en te prijzen.

Mocht de Heere nog eens geven dat wij daartoe verwaardigd mochten worden, wat zou dat groot zijn, dan zouden we altijd bij elkaar zijn, zonder te scheiden meer.

Nu, dat de Heere u veel op verborgen plaatsen op de knieën mag brengen en mag leren om Hem om genade te smeken. Hij roept: Komt herwaarts tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven. O, dat de zonden je van hart leed mochten zijn en die aan 's Heilands voeten mag leren betreuren. De zonde en onze diepe ellende zal betreurd moeten worden. Gelukkig die ze in dit leven mag leren betreuren, anders zullen ze eeuwig betreurd moeten worden. In de dienst van God is zo een zalige liefdedienst, daar is zoveel vrede en genot in te smaken.

Ach Koosje, als ik dat geluk niet had, de Heere tot mijn Hulp en Sterkte, dan was ik al lang in mijn druk vergaan. Met de Heere kan ik overal door, Hij is mijn Maker en mijn Man. Al is het niet altijd een weg met rozen bezaaid, ik wacht toch op het heil mij toegezeit. Het is hier het land der ruste niet, maar er blijft toch een rust over voor het volk van God. Daar hoop ik ook in te delen en daar smaak ik hier de beginselen al van, van die eeuwige vreugde, en dat vooruitzicht verheugt mij hier al in mijn druk. Dan kan ik soms wel eens zingen van Gods goedertierenheid.

O, mocht mijn kinderen dat geluk ook nog eens ten deel vallen. Helaas is er nog maar één die dit zoekt. Die gelukkige is Plonia, want dat mag ik van haar geloven, Koosje. Zij is zó veranderd en dat is zo'n blijdschap voor mij. Ze is pas weer bevallen en heeft nu al vijf kinderen en een meisje van drie jaar dood. Ik geloof dat dit voor haar het middel geweest is, dat ze om genade heeft leren smeken en om bekering en vergeving van zonden. Dat roepen heeft God verhoord en zo toont de Heere dat Zijn Naam Ontfermer is en een Hoorder der gebeden.

Wat is het een geluk als de beproevingen aan het hart geheiligd mogen worden, maar wat een verschrikkelijk oordeel als wij onder alle beproevingen verharden en maar dezelfde blijven. Voor elke roepstem en vermaning doof te zijn, dat zal het oordeel nog verzwaren. Leerden wij dit recht beseffen.

Nu Koosje, ik zal maar weer eindigen en hoop dat deze woorden je in goede welstand mogen bereiken. Je bent vriendelijk bedankt voor die lekkere koekjes. Als je kunt, moet je mij nog eens opzoeken. Als je kinderen zin hebben om te komen, dan kan dit met alle genoegen. Schrijf dit mij maar, dan zal Marie ze wel afhalen. De omnibus rijdt driemaal op een dag van Hillegersberg naar Bleiswijk. Om 9 uur, om 1 uur en om 5 uur 's avonds.

Nu, ik wacht op haar. De groeten aan uw moeder Zeeuw en aan uw man en kinderen. Marie groet je en ook ik, mij noemend uw liefhebbende moei,

P. Hogenboezem Biemond

Bleiswijk, 1 januari 1889

Geliefde nicht.

Aan de morgen van de eerste dag van het jaar voel ik mij gedrongen om u des Heeren beste zegen toe te wensen. Dat de Heere over uzelf en uw huis uitstorte de Geest der genade en der gebeden, om die onberouwelijke keuze te doen met Jozua: *Mij aangaande, ik en mijn huis, wij zullen de Heere dienen*, want dat is het grootste geluk dat er bestaat. Aardse zegeningen, hoe groot ze ook mogen zijn, als de dood komt moeten wij alles, alles achterlaten. Zelfs onze liefste betrekkingen. Maar die de Heere tot zijn deel heeft, heeft een schat die meegaat over dood en graf.

O lieve Koosje, dat de Heere u geve die Parel te zoeken van grote waarde. Want dan zijn we eerst gelukkig, als die lieve Heere Jezus onze Borg en Zaligmaker geworden is. De Heere schenke u ontdekkend licht en genade om uzelf te leren kennen als een arm verloren zondares. Hij geve u steeds in het verborgen je knieën te buigen en Hem aan te lopen als een waterstroom. Dat u een ware behoefte mocht gevoelen aan die lieve Heiland, om door Hem gered en gezaligd te worden. Hij is gekomen om te zoeken en zalig te maken wat verloren is. Dat we recht leerden geloven, dat, als we buiten Christus sterven, de deur van de hemel voor ons zal gesloten zijn. Maar, lieve nicht, het is nu nog het heden, de dag der zaligheid. Nog roept de Heere ons toe: *Wendt u naar Mij toe en wordt behouden, want Ik ben God en niemand meer; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.*

O, kon ik je bewegen om de zonde en de wereld vaarwel te zeggen en de zalige liefdedienst van Koning Jezus te kiezen, het zou de gelukkigste dag van heel je leven zijn. Als het de Heere beliefdde om u te weerbaren door Zijn Heilige Geest.

Ach Koosje, als ik dat voorrecht niet had, dan was ik al lang in mijn druk vergaan, want het leven is vol moeilijkheden en verdriet. Als de Heere mijn Toevlucht niet was en als Hij mij niet ondersteunde, dan was de wereld voor mij dikwijls te eng.

U hebt zeker ook wel gehoord dat mijn lieve Pieter in Amerika is. Ach, het is toch zover weg, het zal zo'n wonder zijn als ik hem nog eens zien zal. En dan, o dat is het ergste, nog onbekeerd. Dat kost mij wat tranen en gebeden in slapeloze uren. U weet ook wel hoeveel ik altijd van mijn kinderen gehouden heb, met welke zorg en liefde ik ze opgekweekt heb, ze liggen zo na aan mijn hart. Je hebt zelf ook kinderen en er klopt een moederhart in ons binnenste; dan hoeven wij, moeders, elkaar dit niet te vertellen.

Plonia is ook weer bevallen en kort na de bevalling is ze bijna gestorven. Er waren geen andere gedachten, dan dat het leven er zo uit zou gaan. Maar gelukkig heeft de Heere ze gespaard en weer opgericht. Gisteren moest ze haar kindje laten dopen. Ze heeft er nu zeven en de oudste is 8 jaar. Wat een geluk voor die arme kindertjes dat ze hun moeder hebben mogen houden. Wat zal ik de Heere vergelden voor deze weldaad?

Maartje is ook bevallen van een lief meisje, alles is heel goed. Ze heeft nu ook al twee zoons en een dochtertje.

Vader en moeder blijven gelukkig lang gespaard, maar ze krijgen veel ouderdomsgebreken. Moeder tobt met reumatiek en zenuwen en vader hoest nogal veel. Ik ben zelf ook weer aan huis gebonden, ik heb veel gehoest en opgebracht. Al de weerwaardigheden blijven ook niet in mijn kleren zitten, die krenken mijn leven.

Met Marie gaat het deze winter nogal. Met heel mooi weer loopt ze wel eens buiten. De twee laatste winters is ze de hele winter op bed geweest en het is een wonder dat ze nog gespaard is. O, mocht ze weer gezond worden, zodat wij het samen weer konden doen, dat zou zo aangenaam voor ons zijn.

Nu, ik hoop dat je deze brief in gezondheid mag ontvangen. Groet uw man en kinderen, uw moeder en zussen Anna en Jaantje. Ik denk er nog wel eens aan, met welk genoegen we daar de vorige zomer geweest zijn. Nu, de Heere spare jullie, Hij behoede en beware je voor alle rampen en onheil. Als je kunt, schrijf mij dan eens terug? De hartelijkste groeten van uw liefhebbende tante,

P. Hoogenboezem

Rotterdam, 6 december 1892

Hartlijk geliefde nicht Koosje,

Reeds meermalen is het in mijn hart aan uw verzoek om te schrijven, te voldoen. Maar omdat ik het voornemen had om nog een borstrokje voor je te breien en ik daar zo gauw niet aan kon komen, is het altijd nog ongedaan gebleven. Maar nu zend ik je hierbij toch gelijk een borstrokje. Ik weet wel dat gij daar geen behoefte aan hebt, maar het is zomaar voor een aardigheidje en tot aandenken.

Verder meld ik U, dat ik door 's Heeren goedheid gezond ben, maar erg vatbaar en hoesterig, zodat ik haast niet van mijn kamertje afkom. Ik ben al in geen vier zondagen naar de kerk geweest. Dat is een hele verloochening voor mij, want dat is mijn lust en mijn leven. Vooral hier in de stad, waar ik zo naar mijn zin kan horen en we zo'n krachtige prediker hebben. Daar heb ik deze zomer wat een genot in

gesmaakt. Soms ging ik vier maal in een week naar kerk; zondags tweemaal en dan op avonden in de week tweemaal. Je hebt hier overschot van kerken en leraars en waar ik het meest gesticht werd, daar trok ik heen en genoot ik het goede. Maar nu valt het mij weer hard af.

Ik weet wel dat de Heere overal is en aan geen tijd of plaats gebonden is, maar dat Zijn zicht over alles gaat. Ja dat mocht ik eergisteren nog ondervinden, toen Maria naar de kerk was en ik in mijn eenzaamheid een preekje las, waarover ik van schaamte blozen moest en in mijn hart uitriep: Och Heere, wat ben ik toch een nietig en onwaardig voorwerp, wat een biddeloos en dankeloos schepsel. Ik kan geen krachtig gebed meer doen, het is zomaar een zucht, een *o* en een *ach* en wat er nog uit mijn hart komt. O, wie ben ik, Heere?

Toen sprak de Heere tot mijn ziel en zei: Ik doe het niet om uwentwil, maar om Mijns heiligen Naams wil. En dat vertroostte en bemoedigde mij weer. Toen zag ik dat het vrije gunst en vrije genade was en dat ik niets dan de hel verdiend heb, maar dat Jezus voor mijn schuld geboet heeft en mij vrijgekocht heeft door Zijn bloedig lijden en sterven.

Och lieve Koosje, dan smelt mijn hart in verwondering weg, dat de Heere nog naar mij omziet en bemoeienissen maakt met zo'n nietige worm als ik ben. Want lieve nicht, het is zo'n voorrecht met God verzoend te zijn en die vrede te smaken die alle verstand te boven gaat. Het is zo zoet en zalig in de gemeenschap met God te leven, zodat die liefdedienst mij nog nooit verdrotten heeft.

Het is door Gods genade nu al ruim 41 jaren geleden dat ik de wereld verlaten heb en de goede en onberouwlijke keuze gedaan heb om de Heere te dienen. Och lieve Koosje, mocht de Heere u die weldaad ook eens schenken, want de wereld en haar begeerlijkheid gaat voorbij en wat laat die na? Wat is het hier te strijden en te lijden! En hoeveel verborgen tranen vloeien er niet uit het oog? Wat een verborgen kruisen zijn er niet te torsen, die wij aan geen mens kunnen, of mogen klagen. Maar voor de Heere mogen wij ons hart uitgieten en dat verlicht dan weer. Wat kan de Heere dan weer balsem in de schrijnende wonden gieten.

O, geve de Heere u en mij om al onze noden maar te klagen en al onze zorgen op Hem te werpen, Hij kan het maken. Hij alleen geve ons, alle dagen het kruis te dragen, achter Hem, Die 't zwaarste droeg.

Nu Koosje, ik hoop dat de Heere over u en over uw huis mag uitstorten de Geest der genade en der gebeden, opdat gij en uw huis de Heere dienen mag, want:

*Groter goed ik niet en kenne,
Dan te dienen dezen Heer'.
Als ik mij aan Hem gewenne,
Dat 's mijn schat, mijn heil, mijn Eer.*

Ja, Koosje, nu moet ik u nog iets melden. Gij herinnert u misschien nog wel dat ik gezegd heb, dat ik een nicht in de Haarlemmermeer heb, die al zo lang niet goed geweest is en nu heel min wordt. Zij ligt nu zo slecht, dat er niets anders dan de dood verwacht wordt. Maar de Heere heeft haar ziel gered en haar in de ruimte gesteld; ze is nu niet bang meer om te sterven, maar roemt Gods grote daden. O, ik ben er zo blij mee, dat ik geschreid heb van blijdschap, toen mijn zuster het schreef. Het is voor mijn zuster ook zo'n troost, want het is een diepe weg voor haar. Zo'n grote dochter van vierentwintig jaar, dat kun je wel begrijpen.

Nu zal ik maar eindigen, de huisgenoten zijn allen goed gezond. Als alles goed mag gaan, zal ons huishouden wel weer vermeerderen deze winter. Nu Koosje, de Heere zij uw Toevlucht, Hulp en Sterkte. De groeten van je liefhebbende tante,

P. Hoogenboezem

Ook de groeten van Maartje en Maria. Groet uw man en kinderen

Rotterdam, 15 april 1893

Waarde vriend en vriendin,

Daar ik vernomen heb dat deze dag eraan herinnert dat het 25 jaar geleden is dat u door het huwelijk aan elkaar verbonden bent, kan ik niet nalaten met dit zilveren feest u te feliciteren. De Heere geve u verder Zijn zegeningen en spare u samen nog lang, opdat u ook het gouden huwelijksfeest nog met elkaar mag beleven. Dat uw overig leven aan de Heere gewijd mag zijn en dat gij met uw huis, de Heere mag dienen en c Hem erkennen voor het grote voorrecht zolang gespaard te zijn.

Wat zijn er veel die dit voorrecht missen en geen vierde deel van een eeuw bij elkaar mogen zijn, waar de dood de huwelijksband verbroken heeft en die elkaar nog dagelijks missen. Maar de Heere heeft u nog samen gelaten en daarbij uw echt gezegend met een talrijk kroost. Het is waar, de rampen zijn bij u ook niet achtergebleven, daar ben ik getuige van, dat de Heere ook offers van u geëist heeft en lievelingen van het ouderhart scheurde. Maar, o, wat een wonder elkaar dan nog te bezitten en lief en leed samen te delen en elkaar te troosten op het moeitenvolle levenspad. Nu, dat u met elkaar de Heere mag danken, voor het goed u geschonken en met elkaar het kruis te dragen, dat Hij opgelegd heeft. Want elk huis heeft zijn kruis, maar de Heere geve u, dat blijmoedig te dragen, achter Hem, Die 't zwaarste droeg. Hij geve u veel genoeg van uw kinderen en dat ze voor u gespaard mogen worden en u voor hen. Dat ze mogen opgroeien in de vreze des Heeren en dat Hij Zelf in uw huis en in uw hart mocht wonen en Zijn zegen daar gebieden.

Boven alles, de geestelijke zegeningen die tot in eeuwigheid gelden. Opdat het u geschonken mag worden, wanneer u hier Gods raad hebt uitgediend, dan opgenomen te worden in de heerlijkheid. Om te mogen aanzitten aan de bruiloft des Lams, om de Heere eeuwig te loven en te prijzen.

Zie hier, lieve neef en nicht, mijn hartenwens; dat de Heere hem vervulle.

Uw liefhebbende tante,

P. Hoogenboezem